S. GREGORII PAPÆ PRIMI ET MAGNI DE CVRA PASTORALI LIBER

Omnibus vtilis, & præcipuè Anima-
rum Curatoribus necessarius.

GANDAVI.
Apud, Alexandrum Serſanders,
Año M. DC. XLV.

PERILLVSTRI

ET R.mo DOMINO

R.Rdis. DD. ARCHIPRESBYTERIS

ET PASTORIBVS

Cæteriſque animarum Curatoribus in Ciuitate ac Dioceſi Gandauenſi.

P*Riori recens a me edito Opuſculo* De vitâ Sacerdotum & Canonicorum, *ſuccedit ſublimioris argumenti, ponderis, ſtyli, & Auctoris hoc, quod proponitur* De Curâ Paſtorali. *In quod, qui non tam corporis oculos, quam mentis aciem direxerit, & prius quali-*

litatem quam quantitatem perpenderit, magnum, à Magno & Sanctißimo Pontifice traditum, indubiè iudicarit. Cum namque de Arte artium *agitur ab eo, qui antonomasticè Magnus deprædicatur, magnum omnino esse debet quod exspectatur. Qui leget, Pharmacopeiã inueniet, ex quâ generale Pharmacoteon desumat, quo vt spiritualis Medicus spirituales humanorum spirituum morbos curet: Doctrinã hauriet, quâ instructus, omnibus omnia factus, omnes docere, neque paucos poterit lucrifacere. Cum verò,*

ro, Perillustris & R.^me Domine, RRdi. D.D. Archripresbyteri & Pastores, *animarum eapropter Medici & Doctores, ad vos hæc particulariter dirigantur; sponte suâ libellus hic protectionem vestram postulat, ad sinum vestrum recurrit, ad manus vestras euolat, in ore & corde vestro quiescere optat. Comedat igitur quisque vestrum volumen istud; seu, vi addit Hieronimus :* Comede & pasce, saturare & eructa, accipe & sparge, confortare & labora. *Dudum quidem id fecistis, dum* dignè ambulastis vocatio- Hiero ad Ezech. 3.

ne quâ vocati estis. *Ita namque indefessus vester*, Reuerendissime Domine, *in visitando, reformando, instando, arguẽdo, obsecrando, increpãdo labor: ita recta*, Venerabiles D.D. Archipresbyteri, *ad prototypon istud operum vestrorum efformatio: ita prompta vestra*, RR[di]. D.D. Pastores, *statutorum, monitorum, & mandatorum* executio, *omnia toti Belgio notissima, apertè testantur. Non incassum interim laborabitis, si volumen istud ab ore vestro non recedat: Enchridion erit & Memoriale agendorum,*

quod

quod dum commodè erit ad manum, non otiantem ſed laborantem; & veſtras & veſtrorum animas tutò ad æterna paſcua deducetis, vitâque viuetis, & non moriemini. Ita vouet, qui totum ſe deuouet, & hunc Typographiæ ſuæ fœtum cum omni ſubmiſsione offert

Rme. Veſtræ Gratiæ
R.R. & V.V.

Humillimus famulus
Alexander Serſanders.

Gand. 28. Iulij. 1645.

B. GREGORII
PRIMI ROMANI
Pontificis, in librum De Curâ Pastorali.

PROLOGVS.

PAstoralis curæ me pōdera fugere delitescendo voluisse, benignâ, Frater charissime, atque humillimâ intentione reprehēdis: quæ ne quibusdam leuia esse videantur, præsentis libri stylo exprimo de eorum gra-

grauedine omne quod pē-
ſo, vt & hæc qui vacat in-
cauté non expetat, & qui
incautè expetijt, adeptū
ſe eſſe pertimeſcat. Qua-
dripartitâ verò diſputa-
tione liber iſte diſtingui-
tur, vt ad lectoris ſui ani-
mum ordinatis allegatio-
nibus quaſi quibuſdā paſ-
ſibus gradiatur. Nam cum
rerū neceſſitas expoſcit,
penſandum valdè eſt ad
culmen quiſque regimi-
nis qualiter veniat, atque
ad hoc ritè perueniens
qualiter viuat, & bene vi-
uens qualiter doceat, &
rectè docens infirmitatē
ſuam quotidie quantâ va-

let cōſideratione cognoſcat, ne aut humilitas acceſſum fugiat, aut peruētioni vita contradicat, aut vitam doctrina deſtituat, aut doctrinam præſumptio extollat. Prius ergo appetitum timor temperet, poſt autem magiſterium, quod à non quærente ſuſcipitur vita commendet, ac deinde neceſſe eſt, vt Paſtoris bonum quod oſtenditur viuendo, etiam loquendo propagetur. Ad extremum verò ſupereſt, vt perfecta quæque opera conſideratio propriæ infirmitatis deprimat, ne hæc ante occulti arbitri

oculos tumor elationis extinguat. Sed quia sunt pleriq; mihi imperito similes, qui dum metiri se nesciunt, quæ non didicerunt, docere concupiscunt: qui pondus magisterij tanto leuius æstimãt, quãto vim magnitudinis illius ignorant; ab ipso Libri huius reprehendantur exordio, vt qui indocti ac præcipites doctrinæ artẽ tenere appetunt, à præcipitationis suæ ausibus in ipsa locutionis nostræ ianuâ repellantur.

Ne ve-

LIBRI
B. GREGORII MAGNI
DE PASTORALI CVRA
PARS I.

Ne venire imperiti ad magiſteriũ audeant. CAPVT I.

NVlla ars doceri præſumitur, niſi intentâ prius meditatione diſcatur. Ab imperitis ergo Paſtoribus Magiſterium paſtorale ſuſcipitur in magnâ temeritate, quoniã ars eſt artium regimen animarum. Quis autem cogitationum vulnera occultiora eſſe neſciat vulneribus viſcerum? Et tamen ſæpe qui nequaquàm ſpiritualia præcepta cognouerũt, cordis ſe medicos profiteri non metuũt, dum qui pigmentorum vim neſciunt, videri medici carnis erubeſcant. Sed quia auctore Deo ad religionis reuerentiam omne iam præſentis

seculi culmen inclinatur, sũt nonnulli qui intra sanctã Ecclesiam per speciẽ regiminis gloriã affectant honoris, videri Doctores appetunt, trãscendere cæteros concupiscunt, atq; attestante veritate,
Mat. 23 primas salutationes in foro, primos recubitus in cœnis, primas in cõuẽtionibus quærunt Cathedras; qui susceptũ curæ pastoralis officium ministrare dignè tãtò magis nequeunt, quantò ad huius humilitatis magisteriũ ex solâ elatione venerunt. Ipsa quippe in magisterio lingua confunditur, quando aliud discitur, & aliud docetur. Contra quos Dominus per Prophetã
Ose. 8. quæritur, dicens: Ipsi regnauerunt & non ex me, principes extiterunt, & ego ignoraui.

raui. Ex se autem & non ex arbitrio summi Rectoris regnãt, qui nullis fulti virtutibus, nequaquã diuinitus vocati, sed suâ cupidine accensi, culmen regiminis rapiũt potius quàm assequuntur. Quos tamẽ internus iudex & prouehit, & non cognoscit, quia quos permittẽdo tolerat, profectò per iudicium reprobationis ignorat. Vnde ad se quibusdam & post miracula veniẽtibus, dicit: Recedite à me operarij iniquitatis, nescio qui estis. Pastorum imperitia voce veritatis increpatur, cũ per Prophetam dicitur: Ipsi Pastores ignorauerunt intelligentiam. Quos rursum detestatur Dñs dicens: Et tenẽtes legem nescierunt me. Et nesciri se ergo ab eis veritas

Esa. 6.

Hie. 2.

1.Co.14 quæritur, & nescire se principatum nescientium protestatur; quia profectò hi, qui ea quæ sunt Dn̄i nesciunt, à Domino nesciuntur, Paulo attestante qui ait: Si quis autē ignorat, ignorabitur. Quæ nimirū Pastorū imperitia meritis congruit sæpe subiectorum, qui quāuis lumen sciētiæ sua culpâ exigente nō habeant, districto tamē Dei iudicio agitur, vt per eorum ignorantiam hi etiam qui sequūtur offendāt. Hinc namq; in Euangelio per semetipsam

Mat.15. veritas dicit: Si cæcus cæco

Psalm.63 ducatū præbeat, ambo in foueam cadunt. Hinc Psalmista non optantis animo, sed prophetātis mysterio denunciat, dicens: Obscurētur oculi eorum ne videant, & dorsum

eorum

eorum ſemper incurua. Oculi quippe ſunt, qui in ipsâ honoris ſummi facie poſiti officium itineris ſuſcipiunt, quibus nimirum qui ſubſequenter inhærent dorſa nominātur. Obſcuratis ergo oculis dorſum flectitur, quia cum lumen ſciētiæ perdunt qui præeunt, profectò ad portanda peccatorum onera curuantur qui ſequuntur.

Ne locum regiminis ſubeant, qui viuendo non perficiunt, quæ meditando didicerunt. Cap. 2.

ET ſunt nonnulli qui ſolerti curâ ſpiritualia præcepta perſcrutantur, ſed quæ intelligendo penetrant, viuēdo conculcant, repentè docent quæ non opere, ſed meditatione didicerūt, & quod

verbis prædicāt, moribus impugnāt. Vnde fit vt, cum Pastor per abrupta graditur, ad præcipitium grex sequatur. Hinc namq; per Prophetam Dominus contra contemptibilē Pastorum scientiā queritur dicens: Cum ipsi limpidissimam aquam biberitis, reliquam pedibus vestris turbabatis, & oues meæ quæ cōculcata pedibus vestris fuerant pascebantur, & quæ pedes vestri turbauerāt, hæc bibebant. Aquam quippe limpidissimam Pastores bibunt, cum fluenta veritatis rectè intelligentes hauriunt. Sed eandem aquam pedibus perturbare, est meditationis studia malè viuendo corrumpere. Aquam scilicet turbatam pedibus oues bibunt, cū subiecti

iecti quiq; non sectantur verba quæ audiunt, sed sola quæ conspiciunt exempla prauitatis imitãtur. Qui cum dicta sitiunt & per opera peruertuntur, quasi corruptis fontibus in potibus lutum sumũt. Hinc quoq; scriptum est per Prophetam: Laqueus ruinæ populi mei sacerdotes mali. Hinc rursum de sacerdotibus malis per prophetam Dominus dicit: Facti sunt domui Israel in offendiculũ iniquitatis. Nemo quippe amplius in ecclesiâ nocet, quam qui peruersè agens nomẽ vel ordinem sanctitatis habet. Delinquentem namq; hunc nemo redarguere præsumit, & in exemplũ culpa vehemẽter extenditur, quãdo pro reuerentiâ ordinis peccator ho-

Ezech. 44.

Ibidem.

noratur. Indigni autem qui-
que tanti reatus pondera fu-
gerent; si veritatis sententiā
sollicita cordis aure pensa-
Mat. 18. rent, quæ ait: Qui scandaliza-
uerit vnū de pusillis istis qui
in me credunt; melius erat
ei vt ligaretur mola asinaria
in collo eius, & proijceretur
in profundū maris. Per mo-
lam quippe asinariam, sæcu-
laris vitæ circuitus ac labor
exprimitur, & per profun-
dum maris extrema damna-
tio designatur. Qui ergo ad
sanctitatis speciem deductus,
vel verbo cæteros destruit
vel exemplo, melius profe-
ctò fuerat, vt hunc ad mortē
sub exteriori habitu terrena
acta constringerēt, quàm sa-
cra officia cæteris in culpâ i-
mitabilem demonstrarent;
quia

quia nimirum si solus caderet, vtcumq; hunc tolerabilior inferni pœna cruciaret.

De pōdere regiminis, eò quòd aduersa quæq; despicienda sunt, & prospera formiaanda. Cap. 3.

HÆc igitur breuiter diximus, vt quantum sit pōdus regiminis mōstraremus, ne temerè sacra regimina quisquis his impar est, audeat & per concupiscentiam culminis, ducatum suscipiat perditionis. Hinc enim piè Iac. prohibet dicens: Nolite plures magistri fieri fratres mei. Iaco. 3.
Hinc ipse Dei hominumque mediator regnum percipere vitauit in terris, qui supernorum quoque spirituum scientiam, sensumque transcendēs ante sæcula regnat in cœlis.

Ioan.6. Scriptum quippe eſt:Ieſus ergo cum cognouiſſet quia vẽturi eſſent vt raperent eum & facerent eum regem, fugit iterum in montem ipſe ſolus. Quis enim principari hominibus tã ſine culpa potuiſſet, quàm is qui hos nimirum regeret, quos ipſe creauerat? Sed quia idcirco in carne apparuit, vt non ſolum nos per paſsionem redimeret, verum etiam per cõuerſationem doceret, exemplum ſe ſequentibus præbẽs, rex fieri noluit: ad crucis verò patibulum ſpontè peruenit. Oblatam gloriam culminis fugit, pœnam probroſæ mortis appetijt, vt membra eius videlicet diſcerent fauores mundi fugere, terrores minimè timere, pro veritate

aduerſa diligere, proſpera formidando declinare: quia & iſta ſæpe per timorem cor inquinant, & illa per dolorẽ purgant. In iſtis ſe animus erigit; in illis autem etiã quando ſe erexerat ſternit. In iſtis homo ſe obliuiſcitur; in illis verò ad ſui memoriam nolens etiam coactúſque reuocatur. In iſtis ſæpe & anteacta bona depereunt; in illis autem longi quoque temporis admiſſa terguntur. Nam plerunque aduerſitatis magiſterio ſub diſciplinâ cor premitur, quod ſi ad regiminis culmen eruperit, in elatione protinus vſu gloriæ permutatur. Sic Saul, qui indignum ſe prius conſiderans, fugerat, mox, vt regni gubernacula ſuſcepit, intumuit: honorari

namque coram populo cupiens, dum reprehendi publicè noluit, ipsum qui in regem se vnxerat abscidit. Sic Dauid auctoris iudicio penè in cũctis actibus placẽs, mox vt pressuræ pondere caruit, in tumorem vulneris erupit, factusque est in morte Vriæ crudeliter rigidus, qui in appetitu fœminæ fuit eneruiter fluxus. Et qui malis ante nouerat piè parcere, in bonorum quoque nece post didicit sine obstaculo retractationis anhelare. Prius quippe ferire deprehensum persecutorem noluit, & post cũ damno desudantis exercitus etiam deuotum militem extinxit. Quem profectò ab electorum numero culpa longius raperet, nisi hunc ad veniam flagella reuocassent.

Quod plerumque occupatio regiminis soliditatem dißipat mentis. Cap. 4.

SÆpe suscepta cura regiminis, cor per diuersa intuendo diuerberat, & impar quisque inuenitur ad singula, dum confusâ mente diuiditur ad multa. Vnde quidam sapiens prouidè prohibet dicens: Fili ne in multis sint a- Eccli. 11.
ctus tui; quia videlicet nequaquam plené in vniuscuiusque operis ratione colligitur, dum mens per diuersa partitur. Cumque foras per insolentem curam trahitur, à timoris intimi soliditate vacuatur, fitque in exteriorum dispositione solicita, & sui solummodo ignara, scit cogitare multa, se nesciens. Nã

cum

cum plusquam necesse est se exterioribus implicat, quasi occupata in itinere, obliuiscitur quo tendebat, ita vt à studio suæ inquisitionis alienata, ne ipsa quidem quæ patitur damna consideret, & per quanta delinquat, ignorat. Neque enim peccare se Ezechias credidit, cum venientibus ad se alienigenis aromatum cellas ostēdit; sed in damnationē secuturæ prolis ex eo iram iudicis pertulit, quod se facere licenter æstimauit. Sæpè dum multa suppetunt, dumq; agi possunt, quæ subiecti quia acta sunt admirentur, in cogitatione se animus eleuat, & plenè in se iram iudicis prouocat, quãuis per iniqua foris opera nō erūpat. Intus quippe est qui

iudicat, intus qui iudicatur. Cum ergo in corde delinquimus, latet homines quod apud nos agimus, sed tamen ipso iudice teste peccamus. Neque enim Rex Babyloniæ tunc reus extitit de elatione, cum ad elationis verba peruenit. Quippe qui ore prophetico & ante eum ab elatione tacuit, sententiam reprobationis audiuit. Culpam namque perpetratæ superbiæ iam ante Deum deterserat, qui omnipotētem Deum, quē se offendisse reperit, cunctis sub se gentibus prædicauit. Sed post hæc successu suæ potestatis elatus, dum magna se fecisse gauderet, cūctis prius in cogitatione se prætulit, & post adhuc tumidus dixit: Nónne hæc est Babylon ma- Dan. 4.
gna

gna quam ego ædificaui in domum regni, & in robore fortitudinis meæ, & in gloriâ decoris mei? Quæ videlicet vox illius iræ vindictam apertè protulit, quam occulta elatio accendit. Nam districtus iudex prius inuisibiliter vidit, quod posteà publicè feriendo reprehendit. Vnde & in irrationale animal hunc vertit, ab humanâ societate separauit, agri bestijs mutatâ mente coniunxit, vt districto videlicet iustoque eius iudicio, homo quoq; esse perderet, qui magnum se vltra homines æstimasset. Hæc itaque proferentes non potestatem reprehendimus, sed de appetitu illius cordis infirmitatem munimus. Ne imperfecti quique culmen arripere

pere regiminis audeãt, & qui in planis ſtantes titubant, in præcipitio pedem ponant.

De his qui in regiminis culmine prodeſſe exemplo virtutũ poſſunt, ſed quietem propriam ſectãdo refugiunt. Cap. 5.

NAm ſunt nonnulli, qui eximia dona virtutum percipiunt, & pro exercitatione cæterorũ magnis muneribus exaltantur, qui ſtudio caſtitatis mundi, abſtinẽtiæ robore validi, doctrinę dapibus referti, patientiæ longanimitate humiles, autoritate fortitudinis recti, pietatis gratiâ benigni, iuſtitiæ ſeueritate diſcreti ſunt. Qui nimirum, culmen regiminum ſi vocati ſuſcipere renuunt, ipſa ſibi plerunque dona adimunt,

munt, quæ nō pro se tantummodo, sed etiam pro alijs acceperunt. Cumque sua & nō aliorum lucra cogitant, ipsis se, quæ priuata habere appetunt, bonis priuant. Hinc itaque ad discipulos veritas dicit: Non potest ciuitas abscondi supra montem posita, & nemo accendit lucernam, & ponit eam sub modio; sed super candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo sunt.

Mat. 5.

Ioan. 21. Hinc Petro ait: Simon Ioannis amas me? Qui cum amare se protinus respondisset, audiuit: Si diligis me, pasce oues meas. Si ergo dilectionis est testimonium cura pastionis, quisquis virtutibus pollens gregem Dei pascere renuit, Pastorem summum conuincitur nō amare. Hinc

Pau-

Paulus dicit: Si Christus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt; Et si pro omnibus mortuus est, superest, vt qui viuunt, iam nō sibi viuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est & resurrexit. 2.Cor.5
Hinc Moyses ait, vt vxorem fratris sine filijs defuncti superstes frater accipiat, atque ad nomen fratris filium gignat, quam si accipere fortè renuerit, huic in faciem mulier expuat, vnumque ei pedem propinquus discalciet, eiusque habitaculum discalciati vocetur. Frater quippe defunctus ille est, qui post resurrectionis gloriam apparēs dixit: Ite nuntiate fratribus meis; Qui quasi sine filijs obijt, quia adhuc electorum suorum numerū non impleuit. Deut. 25

uit. Huius scilicet vxorē superstes frater sortiri præcipitur, quia dignum profectò est, vt cura sanctæ Ecclesiæ ei, qui hanc bene regere præualet, imponatur. Cui nolēti in faciē mulier expuet, quia quisquis ex muneribus quæ perceperit prodesse alijs non curat, bonis quoq; eius sancta Ecclesia exprobrat, & quasi in faciem saliuā iactat; Cui ex vno pede calciamentū tollitur, vt discalciati domus eius vocetur. Scriptum quippe est: Calciati pedes in præparatione Euangelij pacis. Si ergo vt nostram, curā proximi gerimus, vtrumque pedem per calciamētum munimus. Qui verò suam cogitans vtilitatem, proximorū negligit, quasi vnius pedis

Eph. 6

cal-

calciamentum cum dedecore amittit. Sunt itaque nonnulli qui magis (vt diximus) muneribus ditati, solius contemplationis studijs inardescunt, parere vtilitati proximorum in prædicatione refugiunt, secretum quietis diligunt, secessum speculationis petunt. De quo si districtè iudicentur, ex tantis procul dubio rei sunt, quãtis venientes ad publicum prodesse potuerunt. Quâ enim mẽte is qui proximis profuturus enitesceret, vtilitati cæterorum secretorum præponit suum, quando ipse summi Patris Vnigenitus, vt multis prodesset, de sinu Patris egressus est ad publicum nostrum.

Quod hi, qui pondus regiminis per humilitatem refugiunt, tunc verè humiles sunt, cũ diuinis iudicÿs non resistunt. Cap. 6.

ET sunt nonnulli qui ex solâ humilitate refugiũt, ne eis, quibus impares se æstimant, præferantur. Quorum profectò humilitas si cæteris quoque virtutibus cingitur, tũc ante Dei oculos vera est, cum ad respuendũ hoc quod vtiliter subire præcipitur, pertinax non est. Neque enim verè humilis est, qui superni nutus arbitrio vt debeat præesse intelligit, & tamen præesse contemnit. Sed diuinis dispositionibus subditus, atque à viro obstinationis alienus, cum sibi regiminis culmen imperatur, si iam donis

præ-

præuentus eſt, quibus & alijs proſit, & ex corde debet fugere, & inuitus obedire.

Quod nonnunquã prædicationis officium nonnulli laudabiliter appetunt, & ad hoc nonnulli coacti pertrahuntur. *Cap. 7.*

QVamuis nonnunquam prædicationis officium & nonnulli laudabiliter appetunt, & ad hoc nõnulli laudabiliter coacti pertrahũtur; quod liquidò agnoſcimus, ſi duorum Prophetarum facta penſamus, quorum vnus vt ad prædicandũ mitti debuiſſet ſponte ſe præbuit, quo tamen alter pergere cum pauore recuſauit. Eſaias quippe Domino quærenti quem mitteret, vltro ſe obtulit dicens: Ecce ego, mitte me. Eſaia. 6.

Hie-

Hier. 1. Hieremias autem mittitur, & tamen ne mitti debeat humiliter reluctatur, dicens: A a a Domine Deus, ecce nescio loqui, quia puer ego sum. En ab vtrisque exterius diuersa vox prodijt, sed non à diuerso fonte dilectionis emanauit. Duo quippe sunt præcepta charitatis, Dei videlicet amor, & proximi. Per actiuã igitur vitam prodesse proximis cupiens Esaias, officium prædicationis appetit. Per cõtemplatiuã verò Hieremias amori conditoris sedulo inhærere desiderans, ne mitti ad prædicãdum debeat, contradicit. Quod ergo laudabiliter alter appetijt, hoc laudabiliter alter expauit. Iste ne tacitæ cõtemplationis lucra loquendo perderet, ille

ne

ne damna studiosi operis tacendo sentiret. Sed hoc in vtrisque est subtiliter intuēdum, quia & is qui recusauit, plenè non restitit, & is qui mitti voluit, ante per altaris calculum se purgatum vidit; ne aut non purgatus adire quisque ministeria Sacra audeat, aut quem superna gratia elegit, sub humilitatis specie superbè cōtradicat. Quia igitur valde difficile est purgatum se quemlibet posse cognoscere, prædicationis officium tutius declinatur, nec tamen declinari, vt diximus, pertinaciter debet, cum ad suscipiendū hoc superna volūtas agnoscitur. Quod Moyses vtrumque miro opere expleuit, qui præesse tantæ multitudini & noluit, & obedi-

uit. Superbus enim fortasse esset, si ducatum plebis innumeræ sine trepidatione susciperet, & rursum superbus existeret, si autoris imperio obedire recusaret. Vtrobiq; ergò humilis, vtrobique subiectus, & præesse populis semetipsum metiendo noluit, & tamen de imperantis viribus præsumendo consensit. Hinc ergo quique præcipites colligant, cum quantâ culpâ ex appetitu proprio cæteris præferri non metuunt, si sãcti viri plebiũ ducatum suscipere Deo etiam iubente, timuerunt. Moyses suadente Domino trepidat, & infirmus quisque vt honoris onus suscipiat, anhelat, & qui ad casum valdè vrgetur ex proprijs, humerum libenter opri-

primendum ponderibus ſub-
mittit alienis; quæ egit ferre
non valet & auget quæ por-
tet.

*De his qui præeſſe concupiſ-
cunt, & ad vſum ſuæ libidinis in-
ſtrumentum Apoſtolici ſermonis
arripiunt.* Cap. 8.

PLerunque verò, qui præ-
eſſe concupiſcunt, ad vſũ
ſuæ libidinis inſtrumentum
Apoſtolici ſermonis arripiũt
quo ait: Si quis Epiſcopatum 1. Tit. 3.
deſiderat, bonum opus deſi-
derat; qui tamen laudans de-
ſiderium, in pauorem vertit
protinùs quod laudauit, cum
repentè ſubiungit: Oportet Ibidem.
autem Epiſcopum irrepre-
henſibilem eſſe. Cumq; vir-
tutum neceſſaria ſubſequen-
ter enumerat, quæ ſit irre-

prehensibilitas ipsa manifestat. Et fauet ergo desiderio, & terret ex præcepto, ac si apertè dicat: Laudo quod quæritis, sed prius discite quid quæratis; ne dum vosmetipsos metiri negligitis, tanto fœdior vestra reprehensibilitas appareat, quantò & à cunctis conspici in honoris arce festinatis. Magnus enim regendi artifex fauoribus impellit, terroribus retrahit, vt auditores suos & descripto irreprehensibilitatis culmine restringat à superbiâ, & officium laudando quod quæritur, componat ad vitam. Quamuis notandum, quod illo tempore hoc dicitur, quo quisquis plebibus præerat, primus ad Martyrij tormenta ducebatur. Tunc
ergo

ergo laudabile fuit Episcopatum quærere, quando per hũc quem que dubium non erat ad supplicia grauiora peruenire. Vnde ipsum quoq; Episcopatus officiũ boni operis expressione diffinitur, cũ dicitur: Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Ipse ergo sibi testis est, quia Episcopatum non appetit, qui non per hunc boni operis ministerium, sed honoris gloriam quærit. Sacrum quippe officium non solum non diligit omninò, sed nescit, qui ad culmen regiminis anhelans in occultâ meditatione cogitationis cæterorũ subiectione pascitur, laude propriâ lætatur, ad honorem cor eleuat, rerum affluentiũ abundantiâ exultat. Mundi

ergò lucrum quæritur sub eius honoris specie, quo mũdi destrui lucra debuerunt. Cumque mens, humilitatis culmen, arrigere ad elationem cogitat, quod foris appetit, intus immutat.

Quod mens præesse volentiũ plerunq; sibi ficta bonorum operum promissione blanditur. Cap. 9.

SEd plerunque hi qui subire magisterium Pastorale cupiunt, nonnulla quoque opera bona animo proponũt, & quamuis hoc elationis intentione appetunt, operaturos tamen se magna pertractant, fitq; vt aliud in imis intentio supprimat, aliud tractantis animo superficies cogitationis ostendat. Nam sæpè sibi de se mens ipsa mentitur,

tur, & fingit se de bono opere amare, quod non amat, de mundi autem gloria non amare, quod amat: quæ principari appetens fit ad hoc pauida, cum quærit: audax, cũ peruenerit. Timens enim, ne non perueniat, trepidat: sed repentè perueniens, iure sibi hoc debitum, ad quod peruenerit putat. Cumque percepto principatus officio perfrui sæculariter cœperit, libenter obliuiscitur quicquid religiosè cogitauit. Vndè necesse est, vt cum cogitatio extrà vsum ducitur, protinùs mentis oculus ad opera trãsacta reuocetur, ac pẽset quisque quod subiectus egerit, & repentè cognoscet, si prælatus bona agere quæ proposuerat possit, quia nequaquã

valet in culmine humilitatē discere, qui in imis positus non desinit superbire. Nescit laudē, cum suppetit, fugere, qui ad hanc didicit cum deesset anhelare. Nequaquã vincere auaritiam potest, quando ad multorum sustentationem tenditur is, cui sufficere propria, nec soli potuerunt. Ex anteactâ ergo vitâ se vnusquisque inueniat, ne in appetitu se culminis imago cogitationis illudat. Quamuis plerunque in occupatione regiminis ipse quoq; boni operis vsus perditur, qui in trãquillitate tenebatur; quia quieto mari rectè nauem & imperitus nauta dirigit, turbato autem tempestatis fluctibus etiam peritus se nauta confundit. Quid namque est potestas culminis nisi tem-

pestas mentis ? In quâ dum cogitationum semper procellis nauis cordis quatitur, huc illucque incessanter impellitur, vt per repentinos excessus oris & operis quasi per obuiantia saxa frangatur. Inter hæc itaque quid sequẽdum est, quid tenendum, nisi vt virtutibus pollens coactus ad regimen veniat, virtutibus vacuus nec coactus accedat. Ille si omnino renititur, caueat ne acceptam pecuniam in sudarium ligans, de eius occultatione iudicetur. Pecuniam quippe in sudario ligare, est percepta dona sub otio lẽti torporis abscondere. At contra. Iste cũ regimen appetit, attendat ne per exemplum praui operis, Pharisæorũ more, ad ingres-

ſum regni tendentibus, obſtaculum fiat: quia iuxtà sũmi Magiſtri vocem nec ipſi intrãt, nec alios intrare permittunt. Cui conſiderandum quoque eſt, quià cum curam populi electus præſul ſuſcipit, quaſi ad ægrum medicus accedit. Si ergò adhuc in eius opere paſſiones viuunt, quâ præsũptione percuſſum mederi properat qui in facie vulnus portat?

Qualis quiſque ad regimen debet venire. Cap. 10.

ILle igitur modis omnibus debet ad exemplum viuẽdi pertrahi, qui cunctis carnis paſſionibus moriens iam ſpiritualiter viuit, qui proſpera mundi poſtponit, qui nulla aduerſa pertimeſcit,

qui

qui ſola interna deſiderat. Cuius intentioni benè congruens, nec omninò per imbecillitatem corpus, nec valdè per contumeliam repugnat ſpiritus. Qui ad aliena cupienda non ducitur, ſed propria largitur. Qui per pietatis viſcera citiùs ad ignoſcendum flectitur, ſed nunquàm plus quàm deceat ignoſcens, ab arce rectitudinis inclinatur. Qui nulla illicita perpetrat, ſed perpetrata ab alijs vt propria deplorat. Qui ex affectu cordis alienæ infirmitati compatitur, ſicque in bonis proximi ſicut in ſuis profectibus lætatur. Qui ità ſe imitabilem cæteris in cunctis quæ agit inſinuat, vt inter eos non habeat quòd ſaltem de tranſactis mens eru-

bescat. Qui sic studet viuere vt proximorũ quoque corda arentia doctrinæ valeat fluẽtis irrigare. Qui orationis vsu & experimento iam didicit, quòd obtinere à Domino quæ poposcerit possit: cui propheticâ voce iam quasi specialiter dicitur. Adhuc loquente te, dicam: ecce adsum.

Qualis quisque ad regimen venire non debeat. Cap. II.

SI enim fortassis quis veniat, vt pro se ad intercedendum, nos apud potentem quempiam virũ, qui sibi iratus, nobis verò incognitus est, ducat: protinus respondemus; ad intercedendum venire non possumus, quia familiaritatis eius notitiam nõ habemus. Si ergo homo apud

pud hominem de quo minimé præſumit, fieri interceſſor erubeſcit, quâ mente apud Deum interceſſionis locum pro populo arripit, qui familiarem ſe eius gratiæ eſſe per vitæ merita neſcit? Aut ab eo quomodo alijs veniam poſtulat, qui vtrum ſit ſibi placatus ignorat? Quâ in re eſt adhuc aliud ſolicitius formidandum, ne qui placare iram poſſe creditur, hanc ipſe ex proprio reatu mereatur. Cuncti enim liquidò nouimus, quia cum is qui diſplicet ad intercedendū mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Qui ergo adhuc deſiderijs terrenis aſtringitur, caueat ne diſtricti iram iudicis grauius accendens, dum loco delectatur glo-

gloriæ, fiat subditis autor ruinæ. Solerter ergò se quisque metiatur, ne locum regiminis assumere audeat, si in se adhuc vitium damnabiliter regnat, ne is quem crimen deprauat proprium, intercessor fieri appetat pro culpis aliorum. Hinc etenim superna voce ad Moysen dicitur:
Leuit. 21
Loquere ad Aaron: homo de de semine tuo per familias qui habuerit maculam non offerat panes Domino Deo suo, nec accedat ad ministerium eius. Vbi & repēte subiungitur: Si cæcus fuerit, si claudus: si vel paruo vel grādi & torto naso, si fracto pede vel manu: si gibbus: si lippus: si albuginem habens in oculo: si iugem scabiem: si impetiginem in corpore: vel
Ibidem
pon-

pōderoſus. Cæcus quippe eſt qui ſupernæ cōtemplationis lumen ignorat: qui præſentis vitæ tenebris preſſus, dum venturam lucem nequaquã diligendo cōſpicit, quò greſſus operis porrigat, neſcit. Hinc etenim prophetãte Annâ dicitur: Pedes ſanctorum ſuorum ſeruabit, & impij in tenebris conticeſcent. 1. Reg. 2. Claudus verò eſt qui quidem quò pergere debeat aſpicit, ſed per infirmitatem mẽtis vitæ viam perfectè non valet tenere quam videt: quia ad virtutis ſtatum dum fluxâ conſuetudine non erigitur, quo per deſiderium innititur, illuc greſſus operis efficaciter non ſequuntur. Hinc enim Paulus dicit: Remiſſas manus & diſſoluta genua erigi- Hebr. 12.
te,

te, & gressus rectos facite pedibus vestris: vt non claudicans quis erret, magis autem sanetur. Paruo autem naso est, qui ad tenendam mensuram discretionis idoneus nō est. Naso quippe odores fætoresque discernimus. Rectè ergo per nasum discretio exprimitur, per quam virtutes eligimus, delicta reprobamus. Vnde & in laude sponsæ dicitur: Nasus tuus sicut turris, quæ est in libano. Quia nimirum sancta ecclesia, quæ ex causis singulis tentamenta prodeant, per discretionē conspicit, & ventura vitiorum bella ex alto deprehendit. Sed sunt nonnulli, qui dū æstimari hebetes nolunt, sæpe se quibusdā exquisitionibus plus necesse est exercentes,

Cant. 6.

ex nimiâ ſubtilitate fallũtur.
Vnde hic quoque ſubditur:
vel grandi & torto naſo; naſus enim grãdis & tortus eſt
diſcretionis ſubtilitas immoderata, quæ dum pluſquã decet excreuerit, actionis ſuæ
rectitudinem ipſa confundit.
Fracto autem pede vel manu eſt, qui viam Dei pergere
omnimodo non valet, atque
à bonis actibus funditus exors vacat, quatenus hæc non
vt claudus ſaltem cum infirmitate teneat, ſed ab his omnimodo alienus exiſtat. Gibbus verò eſt, quem terrenæ
ſollicitudinis pondus deprimit, ne vnquam ad ſuperna
reſpiciat, ſed ſolis his quæ in
infimis calcantur intendat.
Qui etſi, quando aliquid ex
bono patriæ cæleſtis audierit,
ad

ad hoc, nimirum peruersæ consuetudinis pondere prægrauatus, cordis faciem non attollit. Quia cogitationis statum erigere non valet, quē terrenæ sollicitudinis vsus curuum tenet. Ex horũ quippe specie Psalmista dicit. Incuruatus sum & humiliatus
Luc. 8. vsquequaque. Quorum culpam quoque per semetipsam veritas reprobans ait: Semen autem quod in spinis cecidit, hi sunt qui audiunt verbum: & à sollicitudinibus & diuitijs, & voluptatibus vitæ euntes suffocantur & non referunt fructum. Lippus verò est cuius quidem ingenium ad cognitionem veritatis emicat, sed tamen hoc carnalia opera obscurant. In lippis quippe oculis, pupillæ sanæ sunt,

sunt, sed humore desluēte infirmitate palpebræ grossescũt. Quæ quia infusione crebra atteruntur, etiam acies pupillæ vitiatur. Et sunt nõnulli quorum sensum carnalis vitæ operatio sauciat, qui videre recta subtiliter per ingeniũ poterant, sed vsu prauorum actuum caligant. Lippus itaque est cuius sensum natura exacuit, sed conuersationis prauitas confundit. Cui bene per Angelum dicitur. Collyrio inunge oculos tuos, vt videas. Collyrio quippe oculos vt videamus inungimus, cum ad cognoscendum veri luminis claritatem, intellectus nostri aciē medicamine bonæ operationis adiuuamus. Apo. 3.

Albuginem verò habet in oculo

oculo qui veritatis lucem videre non finitur, quia arrogantia sapientiæ seu iustitiæ cæcatur. Pupilla namque oculi nigra videt, albuginem tolerans nihil videt, quia videlicet sensus humanæ cogitationis, si stultum se peccatorémque intelligit, cognitionem intimæ claritatis apprehendit. Si autem candorem sibi iustitiæ siue sapientiæ tribuit, à luce se supernæ cognitionis excludit, & eo claritatem veri luminis nequaquam penetrat, quo se apud se per arrogantiam exaltat. Sicut de quibusdam dici-
Rom.1. tur: Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. Iugem verò habet scabiem, cui carnis petulantia sine cessatione dominatur. In scabie ete-

etenim feruor viſcerum ad cutem trahitur, per quam rectè luxuria deſignatur, quia ſi cordis tentatio vſque ad operationem proſilit, nimirum feruor intimus vſque ad cutis ſcabiem prorumpit, & foris iam corpus ſauciat: quia dum in cogitatione voluptas non reprimitur, etiam in actione dominatur. Quaſi enim cutis pruriginem Paulus curabat abſtergere, cum dicebat: Tentatio vos non apprehendat, niſi humana. Ac ſi apertè diceret: Humanum quidem eſt tẽtationẽ in corde perpeti: dæmoniacũ verò eſt in tentationis certamine in operatione ſuperari. Impetiginem quoque habet in corpore, quiſquis auaritiâ vaſtatur in mente: quæ ſi in
1.Cor. 10.
paruis

paruis non compescitur, nimirùm sine mensura dilatatur. Impetigo quippe sine dolore corpus occupat, & absque occupati tædio excrescens membrorum decorem fædat, quia & auaritia captiuam animam dum quasi delectat, exhulcerat: dum adipiscenda quæque cogitationi obijcit, ad inimicitias accendit: & dolorem in vulnere non facit, quia æstuanti animo ex culpâ abundantiam promittit. Sed decor membrorum perditur, quia aliarũ quoque virtutũ per hanc pulchritudo deprauatur: & quasi totũ corpus exasperat, quia per vniuersa vitia animum supplantat, Paulo attestante qui ait: Radix omnium ma-
1.Ti.6. lorum est cupiditas. Ponderosius

rosius verò est, qui turpitudinem non exercet opere, sed tamẽ ab hac cogitatione cõtinuâ sine moderamine grauatur in mente, qui nequaquam quidem vsque ad opus nefarium rapitur, sed eius animus voluptati luxuriæ sine vllo repugnationis obstaculo delectatur. Vitium quippe est ponderis cum humor viscerum ad virilia labitur, quę profectò cum molestiâ dedecoris intumescunt. Ponderosius ergò est qui totis cogitationibus ad lasciuiã defluens, pondus turpitudinis gestat in corde: & quamuis praua nõ exerceat opere, ab his tamẽ non euellitur mente. Nec ad vsum boni operis in aperto valet assurgere, quia grauat hunc in abditis pondus turpe.

turpe. Quisquis ergo quolibet horũ vitio subigitur, panes Domino offerre prohibetur, ne profectò diluere aliena delicta non valeat is, quẽ adhuc propria deuastãt. Quia igitur paucis ad magisteriũ pastorale dignus qualiter veniat, atq; hoc indignus qualiter pertimescat ostendimus: nunc is qui ad illud dignè peruenerit, in eâ qualiter viuere debeat, demõstremus.

Secunda pars de vita pastoris.

Is qui ad regimen ordinatè peruenerit, qualẽ se in ipso regimine debet exhibere. CAP. I.

TAntum debet actionem populi actio transcẽdere præsulis, quãtum distare solet à grege vita pastoris.

ris. Oportet namque vt metiri se solicitè studeat, quantâ tenendæ rectitudinis necessitate constringitur, sub cuius æstimatione populus grex vocatur. Sit ergò necesse est cogitatione mundus: actione præcipuus: discretus in silẽtio: vtilis in verbo: singulis compassione proximus: præ cunctis contemplatione suspensus: benè agentibus per humilitatem socius: contrà delinquentium vitia per zelum iustitiæ erectus: internorum curam in exteriorũ occupatione non minuens: exteriorum prouidẽtiam in internorũ solicitudine non relinquens. Sed hæc quæ breuiter enumerando perstrinximus; paulò latiùs replicando disseramus.

Vt rector cogitatione sit mundus.
Caput 2.

RECtor semper cogitatione sit mũdus: quatenùs nulla hunc immunditia polluat, qui hoc suscepit officij, vt in alienis quoque cordibus pollutionis maculas tergat: quià necesse est vt esse munda studeat manus, quæ diluere aliorum sordes curat: ne tacta quæque deteriùs inquinet, si sordida in se mẽs lutum tenet. Hinc namque per prophetam Esaiam dici-
Esa. 52. tur: Mundamini qui fertis vasa Dñi. Etenim vasa Dñi ferunt qui proximorum animas ad æterna sacraria perducendas, in suæ conuersationis fide suscipiunt. Apud semetipsos ergò quantũ de-

beant

beant mundari conſpiciant, qui ad æternitatis templum vaſa viuentia in ſinu propriæ ſponſionis portant. Hinc diuinâ voce præcipitur vt in Aaron pectore rationale iudicij vittis ligantibus imprimatur, quatenus ſacerdotale cor nequaquam cogitationes fluxæ poſſideant, ſed ratio ſola conſtringat, ne indiſcretum quid vel inutile cogitet, qui eſt ad exemplũ alijs conſtitutus, ex grauitate vitæ sẽper debet oſtendere, quantã in pectore rationem portat. In quo etiam rationali vigilanter adiungitur, vt Duodecim nomina patriarcharum deſcribantur. Aſcriptos etenim Patres ſemper in pectore ferre, eſt antiquorum vitã ſine intermiſſione cogita- Exod. 38

re. Nam tunc sacerdos irreprehensibiliter graditur, cũ exempla patrum præcedentium indesinenter intuetur, cum sanctorum vestigia sine cessatione consideret, & cogitationes illicitas deprimit, nè extrà ordinis limitem operis pedẽ tendat. Quod benè etiam rationale iudicij vocatur, quia debet rector semper subtili examine bona malaque discernere, & quæ vel quibus, quando vel qualiter congruant, studiose cogitare, nihil quoque proprium quærere, sed sua commoda propinquorum bona deputare. Vnde illic scriptum est: Pones autem in rationali iudicij doctrinam & veritatem, quæ erunt in pectore Aaron quando ingredietur coràm Domino,

Exodi 28.

no, & geſtabit iudicium filiorum Iſrael in pectore ſuo, in cõſpectu Domini ſemper. Sacerdoti quippe iudicium filiorum Iſrael in pectore coràm Domini conſpectu geſtare, eſt ſubiectorum cauſas pro ſolâ interni iudicis intẽtione diſcutere, vt nihil ſe ei humanitatis ad miſceat in hoc, quod diuina poſitus vice diſpenſat, nec correptionis ſtudia priuatus dolor exaſperet. Cumq; contrà aliena vitia æmulator oſtẽditur, quæ ſua ſunt non exequatur, ne tranquillitatẽ iudicij aut latens inuidia maculet, aut præceps ira perturbet. Sed dum cõſideratur terror eius qui ſuper omnia præſidet, videlicet iudicis intimi, non ſine magno reguntur timore

ſubiecti. Qui nimirùm timor dum mẽtem rectoris humiliat, purgat: ne hanc aut præſumptio ſpiritus leuet, aut carnis delectatio inquinet, aut per terrenarum rerum cupiditatẽ importunitas pollutæ cogitationis obſcuret, quæ tamen non pulſare rectoris animum nequeũt, ſed feſtinare neceſſe eſt vt repugnatione vincantur, ne vitiũ quod per ſuggeſtionem tẽtat, mollities delectationis ſubigat. Cumque hæc ab animo tarde repellitur, vereor ne conſenſus ſuccedat.

Vt rector ſit ſemper operatione præcipuus. *Cap. 3.*

SIt rector operatione præcipuus, vt vitæ viam ſubditis viuendo denunciet, &

grex qui paſtoris vocē moreſque ſequitur per exempla melius quam per verba gradiatur. Qui enim loci ſui neceſſitate exigitur ſumma dicere, hâc eâdem neceſſitate compellitur ſumma mōſtrare. Illa vox namque libentiùs auditorum corda penetrat, quam dicentis vita cōmendat, quia dum quod loquendo impetrat, oſtendendo adiuuat vt fiat. Hinc enim per prophetam dicitur. Super montem excelſum aſcēde tu qui euangelizas Sion. Vt videlicet qui cæleſti prædicatione vtitur, ima iam terrenorum operum deſerens, in rerum culmine ſtare videatur, tātoque facilius ſubditos ad meliora pertrahat, quanto per vitæ meritum de ſu- Eſaiæ 40

Exod. 29 pernis clamat. Hinc diuinâ lege armum sacerdos dextrũ in sacrificium accipit, & separatum, vt non solùm sit eius operatio vtilis, sed etiàm singularis. Nec inter malos tantummodò quæ recta sunt faciat, sed bene quoque operantes subditos, sicut honore ordinis superat, ità etiam morum virtute transcendat. Cui in esu quoque pectusculum cum armo tribuitur, vt quod sacrificio præcipitur sumere, hoc de semetipso autori discat immolare. Et non solùm pectore quæ recta sũt cogitet, sed spectatores suos ad sublimia armo operis inuitet, nulla prospera præsentis vitæ appetat: nulla aduersa pertimescat. Blandimenta enim mundi respecto intimo

terrore despiciat, terrores autem considerato internæ dulcedinis blandimento cõtemnat. Vndè supernæ quoque vocis imperio vtroque humero sacerdos velamine superhumeralis astringitur, vt contrà aduersa ac prospera virtutum semper ornamẽto muniatur, quatenus iuxtà vocem Pauli: Per arma iustitiæ à dextris sinitrisq; gradiens, cum ad sola quæ anteriora sũt nititur, in nullo delectationis infimæ latere flectatur. Non hunc prospera eleuent, non aduersa perturbent, non blanda vsq; ad voluptatem demulceant, non aspera ad desperationem premant, vt dum nullis passionibus intentionem mentis humiliat, quãta in vtroque hu- 2 Corint. 6.

mero superhumeralis pulchritudine tegatur, ostendat. Quod rectè superhumerale ex auro, hyacintho, purpura, bis tincto cocco, & torta fieri bysso præcipitur, vt quãta sacerdos clarescere virtutũ diuersitate debeat, demonstretur. In sacerdotis quippe habitu antè omnia aurũ fulget vt in eo intellectus sapiẽtiæ principaliter emicet. Cui hyacinthus (qui aërio colore resplẽdet) adiungitur, vt per omne quod intelligendo penetrat, non ad fauores infimos, sed ad amorem cælestiũ surgat, ne dum incautus suis laudibus capitur, ipso etiam veritatis intellectu vacuetur. Auro quoque & hyacintho purpura permiscetur, vt videlicet sacerdotale cor cum

sum-

ſumma quæ prædicat ſperat, in ſemetipſo ſuggeſtiones vitiorum reprimat, eiſq; velut ex regiâ poteſtate contradicat, quatenùs nobilitatẽ ſemper intimæ regenerationis aſpiciat & cæleſtis regni ſibi habitum moribus defendat. De hac quippè nobilitate ſpiritus per Petrum dicitur: Vos autem genus electum, regale ſacerdotium. De hac etiã poteſtate quâ vitia ſubigimus, Ioannis voce roboramur, qui ait: Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. Hanc dignitatem fortitudinis Pſalmiſta conſiderat, dicẽs: Mihi autẽ nimis honorificati ſunt amici tui Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum. Quia nimirum ſancto-

1. Pet. 2.

Ioan. 1.

Pſal. 138

rum mens principaliter in summis erigitur, cum exteriùs perpeti abiecta cernuntur. Auro autem hyacintho ac purpuræ bis tinctus coccus adiúgitur, vt antè interni iudicis oculos omnia virtutum bona ex charitate decorentur, & cuncta, quæ coràm hominibus rutilant, hæc in conspectu occulti arbitri flãma intimi amoris accendat. Quæ scilicet charitas quia Deum simul & proximũ diligit, quasi ex duplici tincturâ fulgescit. Qui igitur sic ad autoris speciem anhelat vt proximorum curam negligat, vel sic proximorum curam exequitur, vt à diuino amore torpescat, quia dum vnum horum quodlibet negligit, in superhumeralis ornamento

mento habere coccum bis tinctum nescit. Sed cum mẽs ad præcepta charitatis tenditur, restat procul dubio vt per abstinentiam caro maceretur. Vnde & bis tincto cocco torta byssus adiungitur. De terrâ etenim byssus nitenti specie oritur. Et quid per byssum, nisi candens decore munditiæ corporalis castitas designatur? Quæ videlicet byssus torta pulchritudini superhumeralis innectitur, quia tunc castimonia ad perfectum munditiæ candorem ducitur, cum per abstinentiam caro fatigatur. Cũq; inter virtutes cæteras etiàm afflictæ carnis meritum proficit, qui in diuersa superhumeralis specie byssus torta candescit.

Vt ſit rector diſcretus in ſilentio, vtilis in verbo. *Cap. 4.*

SIt rector diſcretus in ſilentio, vtilis in verbo, ne aut tacenda proferat. Nam ſicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita indiſcretum ſilentium hos qui erudiri poterant, in errorem derelinquit. Sæpè namque rectores improuidi humanam amittere gratiam formidantes, loqui libere recta pertimeſcunt, & iuxtà veritatis vocem nequaquam iam gregis cuſtoditæ paſtorum ſtudio, ſed mercenariorum vice deſeruiunt, quia veniente lupo fugiunt, dum ſe ſub ſilentio abſcondũt. Hinc namque eos per prophetã Dominus increpat, dicẽs: Canes muti

non

non valentes latrare. Hinc rursum quæritur, dicens: Nõ ascendistis ex aduerso, nec opposuistis murum pro domo Israel, vt staretis in prælio in die Domini. Ex aduerso quippè ascendere est pro defensione gregis, voce liberâ huius mundi potestatibus cõtraire. Et in die Domini in prælio stare, est prauis decertantibus ex iustitiæ amore resistere. Pastori enim recta timuisse dicere, quid est aliud quam tacendo terga præbuisse? Qui nimirũ si pro grege se obijcit, murũ pro domo Israel hostibus opponit. Hinc rursum delinquenti populo dicitur: Prophetæ tui viderunt tibi falsa & stulta, nec aperuerunt iniquitatem tuam, vt te ad pœniten-

Esa. 56.
Eze. 13.

Ibidem.

nitentiam prouocarent. Prophetæ quippe in sacro eloquio nonnũquam Doctores vocantur, qui dum fugitiua esse præsentia indicant, quæ sunt ventura manifestant. Quos diuinus sermo falsa videre redarguit, quia dũ corripere culpas metuunt, incassum delinquentibus promissa securitate blandiuntur, qui iniquitatem peccantium nequaquam aperiunt, quia ab increpationis voce conticescunt. Clauis quippe apertionis, sermo correptionis est, quià increpatio culpam detegit, quàm sæpe nescit ipse etiam qui perpetrauit: hinc
1. Tit. 3. Paulus ait. Vt potens sit exhortari in doctrinâ sanâ, & eos qui contradicunt redarguere, Hinc per Malachiam
Mala. 2. di-

dicitur. Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirunt ex ore eius, quià Angelus Domini exercituũ eſt. Hinc per Eſaiam Dominus admonet, dicens: Clama ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, Preconis quippè officium ſuſcipit, quiſquis ad ſacerdotium accedit, vt antè aduentum iudicis qui terribiliter ſequitur, ipſe ſcilicet clamãdo gradiatur. Sacerdos ergò ſi prædicationis eſt neſcius, quàm clamoris vocem daturus eſt preco mutus. Hinc eſt enim quòd ſuper paſtores primos in linguarum ſpecie ſpiritus ſanctus inſedit, quia nimirum quos repleuerit, de ſe protinùs loquentes facit. Hinc Moyſi præcipitur, vt taberna-

Eſaiæ 40

Act. 2

Exod. 28

naculum ſacerdos ingrediẽs tintinnabulis ambiatur, vt videlicet voces prædicationis habeat, ne ſuperni ſpectatoris iudicium ex ſilentio offẽ-
Ibid. dat. Scriptum quippe eſt: Audiatur ſonitus quando ingreditur vel egreditur ſanctuarium in cõſpectu Domini & nõ moriatur. Sacerdos namque ingrediens vel egrediẽs moritur, ſi de eo ſonitus non audiatur, quia iram contrà ſe occulti iudicis exigit, ſi ſine ſonitu prædicationis incedit, aptè autem tintinnabula veſtimentis illius deſcribuntur inſerta. Veſtimenta etenim ſacerdotis quid aliud quàm recta opera debemus accipere? propheta atteſtan-
Pſ. 131. te, qui ait: Sacerdotes tui induantur iuſtitiam. Veſtimen-
tis

tis itaque illius tintinabula
inhærent, vt vitæ viam cum
linguæ sonitu, ipsa quoque
bona opera clament sacer-
dotis. Sed cum rector se ad
loquendũ præparat, sub quã-
to cautelæ studio eloquatur
attendat, ne si inordinatè ad
loquendum rapitur, erroris
vulnere audientium corda
feriantur. Et cum fortasse sa-
piens videri desiderat, vani-
tatis compagem insipienter
abscindat. Hic namque veri- Mar. 9.
tas dicit: Habete sal in vobis,
& pacem habete inter vos.
Per sal quippe, verbi sapien-
tia designatur. Qui loqui igi-
tur sapienter nititur, magno-
perè metuat ne eius eloquio
audientium vnitas cõfunda-
tur. Hinc Paulus ait: Nõ plus Ro. 12.
sapere quàm oportet sapere,
sed

ſed ſapere ad ſobrietatem.
Exodi 28. Hinc in ſacerdotis veſte iuxtà diuinam vocem tintinnabulis mala Punica coniunguntur. Quid enim per mala Punica, niſi vnitas fidei deſignatur? Nam ſicut in malo Punico vno exteriùs cortice multa interius grana muniũtur, ſic innumeros ſanctæ Eccleſiæ populos vnitas fidei contegit, quos intus diuerſitas meritorum tenet. Ne igitur rector incautus ad loquẽdum proruat, hoc quod iam præmiſimus, ſemetipſam veritas diſcipulis clamat.
Mar. 9. Habete ſal in vobis, & pacem habete inter vos. Ac ſi figuratè per habitum ſacerdotis dicat: Mala Punica tintinnabulis iungite, vt per omne quod dicitis vnitatem fidei

cauta

cautâ obſeruatione teneatis. Prouidendum quoque eſt ſollicitâ intentione rectoribus, vt ab eis non ſolũ praua nullo modo, ſed ne recta quidẽ, nimiè & inordinatè proferãtur, quia ſæpè dictorum virtus perditur, cum apud corda audientium, loquacitas incauta importunitate leuigatur, & autorem ſuum hæc eadem loquacitas inquinat, quæ ſeruire auditoribus ad vſum profectus ignorat. Vndè benè per Moyſen dicitur. Vir Leu. 15.
qui fluxum ſeminis patitur, immundus erit. In mente quippè audientium ſemẽ ſecuturæ cogitationis eſt qualitas auditæ locutionis, quia dum per aurem ſermo cõcipitur, cogitatio in mente generatur. Vndè & huius mũdi
præ-

prædicator egregius, semiuerbius est vocatus. Qui ergò fluxum seminis patitur, immundus asseritur, quia multiloquio subditus ex eo se inquinat, quod si ordinatè promeret, prolem rectæ cogitationis edere in audientium corda potuisset, dúmque incautus per loquacitatem defluit, non ad vsum generis, sed ad immunditiam semen fundit. Vnde Paulus quoque cum discipulum de instantiâ prędicationis admoneret, dicit: Testificor coram Deo & Christo Iesu qui iudicaturus est viuos & mortuos, & aduentum ipsius & regnum eius, prædica verbum, insta oportunè, importunè, dicturus importunè præmisit oportunè, quia scilicet apud audito-

2. Ti. 4.

ris

ris mente ipsa sua vtilitate se destruit, si habere importunitas, oportunitatem nescit.

Vt rector sit singulis compassione proximus, præ cunctis cõtemplatione suspensus. Cap. 5.

SIt rector singulis compassione proximus, præ cunctis contemplatione suspensus, vt per pietatis viscera in se infirmitatem cæterorum transferat, & per speculationis altitudinem semetipsum quoque inuisibilia appetendo transcendat, ne aut alta petens proximorum infima despiciat, aut infimis proximorum congruens, appetere alta derelinquat. Hinc est nãque quod Paulus in paradisũ ducitur, cælique tertij secreta rimatur, & tamen ille inuisi- 2. Cori. 10.
bilium

bilium contemplatione suspensus, ad cubile carnalium aciem mentis reuocat, atque in occultis suis qualiter debeant conuersari dispensat, dicens: Propter fornicationē autem vnusquisque suā vxorem habeat, & vnaquæque suum virum habeat. Vxori vir debitum reddat, similiter autem vxor viro. Et paulò post: Nolite fraudare inuicē, nisi fortè ex cōsensu ad tempus, vt vacetis orationi. Et iterum: Reuertimini in idipsum. Ecce iam cœlestibus secretis inferitur, & tamen per condescensionis viscera, carnalium cubile perscrutatur, & quem sublevatus ad inuisibilia erigit, hunc miseratus ad secreta infirmantium, oculum cordis flectit. Cœlum

1. Corin. 7.

Ibidem.

con-

contemplatione transcendit, nec tamen statum carnaliũ solicitudine deseruit, quia cõpage charitatis summis simul & infimis iunctus, & in semetipso virtute spiritus ad alta volante rapitur, & pietate in alijs æquanimiter infirmatur. Hinc etenim dicit: Quis infirmatur, & ego non 2. Cor. 11.
infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror? Hinc 1. Cor. 9.
rursus ait: Factus sum Iudæis tanquam Iudæus. Quod videlicet exhibeat non amittendo fidem, sed ostẽdendo pietatem, vt in se personam infidelium transfigurans, ex semetipso disceret, qualiter alijs misereri debuisset, quatenus hoc illis impenderet, quod sibiipsi, si ita esset, impendi rectè voluisset. Hinc

2. Co. 5. iterum dicit: Siue mente excedimus, Deo, siue sobrij sumus, nobis, quia & semetipsum nouerat contemplando transcendere, & eundem se, auditoribus condescendẽdo
Genes. temperare. Hinc Iacob Do-
28. mino desuper innitente & vncto deorsum lapide, ascẽdentes Angelos ac descendẽtes vidit; quia scilicet prædicatores sancti non solum sursum sanctum caput ecclesiæ, videlicet Dominum cõtemplando appetunt, sed deorsum quoq; ad membra illius miserando descendunt. Hinc Moyses crebrò tabernaculũ intrat & exit, & qui intus in contemplationẽ rapitur, foris infirmãtium negotijs vrgetur; intus Dei arcana considerat, foris onera carnaliũ

por-

portat; qui de rebus quoque dubijs ſemper ad tabernaculum recurrit, coram teſtamenti arcâ Dominum conſulit, exemplum procul dubio rectoribus præbens, vt cũ foris ambigunt quod diſponãt, ad mentem ſemper quaſi ad tabernaculum redeant, & velut coram teſtamenti arcâ Dominum cõſulant, ſi de his in quibus dubitant apud ſemetipſos, intus ſacri eloquij paginas requirant. Hinc ipſa veritas per ſuſceptionem noſtræ humanitatis oſtenſa nobis, in monte orationi inhæret, miracula in vrbibus exercet, imitationis videlicet viam bonis rectoribus ſternens, vt & ſi iam ſumma cõtemplando appetunt, neceſſitatibus tamen infirmantium Luc. 6.

cōpatiendo misceantur; quia tunc ad alta charitas mirabiliter surgit, cum ad ima proximorum se misericorditer attrahit; & cum benignè descendit ad infima, valenter recurrit ad summa. Tales autem sese qui præsunt exhibeant, quibus subiecti occulta quoque sua prodere non erubescant, vt cum tentationum fluctus paruuli tolerāt, ad pastoris mentem quasi ad matris sinum recurrant, & hoc quod se inquinari pulsantis culpæ sordibus præuident, exhortationis eius solatio ac lachrymis orationis lauent. Vnde & ante fores templi ad abluendas ingredientium manus mare æneū, id est, luterem duodecim boues portant, qui quidem facie

exterius eminent, ſed ex poſterioribus latent. Quid namque duodecim bobus, niſi vniuerſus paſtorum ordo ſignatur? De quibus Paulo diſſerente lex dicit: Non obturabis os boui trituranti. Quorum quidem nos aperta cernimus, ſed apud diſtrictũ iudicem, quæ illis poſterius maneant in occulta retributione, neſcimus. Qui tamen cum condeſcenſionis fide patientiam diluendis proximorum confeſſionibus præparant, velut ante fores templi luterem portant, vt quiſquis intrare æternitatis ianuã nititur, tentationes ſuas menti paſtoris indicet, & quaſi in boum lutere, cogitationis vel operis manus lauet. Et fit plerumque, vt dum recto- 1. Cor. 9. 1. Ti. 5.

ris animus, aliena tentamẽta condeſcendendo cognoſcit, auditis tentationibus etiã ipſe pulſatur, quia & hæc eadem, per quã populi multitudo diluitur, aquâ procul dubio luteris inquinatur; nã dum ſordes diluentium ſuſcipit, quaſi ſuæ munditiæ ſerenitatem perdit. Sed hæc nequaquam paſtori timenda ſunt, quia Deo ſubtiliter cũcta diſpenſante, tanto facilius à ſuâ eripitur, quãto miſericordius ex alienâ tentatione fatigatur.

Vt ſit rector benè agentibus per humilitatem ſocius, contra delinquentium vitia per zelum iuſtitiæ erectus. *Cap. 6.*

SIt rector bene agentibus per humilitatem ſocius,

 con-

contra delinquentium vitia per zelum iustitiæ erectus; vt & bonus in nullo se præferat, & cum prauorum culpa exigit, potestatem protinus sui prioratus agnoscat, quatenus & honore suppresso æqualem se subditis bene viuentibus putet, & erga peruersos iura rectitudinis exercere non formidet. Nam sicut in libris moralibus dixisse me memini, liquet quod omnes homines naturæ æquales genuit, sed variante meritorum ordine, alios alijs culpa postponit. Ipsa autem diuersitas quæ accessit ex vitio, diuino iudicio dispensatur, vt quia omnis homo æquè stare non valet, alter regatur ab altero. Vnde cuncti qui præsunt non in se

potestatem debent ordinis, sed æqualitatem pensare cõditionis, nec præesse hominibus gaudeant, sed prodesse. Antiqui etenim patres nostri non reges hominum, sed pastores pecorum fuisse memorantur. Et cum Noë Dominus filijsque eius benediceret, dicens: Crescite & multiplicamini & replete terrã.
Gen. 9.
Protinus adiunxit: Et terror vester ac tremor sit super cũcta animantia terræ. Quorum videlicet terror ac tremor, quia esse super animãtia terræ præcipitur, profectò esse super homines prohibetur. Homo quippe brutis animalibus, non autem hominibus cæteris naturâ prælatus est, & idcirco ei dicitur, vt ab animalibus & non ab homini-

 nibus

nibus timeatur, quia contra naturã superbire, est ab ęquali velle timeri. Et tamen necesse est vt rectores à subditis timeantur, quando ab eis Deum minime timeri deprehendunt, vt humanâ saltem formidine peccare metuant, qui diuina iudicia non formidant. Nequaquam namq; præpositi ex hoc quæsito timore superbiunt, in quo non suam gloriam, sed subditorũ iustitiã quærunt. In eo enim, quod metum sibi à peruersè viuentibus exigunt, quasi nõ hominibus, sed animalibus dominantur; quia videlicet ex quâ parte bestiales sunt subditi, ex eâ debent etiam formidini sibi acere substrati. Sed plerumque rector eo ipso quo cæteris præeminet,

elatione cogitationis intumescit. Et dum ad vsum cũcta subiacent, dum ad votum velociter iussa cõplentur, dũ omnes subditi si qua bene gesta sunt laudibus efferunt, malé gestis autem nullâ autoritate contradicunt, dum plerumq; laudant etiã quod reprobare debuerunt, seductus ab his quæ infra suppetunt, super se animus tollitur, & dum foris immenso fauore circundatur, intus veritate vacuatur, atque oblitus sui in voces se spargit alienas; talémque se credit, qualem se foris audit, non qualem intus discernere debuit. Subiectos despicit, eosque æquales sibi naturæ origine non agnoscit, & quos sorte potestatis excesserit, tran-

transcendiſſe ſe etiam vitæ meritis credit. Cunctis ſe æſtimat amplius ſapere, quibus ſe videt amplius poſſe. In quodam quippe ſe conſtituit culmine apud ſemetipſum, & qui æquâ cæteris naturæ conditione conſtringitur, ex æquo reſpicere cæteros dedignatur. Sicque ad eius ſimilitudinē ducitur, de quo ſcriptum eſt: Omne ſublime videt, & ipſe eſt rex ſuper vniuerſos filios ſuperbiæ. Qui ſingulare culmen appetens, & ſocialem angelorum vitā deſpiciens, ait: Ponam ſedem meam ad aquilonem, & ero ſimilis altiſſimo. Miro ergo iudicio intus foueā deiectionis inuenit, dum foris ſe in culmine poteſtatis extollit. Apoſtatæ quippe angelo ſimi-

Iob. 40.

Eſa. 14.

lis dedignatur. Sic Saul post humilitatis meritum in tumorem superbiæ in culmine potestatis excreuit; per humilitatē quippe prælatus est, per superbiā reprobatus, Do-
1.Re. 5. mino attestante, qui ait: Nonne cum esses paruulus in oculis tuis, caput te constitui in tribubus Israel? Paruulum se in suis prius oculis viderat, sed fultus temporali potentiâ, iam se paruulum non videbat. Cæterorum namque comparatione se præferens, quia plus cūctis poterat, magnum se præ omnibus æstimabat. Miro autem modo cum apud se paruulus, apud Deum magnus, cum verò apud se magnus apparuit, apud Deum paruulus fuit. Plerunque ergo dum ex subie-
ctorum

ctorum afluentia animus inflatur, in fluxum ſuperbiæ, ipſo potentiæ faſtidio lenocinante, corrumpitur. Quam videlicet potentiam bene regit, qui & tenere illam nouerit & impugnare. Bene hanc regit, qui ſcit per illam ſuper culpas erigi, ſcit cum illâ cæteris æqualitate componi. Humana etenim mẽs plerunque extollitur, etiam cum nullâ poteſtate fulcitur, quanto magis in altum ſe erigit, cum ſe etiam poteſtas adiungit. Quam tamen poteſtatem rectè diſpenſat, qui ſolicitè nouerit, & aſſumere ex illâ quod adiuuat, & expugnare quod tentat, & æqualem ſe cum illâ cæteris cernere, & tamen ſe peccãtibus zelo vltionis anteferre.

Sed hanc diſcretionem plenius agnoſcimus, ſi paſtoris primi exempla cernamus. Petrus namque autore Deo ſanctæ Eccleſiæ principatum tenens, à bene agente Cornelio, & ſeſe ei humiliter proſternente, immoderatius venerari recuſauit, ſeque ei ſimilem recognouit, dicens:
Act. 10, Surge ne feceris, & ipſe ego
Act 5. homo ſum. Sed cum Ananiæ & Saphiræ culpam repperit, mox quantâ potentiâ ſuper eos excreuiſſet, oſtendit. Verbo namque, eorum vitā pertulit, quam ſpiritu perſcrutante deprehendit; & ſummum ſe intra Eccleſiam cōtra peccata, recoluit, quod honore ſibi vehementer impenſo, coram beneagētibus fratribus non agnouit. Illic com-

communionē ęqualitatis meruit sanctitas actionis, hic zelus vltionis ius aperuit potestatis. Paulus benè agentibus fratribus prelatum se esse nesciebat, cum diceret: Non quia dominamur fidei vestræ sed adiutores sumus gaudij vestri. Atque ilico adiunxit: Fide enim statis. Ac si id quod protulerat aperiret, dicens: Ideò nō dominamur fidei vestræ, quia fide statis, æquales enim vobis sumus in quo vos stare cognoscimus. Quasi prælatum se fratribus esse nesciebat, cum diceret: Facti sumus sicut paruuli in medio vestrum. Et rursum: Nos autem serui vestri per Christū. Sed cum culpam quæ corrigi debuisset inuenit, ilicò magistrum se esse recoluit, dicens:

2. Cor. 1.

1. Thessal. 2.

2. Cor. 4.

Quid

Quid vultis: in virgâ veniam
1. Co. 4. ad vos? Summus itaque locus
bene regitur, cum hic qui
præest, vitijs potius quàm fratribus
dominatur. Sed dum
delinquētes subditos præpositi
corrigunt, restat necesse
est, vt soliciti attendant, quatenus
per disciplinæ debitũ
culpas quidem iure potestatis
feriant, sed per humilitatis
custodiam æquales seipsis
fratribus qui corriguntur agnoscant:
quamuis plerunq; etiam
dignum est, vt eosdem
quos corrigimus, tacitâ nobis
cogitatione præferamus.
Illorum namque per nos vitia,
disciplinæ vigore feriuntur,
in his verò quæ ipsi committimus,
ne verbi quidem
ab aliquo inuectione laceramur.
Tanto ergo apud Dominum

minum obligatiores sumus, quanto apud homines inultè peccamus. Disciplina autem nostra subditos diuino iudicio tanto liberiores reddit, quãto hic eorum culpas sine vindictâ non deserit. Seruanda itaque est & in corde humilitas, & in opere disciplina. Atque inter hæc solerter intuendum est, ne dum immoderatius custoditur virtus humilitatis, soluãtur iura regiminis, & dũ prælatus quisquis plus se quàm decet deiicit, subditorum vitam stringere sub disciplinæ vinculo non possit. Teneant ergo rectores exterius quod pro aliorum vtilitate suscipiunt, seruent interius quod de sua æstimatione pertimescũt. Sed tamen quibusdam signis decen-

center erumpentibus, eos apud se esse humiles etiã subiecti deprehendant, quatenus & in autoritate eorum quod formident videant, & humilitate quod imitentur agnoscant. Studeant igitur sine intermissione qui præsunt, vt eorum potentia quanto magna exterius cernitur, tanto apud eos interiùs deprimatur, ne cogitationem vincat, ne in delectationem sui animum rapiat, ne iam sub se mens eam regere non possit, cui se libidine dominãdi supponit. Ne enim præsidentis animus ad elationem, potestatis suæ delectatione rapiatur, rectè per quendam sapiẽ-
Eccli. 31. tem dicitur. Ducem te constituerunt, noli extolli, sed esto in illis, quasi vnus ex illis.

lis. Hinc etiam Petrus ait: Nō dominantes in clero, sed forma facti gregis. Hinc per semetipsum veritas ad altiora nos virtutum merita prouocans, dicit: Scitis quia principes gentium dominantur eorum, & qui maiores sunt potestatem exercent in eos, nō ita erit inter vos, sed quicunq; voluerit inter vos maior fieri, fiat sicut minister, & qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus, sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare. Hinc est quod seruum ex suscepto regimine elatū, quæ post supplicia maneant, indicat dicens: Qui si dixerit malus ille seruus in corde suo, moram facit Dominus meus venire, & cœperit percutere con-

1. Pet. 5.

Matt. 10.

Matt. 24.

cõseruos suos, manducet autem & bibat cum ebrietate;
Ibidem veniet Dominus serui illius in die quâ nõ sperat, & horâ quâ ignorat, & diuidet eum, partemque eius ponet cum hypocritis. Inter hypocritas enim iure deputatur, qui ex simulatione disciplinæ, ministerium regiminis vertit in vsum dominationis, & tamen nonnunquam grauius delinquitur, si inter peruersos plus ęqualitas quàm disci-
1, Reg. 2. plina custoditur. Quia enim falsa pietate superatus ferire Heli delinquentes filios nõluit, apud districtum iudicẽ semetipsum cum filijs crudeli damnatione percussit. Hinc namque diuinâ voce ei dici-
Ibidem tur: Honorasti filios tuos magis quam me. Hinc pastores in-

increpat per prophetam, dicens: Quod fractum est non alligastis, & quod abiectum fuerat non reduxistis. Abiectus enim reducitur, cũ quisque in culpâ lapsus, ad statũ iustitiæ ex pastoralis solicitudinis vigore reuocatur. Fracturam verò ligamen astringit, cum culpam disciplina deprimit, ne plaga vsque ad interitum defluat, si hanc discretionis seueritas non coarctat. Sed sæpe deterius frangitur, cum fractura incautè colligatur, ita vt grauius scissuram sentiat, si hanc immoderatius ligamenta cõstringant. Vnde necesse est, vt cũ peccati vulnus in subditis corrigẽdo restringitur, magnâ se solicitudine etiam districtor ipse moderetur,

Ezech. 21.

qua-

quatenus ſic iura diſciplinæ contra delinquentes exerceat, vt pietatis viſcera non amittat. Curandum quippe eſt vt rector ſe ſubditis, & matrem pietatis, & patrem exhibeat diſciplinæ. Atq; inter hæc ſolicitâ circũſpectione prouidendum, ne aut diſtrictio rigida, aut pietas ſit remiſſa. Nam ſicut in libris moralibus iam diximus, diſciplina vel miſericordia multum deſtituitur, ſi vna ſine alterâ teneatur. Sed erga ſubditos ſuos ineſſe rectoribus debet, & iuſtè conſolans miſericordia, & piè ſæuiens diſciplina. Hinc namque eſt quòd docente veritate per Samaritani ſtudium ſemiuiuus in ſtabulum ducitur, & vinum atque oleum eius vulneribus

Luc. 6.

ad-

adhibetur; vt per vinum ſcilicet mordeantur vulnera, per oleum foueantur. Neceſſe quippe eſt vt quiſquis ſanandis vulneribus præeſt, in vino morſum doloris adhibeat, in oleo molliciẽ pietatis, quatenus per vinum mũdentur putrida, per oleum foueantur ſananda. Miſcenda ergo eſt lenitas cum ſeueritate; faciendum quoddam temperamẽtum ex vtroque, vt neq; multâ aſperitate exulcerentur ſubditi, neque nimiâ benignitate ſoluãtur. Quod iuxta Pauli vocẽ benè illa tabernaculi arca ſignificat, in quâ cum tabulis virga ſimul & manna eſt; quia cum ſcripturæ ſacræ ſcientia in boni rectoris pectore ſi eſt virga diſtrictionis, ſit & mãna

na dulcedinis. Hinc Dauid
Psal. 22. ait: Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt. Virgâ enim percutimur, baculo sustentamur. Si ergo est districtio virgæ quæ feriat, sit & consolatio baculi, qui sustentet. Sit itaque amor, sed non emolliens: sit rigor, sed non exasperans: sit zelus, sed non immoderatè sæuiens: sit pietas, sed non plus quàm expediat parcens; vt dum se in arce regiminis iustitia clementiaque permisceant, is qui præest, corda subditorum & terrendo demulceat, & tamen terroris reuerentiam demulcendo constringat.

Vt sit rector internorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum prouiden-

dentiam in internorum solicitudine non relinquens. Cap. 7.

SIt rector internorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum prouidentiam internorum occupatione non relinquens: ne aut exterioribus deditus ab intimis corruat, aut solis interioribus occupatus, quæ foris debet, proximis non impendat. Sæpe namque nonnulli velut obliti quòd fratribus animarum causa prælati sunt, toto cordis annisu secularibus curis inseruiunt: has (cum assunt) se agere exultant: ad has etiam cum desunt, diebus ac noctibus cogitationis turbidæ æstibus anhelant. Cumq; ab his cessante forsitan opor-

tunitate quieti sunt, ipsa deterius suâ quiete fatigantur. Voluptatem namq; censent, si actionibus deprimuntur: laborem deputant, si in terrenis negotijs non laborant. Sicque fit, vt dum vrgeri se mundanis tumultibus gaudent, interna, quæ alios docere debuerant, ignorãt. Vnde subiectorum quoque procul dubio vita torpescit, quia cũ proficere spiritualiter sibi appetit, in exemplo eius qui prælatus est quasi in obstaculo itineris offendit. Languẽte enim capite, incassum membra vigent: & in exploratione hostium frustra exercitus velociter sequitur, si ab ipso duce itineris erratur. Nulla subditorum mentes exhortatio subleuat, eorúmque cul-

pas

pas increpatio nulla castigat: quia dum per animarū præsulem terreni exercetur officium iudicis, à gregis custodiâ vacat cura pastoris, & subiecti veritatis lumen apprehendere nequeunt: quia dum pastoris sensus terrena studia occupant, vento tentationis impulsus ecclesiæ oculos puluis cæcat. Quo contra rectè humani generis redemptor cum nos à ventris voracitate compesceret, ait: Attendite autem vobis vt nō grauētur corda vestra in crapula & ebrietate: ilico adiunxit; & in curis huius vitæ. Vbi pauorem quoque protinus intentè adijciēs: Ne fortè superueniat in vos repentina dies illa. Cujus aduentus etiam qualitatem denunciat Luc. 21.

dicens: Tamquam laqueus enim superueniet in omnes qui sedent super faciem omnis terræ. Hinc iterum dicit:
Luc. 16. Nemo potest duobus Dominis seruire. Hinc Paulus religiosorum mentes à mundi consortio contestãdo, ac potius conueniendo, suspendit
2. Tit. 2. dicens: Nemo militans Deo, implicat se negocijs secularibus, vt ei placeat cui se probauit. Hinc Ecclesiæ rectoribus & vacandi studia præcipit, & consolandi remedia o-
1. Corint 6. stendit, dicens: Sæcularia igitur iudicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in Ecclesiâ illos constituite ad iudicandum; vt ipsi videlicet dispensationibus terrenis inseruiant, quos spiritalia non exornant. Ac si apertius dicat:

cat: Quia penetrare intima nequeunt, saltem necessaria foris operētur. Hinc Moyses qui cum Deo loquitur, Ietrho alienigenæ reprehēsione iudicatur, quòd terrenis populorum negocijs stulto labore deseruiat: cui & consilium mox præbet, vt pro se alios ad iurgia dirimenda cōstituat, & ipse liberius ad erudiendos populos spiritaliū arcana cognoscat. A subditis ergo inferiora gerenda sunt, à rectoribus summa cogitanda: vt scilicet oculum, qui prouidēdis gressibus præeminet, cura pulueris nō obscuret. Caput namque subiectorum sunt cūcti qui præsunt, & vt recta valeāt pedes itinera carpere, procul dubio caput debet ex alto prouide- Exo. 18.

 re,

re, ne à profectus sui itinere pedes torpeant, cum curuatâ rectitudine corporis caput sese ad terram declinet. Quâ autem mente animarũ præsul honore pastorali inter cæteros vtitur, si in terrenis negocijs quæ reprehendere in alios debuit, & ipse versatur?

Osea 4. Quod videlicet ex irâ iustæ retributionis per prophetam Dominus minatur dicens: Et erit sicut populus, sic sacerdos. Sacerdos quippe est vt populus, quando ea agit is qui spirituali officio fungitur quæ illi nimirum faciũt, qui adhuc de studijs carnalibus iudicantur. Quod cum magno dolore, scilicet charitatis, Hieremias propheta conspiciens, quasi sub destructione templi deplorat, dicens:

Quo-

Quomodo obſcuratū eſt aurum: mutatus eſt color optimus: diſperſi ſunt lapides ſā-ctuari in capite omnium platearum? Quid namque auro, quod metallis cæteris præeminet, niſi excellentia ſanctitatis? Quid colore optimo, niſi cunctis amabilis reuerētia religionis exprimitur? Quid per ſanctuarij lapides, niſi ſacrorum ordinum perſonæ figurantur? Quid platearum nomine, niſi præſentis vitæ latitudo ſignatur? Quia enim græco eloquio platos latitudo dicitur, profectò à latitudine plateæ ſunt vocatæ. Per ſemetipſam veritas dicit: Lata & ſpatioſa via eſt quæ ducit ad perditionem. Aurum igitur obſcuratur, cum terrenis actibus ſan-

Tren. 4.

Mat. 7.

ctitatis vita polluitur. Color optimus commutatur, cum quorundam, qui degere religiosè credebantur, æstimatio anteacta minuitur. Nam cū quilibet post sanctitatis habitum terrenis se actibus inserit, quasi colore permutato ante humanos oculos eius reuerētia despecta pallescit. Sanctuarij quoque lapides in plateas disperguntur, cū causarum secularium foras lata itinera expetunt hi, qui ad ornamentum Ecclesiæ internis mysterijs quasi in secretis sanctuarium vocare debuerunt. Ad hoc quippe sanctuarij lapides fiebant, vt intra sancta sanctorū in vestimento summi sacerdotis apparerent. Cum verò ministri religionis à subditis, honorem

redemptoris sui ex merito vitæ non exigunt, sanctuarij lapides in ornamento pontificis non sunt. Qui nimirum sãctuarij lapides dispersi per plateas iacent, cum personæ sacrorum ordinum voluntatum suarum latitudini deditæ terrenis negotijs inhærẽt. Et notandum, quòd non hos dispersos in plateis, sed in capite platearum dicit, quia & cum terrena agũt summi videri appetunt; vt & lata itinera teneãt ex voluptate delectationis, & tamen in platearum sint capite ex honore sanctitatis. Nihil quoque obstat, si sanctuarij lapides eosdem ipsos, quibus constructũ sanctuarium existebat accipimus: qui dispersi in platearum capite iacent, quando

ſacrorum ordinum viri, terrenis actibus ex deſiderio inſeruiunt, ex quorum prius officio ſanctitatis gloria ſtare videbatur. Sęcularia itaq; negotia aliquando ex compaſſione toleranda ſunt, nunquã verò ex amore requirenda, ne cum mentem diligentis aggrauant, hanc ſuo victam pondere ad ima de cæleſtibus immergant. At contra ſunt nonnulli, qui gregis quidem curam ſuſcipiunt, ſed ſic ſibi vacare ad ſpiritalia appetũt, vt rebus exterioribus nullatenus occupentur. Qui cum curare corporalia funditus negligũt, ſubditorum neceſſitatibus minimè concurrũt. Quorum nimirum prædicatio plerumq; deſpicitur, quia dum delinquentiũ facta cor-

ripiunt, ſed tamen eis neceſſaria vitæ præſentis non tribuunt, nequaquam libenter audiuntur. Egentis etenim mentem doctrinæ ſermo non penetrat, ſi hunc apud eius animum manus miſericordiæ non commendat. Tunc autẽ verbi ſemen facilè germinat, quando hoc in audientis pectore pietas prædicantis rigat. Vnde rectori neceſſe eſt, vt interiora poſſit infundere, cogitatione innoxiâ etiã exteriora prouidere. Sic itaque paſtores erga interiora ſtudia ſubditorum ſuorum ferueant, quatenus in eis exterioris quoque vitæ prouidẽtiam non relinquant. Nam quaſi iure vt diximus à percipiendâ prædicatione gregis animus frangitur, ſi cura

exterioris subsidij à pastore negligatur. Vnde & primus pastor sollicitè admonet dicens: Seniores qui in vobis sunt obsecro consenior, & testis Christi passionum, qui & eius quæ in futuro reuelanda est gloriæ communicator, pascite qui in vobis est gregem Dei. Qui in hoc loco vtrum pastionem cordis an corporis suaderet aperuit, cum protinus subiunxit: Prouidentes non coactè, sed spõtaneè secundum Deum, neque turpis lucri gratiâ, sed volũtariè. Quibus profectò verbis pastoribus piè præcauetur, ne dum subiectorũ inopiam nimiè satiant, se mucrone ambitionis occidant: ne cum per eos carnis subsidijs reficiantur, proximi ipsi

1. Pet. 5.

re-

remaneant à iuſtitiæ pane ieiuni. Hanc paſtorum ſollicitudinem Paulus excitat dicẽs: Qui ſuorum & maximè domeſticorum curam non habet, fidem negauit, & eſt infideli deterior. Inter hæc itaque metuendum ſemper eſt & vigilanter intuendum, ne dum cura ab eis exterior agitur, ab internâ intentione mergantur. Plerunque enim, vt prædiximus, corda rectorum, dum temporali ſolicitudini incautè deſeruiunt, ab intimo amore refrigeſcunt, & foras fuſi obliuiſci non metuunt, quia animarum regimina ſuſceperunt. Sollicitudo ergo quæ ſubditis exterius impenditur, ſub certâ neceſſe eſt menſurâ teneatur. Vnde bene ad Ezechielem

1. Thimot. 5

Ezec. 44.

di-

dicitur: Sacerdotes caput suũ non radant, neque comam nutriant, sed tondentes attondeant capita sua. Sacerdotes namque iure vocati sunt, qui vt sacrum ducatum præbeant fidelibus præsunt. Capilli verò in capite, exteriores sunt cogitationes in mẽte. Qui dum super cerebrũ insensibiliter oriuntur, curas vitæ præsentis exprimunt, quæ ex sensu negligenti, quia importunè aliquando prodeunt, quasi nobis non sentientibus procedunt. Quia igitur cuncti qui præsunt, habere quidẽ solicitudines exteriores debent, nec tamen vehementer eis incumbere: sacerdotes rectè & caput prohibentur radere & comam nutrire, vt cogitationes car-

nis de vitâ ſubditorum nec à ſe funditus amputent, nec rurſum ad creſcēdum nimis relaxēt. Vbi & bene dicitur: Tondentes tondeant capita ſua: vt videlicet curæ temporalis ſollicitudinis, & quantum neceſſe eſt prouideant, & tamen reſecentur citius, ne immoderatius excreſcāt. Dum igitur & per adminiſtratam exteriorem prouidētiam, corporum vita protegitur, & rurſus per immoderatam carnis intētionem non impeditur, capilli in capite ſacerdotis, & ſi ruantur vt cutem cooperiant, & reſecantur, ne oculos claudant.

Ne

Ne placere rector ſuo ſtudio hominibus appetat: ſed tamen ad quid placere debeat, intendat.

Cap. vij.

INter hæc quoque neceſſe eſt, vt rector ſolerter inuigilet, ne hunc cupido placẽdi hominibus pulſet: ne cum ſtudioſè interiora penetrat cum prouidè exteriora ſubminiſtrat, ſe magis à ſubditis diligi, quàm veritatem quærat: ne cum bonis actibus fultus à mundo videtur alienus, hunc autori reddat extraneum amor ſuus. Hoſtis namque redemptoris eſt, qui per recta opera quæ facit, eius vice ab Eccleſiâ amari concupiſcit: quia adulterinæ cogitationis eſt reus, ſi placere puer ſponſæ oculis ap-

appetit, per quem ſponſus dona tranſmiſit. Quia nimirum amor propriùs cum rectoris mentem cæperit, aliquando hanc inordinate ad molliciem, aliquando verò ad aſperitatem rapit. Ex amore etenim ſuo mẽs rectoris in molliciẽ vertitur, quia cum peccantes ſubditos reſpicit, ne erga hunc eorum dilectio torpeat, corripere nõ præſumit: nonnunquam verò errata ſubditorũ quæ increpare debuerat adulatione demulcet. Vnde bene per prophetam dicitur: Væ his qui conſuunt puluillos ſub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia ſub capite vniuerſæ ętatis, ad capiendas animas. Puluillos quippe ſub omni cubito manus ponere, eſt cadentes Eze.13
dentes

dentes à suâ rectitudine animas, atque in huius mundi se dilectione reclinãtes, blãdâ adulatione refouere. Quasi enim puluillo cubitus vel ceruicalibus caput iacentis excipitur, cum correptionis duritia peccanti subtrahitur, eique mollicies fauoris adhibetur, vt in errore molliter iaceat, quem nulla asperitas contradictionis pulsat. Sed hæc rectores qui semetipsos diligunt, his procul dubio exhibent, à quibus se noceri posse in studio gloriæ tẽporalis timent. Nam quos nil contra se valere conspiciunt, hos nimirum asperitate rigidæ semper inuectionis præmunt: nunquam clementer admonent, sed pastoralis mansuetudinis obliti, iure

iure dominationis terrent. Quos rectè per Prophetam diuina vox increpat dicens: Vos autem cum austeritate imperabatis eis, & cum potentiâ. Plus enim se suo autore diligentes, iactanter erga subditos se erigunt, nec quia agere debeant, sed quid valeant attendũt. Nil de subsequenti iudicio metuũt: improbè de temporali potestate gloriantur: libet vt licenter illicita faciant, & subditorũ nemo contradicat. Qui ergo & praua studet agere, & tamen ad hæc vult cæteros tacere, ipse sibimet testis est, quia plus se veritate appetit diligi, quam contra se non vult defendi. Nemo quippe est qui ita viuat, vt aliquatenus non delinquat. Ille ergo

Ezech. 34.

seipso

ſeipſo amplius veritatem deſiderat amari, qui ſibi à nullo vult contra veritatem parci. Hinc etenim Petrus increpationem Pauli libenter accipit. Hinc Dauid increpationem ſubditi humiliter audiuit; quia rectores boni dum priuato diligere amore ſe neſciunt, liberæ puritatis verbum à ſubditis obſequiũ humilitatis credunt. Sed inter hæc neceſſe eſt vt cura regiminis tãti moderaminis arte temperetur, quatenus ſubditorum mens cum quædam recte ſentire potuerit, ſic in votis libertatem prodeat, vt tamen libertas in ſuperbiam non erumpat: ne dum fortaſſè immoderatius linguæ eis libertas conceditur, vitæ ab his humilitas amittatur. Sciẽdum

2. Reg. 5.

dum quoque est quod oportet vt rectores boni placere hominibus appetant, scilicet vt suæ æstimationis dulcedine proximos in affectum veritatis trahant: non vt se amari desiderent, sed vt dilectionem suam quasi quandã viam faciant, per quam corda audientium ad amorem conditoris sui introducant. Difficile quippe est, vt quamlibet rectè denuncians prædicator qui non diligitur, libenter audiatur. Debet ergo qui præest & studere se diligi, quatenus possit audiri; & tamen amorem suum pro seipso non quærere, ne inueniatur ei cui seruire per officiũ cernitur, occultâ cogitationis tyrãnide resultare. Quod bene Paulus insinuat, cum sui nobis

nobis studij occulta manifestat dicens: Sicut & ego per omnia placeo omnibus. Qui tamen rursus dicit. Ego si adhuc hominibus placerem, Christi seruus nō essem. Placet ergo Paulus & non placet; quia in eo quod placere appetit, non se sed per se hominibus placere veritatem quærit.

1. Corint. 10.
Ibidem.

Quod scire sollicitè rector debeat quod plerunque vitia virtutes se esse mentiuntur. Cap 9.

SCire etiam rector debet quòd plerunq; vitia virtutes se esse mentiuntur. Nam sæpe sub parsimoniæ nomine se tenacia palliat: contraque effusio sub appellatione largitatis occultat. Sæpe inordinata remissio pietas creditur

&

& effrenata ira ſpiritalis zeli virtus æſtimatur. Sæpe præcipitata actio, velocitatis efficacia: atque agendi tarditas, grauitatis conſilium putatur. Vnde neceſſe eſt, vt rector animarũ virtutes ac vitia vigilãti curâ diſcernat, ne aut cor tenacia occupet, & parcum ſe videri in diſpenſationibus exultet: aut cum effuſe quid impenditur, largum ſe quaſi miſerando glorietur: aut remittendo quod ferire debuit, ad æterna ſupplicia ſubditos pertrahat: aut immaniter feriendo quod delinquitur, ipſe grauiùs delinquat: aut hoc quod agi rectè ac grauiter potuit, immaturiè præueniens leuiget: aut bonę actionis meritum differendo, ad deteriora permutet.

Quod

Quod eſſe debet & rectori diſcretio correctionis, & dißimulationis, feruoris & manſuetudinis. Cap. 10.

SCiẽdum quoque eſt, quòd aliquãdò ſubiectorum vitia prudenter diſſimulanda ſunt; ſed quià diſſimulantur indicanda: aliquãdo & apertè cognita maturè toleranda: aliquandò verò ſubtiliter & occultè perſcrutanda: aliquãdò leniter arguenda: aliquãdò autem vehementer increpanda. Nonnulla quippè (vt diximus) prudenter diſſimulanda ſunt, ſed quià diſſimulantur indicanda: vt cum delinquens & deprehendi ſe cognoſcit, & perpeti has, quas in ſe tacitè tolerari conſiderat, augere culpas erubeſcat,

ſcat, ſeſeque iudice puniat, quę ſibi apud ſe rectoris patientia clementer excuſat. Quâ ſcilicet diſſimulatione bene Iudæam Dominus corripit, cum per prophetam dicit: Mentita es, & mei non es recordata: neque cogitaſti in corde tuo, quià ego tacens & quaſi non videns. Et diſſimulauit ergò culpas, & innotuit: quià & contrà peccantem tacuit, & hoc ipſum tamen quià tacuerit, dixit. Nonnulla autem vel apertè cognita maturè tolerãda sũt: cum videlicet rerum minimè oportunitas congruit, vt apertè corrigantur. Nam ſecta immaturè vulnera deteriùs inferueſcunt: & niſi cũ tempore medicamenta conueniant, conſtat procul du- Eſa. 57.

biò quod medendi officium amittant. Sed cùm tempus subditis ad correptionē quæritur, sub ipso culparum pondere patientia præsulis exercetur. Vndè bene per Psalmistam dicitur : Suprà dorsum meum fabricauerunt peccatores. In dorso quippe onera sustinemus. Suprà dorsum igitur suum fabricasse peccatores quæritur, ac si apertè dicat : Quos corrigere nequeo, quasi superimpositum onus porto. Nonnulla autem sunt subtiliter occulta perscrutanda : vt quibusdam signis erumpentibus rector in subditorū mente omne quod clausum latet inueniat, & interueniente correptionis articulo, ex minimis maiora cognoscat. Vndè rectè ad Eze-

Psalm. 128.

Ezechielem dicitur. Fili hominis fode tibi parietẽ. Vbi mox idem propheta subiungit: Et cùm fodissem parietẽ, apparuit ostium vnum. Et dixit ad me. Ingredere, & vide abominationes pessimas, quas isti faciunt hic. Et ingressus vidi. Ecce omnis similitudo reptilium & animalium abominatio: & vniuersa idola domus Israel depicta erant in pariete. Per Ezechielem quippe præpositorum persona signatur: per parietem duritia subditorum. Et quid est parietem fodere, nisi acutis inquisitionibus duritiam cordis aperire: Quẽ cùm fodisset apparuit ostiũ: quià cum cordis duritia vel studiosis percunctationibus, vel maturis correptionibus Eze. 8.

ſcinditur, quaſi quædã ianua oſtenditur, ex qua omnia in eo qui corripitur cogitationũ interiora videantur. Vnde & bene illic ſequitur: Ingredere & vide abominationes peſſimas, quas iſti faciũt hic. Quaſi ingreditur vt abominationes aſpiciat, qui diſcuſſis quibuſdam ſignis exterius apparentibus, ità corda ſubditorum penetrat, vt cũcta ei quæ illicite cogitantur, innoteſcãt. Vndè & ſubdit: Et ingreſſus vidi. Et ecce omnis ſimilitudo reptilium & animalium abominatio. In reptilibus cogitationes omninò terrenæ ſignantur, in animalibus verò iam quidem aliquantulùm à terrâ ſuſpenſæ, ſed adhuc terrenæ mercedis præmia requirentes.

Nam

Nam reptilia toto ex corpore terræ inhærent: animalia autem, magnâ parte corporis à terrâ suspensa sunt, appetitu tamen gulæ ad terra semper inclinantur. Reptilia itaque sunt intrà parietem, quãdò cogitationes voluũtur in mente, quæ à terrenis desiderijs nunquam leuantur. Animalia quoq; sunt intrà parietem, quandò & siqua iam iusta, siqua honesta cogitantur, appetendis tamen lucris, temporalibus honoribus deseruiũt, & per semetipsa quidẽ quasi à terrâ suspensa sũt, sed adhuc per ambitum quasi per gulæ desiderium sese ad ima submittunt. Vnde & bene subditur: Et vniuersa idola domus Israel depicta erant in pariete. Scriptum quippe

est: Et auaritiam, quæ est idolorum seruitus. Rectè ergò post animalia idola describuntur, quià etsi honestâ actione nonnulli quasi à terrâ se erigunt, ambitione tamen inhonestâ semetipsos ad terram deponunt. Benè autem dicitur depicta erant, quia dũ exteriorum rerum intrinsecùs species attrahuntur, quasi in corde depingitur quicquid fictis imaginibus deliberando cogitatur. Notandum itaque est quià priùs foramen in pariete, ac deinde ostium cernitur: & tunc demum occulta abominatio demonstratur, quià nimirum vniuscuiusque peccati priùs signa forinsecus, deinde ianua apertæ iniquitatis ostenditur, & tunc demùm omne

malum quod intùs latet aperitur. Nonnulla autem sunt leuiter arguenda, nam cum non maliciâ, sed solâ ignorantiâ vel infirmitate delinquitur, profectò necesse est vt magno moderamine ipsa delicti correptio temperetur. Cuncti quippe quousque in hac mortali carne subsistimus, corruptionis nostræ infirmitatibus subiacemus. In se ergò debet vnusquisque in hac colligere qualiter alienę hunc oportet imbecillitati misereri: ne contrà infirmitatem proximi, si ad increpationis vocem feruentiùs rapitur, oblitus sui esse videatur. Vndè benè Paulus ammonet, dicens: Si quis præoccupatus fuerit in aliquo delicto, vos qui spirituales estis. Gal. 4.

instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, considerans teipsum ne tu tenteris. Ac si apertè dicat. Cum displicet ex alienâ infirmitate quod conspicis, pensa quod es; vt increpationis zelo se spiritus temperet, dum sibi quoque quod increpat timet. Nonnulla autem sunt vehementer increpanda: vt, cum culpa ab auditore non cognoscitur, quanti sit ponderis ab increpantis ore sentiatur. Et cùm sibi quis malum quod perpetrauit leuigat, hoc cõtrà se grauiter ex corripientis asperitate pertimescat. Debitum quippe rectoris est, supernæ gratiæ gloriam per vocem prædicationis ostendere: quanta in huius vitæ itinere tentamenta antiqui ho-

ſtis lateant aperire; & ſubditorum mala quæ tolerari leniter non debent, cum magnâ zeli aſperitate corrigere: ne ſi minùs contrà culpas accenditur, culparum omniū reus ipſe teneatur. Vnde bene ad Ezechielē dicitur: Sume tibi laterem & pones eū coràm te, & deſcribes in eo ciuitatem Hieruſalem. Statimque ſubiungitur: Et ordinabis aduerſus eam obſidionem, & ædificabis munitiones, & comportabis aggerē, & dabis contrà eam caſtra, & pones arietes in gyro. Eique ad munitionem ſuā protinùs ſubiunxit. Et tu ſume ſartaginem ferream: & pones eam murum ferreum inter te & ciuitatem. Cuius enim Ezechiel Propheta, niſi
Eze. 4.
Ibidem.

magistrorum speciem tenet? Cui dicitur: sume tibi laterē & pones eum coram te: & describes in eo ciuitatē Hierusalē. Sic quippe sancti doctores sibi laterem sumunt, quandò terrenum auditorū cor vt doceant apprehendūt. Quem scilicet laterē coràm se ponunt, quià totâ mentis illud intentione custodiunt. In quo & ciuitatem Hierusalem iubētur describere, quià prædicando terrenis cordibus curant summoperè quæ sit supernæ pacis visio demōstrare. Sed quià incassum gloria patriæ cælestis agnoscitur, nisi & quanta hic irruāt hostis callidi tentamenta noscatur aptè subiungitur: Et ordinabis aduersus eam obsidionem, & ædificabis mu-

nitiones. Sancti quippè prædicatores obsidionem circà laterem in quo Hierusalem ciuitas descripta est ordināt, quandò terrenæ menti, sed iam supernā patriam requirenti, quanta eam in huius vitæ tempore vitiorum impugnet aduersitas demonstrāt. Nam cum vnum quodque peccatū quo modo proficientibus insidietur ostenditur, quasi obsidio circà ciuitatem Hierusalem voce prædicatoris ordinatur. Sed quià non solum debent innotescere, qualiter vitia impugnent, verùm etiàm quomodò custoditæ nos virtutes roborent, rectè subiungitur. Et ædificabis munitiones. Munitiones quippe sanctus prædicator ædificat, quandò quæ vir-

virtutes quibus resistant vitijs demonstrat. Et quià crescente virtute, plerunq; bella tentationis augētur, rectè adhuc subditur : Et comportabis aggerem, & dabis contrà eam castra, & pones arietes in gyro. Aggerem namque comportat, quandò prædicator quisque molem crescentis tentationis enunciat. Et contrà Hierusalem castra erigit, quandò rectæ intentioni audientium hostis callidi incircumspectas & quasi incōprehensibiles insidias prędicit. Atque arietes in gyro ponit, cum tentationum aculeos in hâc vitâ nos vndique circumdantes & virtutū murum perforantes innotescit. Sed cuncta hæc licet subtiliter rector insinuet, nisi con-

tra delicta ſingulorum, æmulationis ſpiritu ferueat, nullam ſibi inperpetuum abſolutionem parat. Vnde illic adhuc rectè ſubiungitur: Et tu ſume tibi ſartaginem ferream, & pones eum murum ferreum inter te & ciuitatē. Per ſartaginem quippe frixura mentis: per ferrum verò increpationis fortitudo ſignatur. Quid verò acriùs doctoris mentem, quàm zelus Dei frigit & excruciat? Vnde Paulus huius ſartaginis vrebatur frixurâ, cum diceret: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non vror? Et quia quiſquis zelo Dei accenditur, ne damnari ex negligentiâ debeat, forti in perpetuū cuſtodiâ munitur: rectè dici- 1. Corint. 11.

tur, pones eam murum ferreum inter te & ciuitatem. Sartago enim ferrea murus ferreus inter prophetam & ciuitatem ponitur, quià cum nunc fortem zelum rectores exhibent, eundem zelũ poſtmodum inter ſe & auditores ſuos, fortem munitionem tenent, ne tunc ad vindictam deſtituti ſint, ſi nunc fuerint in correptione diſſoluti. Sed inter hæc ſciendum eſt, quià dum ad increpationẽ ſe mẽs doctoris exaſperat, difficile valdè eſt vt non aliquandò & ad aliquid quod dicere non debet erumpat. Et plerunque contingit vt dum culpa ſubditorum cum magnâ inuectione corripitur, magiſtri lingua vſque ad exceſſus verba pertrahatur. Cumque increpatio

patio immoderate accenditur, corda delinquentium in desperatione deprimuntur. Vndè necesse est vt exasperatus rector cum subditorũ mentem plus se quàm debuit percussisse considerat, apud se semper ad pœnitentiã recurrat, vt per lamenta veniã in conspectu veritatis obtineat, ex eo etiam quod per zeli eius studiũ peccat. Quod figuratè Dominus præcepit per Moysen dicens: Si quis abierit cum amico simpliciter in syluam ad ligna cedẽda, & lignum securis effugerit manu, ferrumque lapsum de manubrio amicum eius percusserit & occiderit: hic ad vnam supradictarum vrbium fugiat & viuet, ne fortè proximus eius cuius effusus Deute. 19.

est sangnis, doloris stimulo persequatur, & apprehendat eum, & percutiat animam eius. Ad syluam quippe cum amico imus, quotiens ad intuenda subditorũ delicta cõuertimur. Et simpliciter ligna succidimus, cum delinquentia vitia piâ intentione resecamus. Sed securis manum fugit, cum sese increpatio plusquam necesse est in asperitatem pertrahit. Ferrumque de manubrio prosilit, cum de correptione sermo durior excedit. Et amicum percutit & occidit, quià auditorem suum prolata cõtumelia à spiritu dilectionis, interficit. Correpti namque mens repente ad odiũ proruit, si hanc immoderata increpatio plus quàm debuit ad-

addicit. Sed is quis incaute ligna percutit & proximum extinguit, ad tres necesse est vrbes fugiat, vt in vnâ earũ defensus viuat, quià si ad pœnitentiæ lamenta conuersus in vnitate Sacramẽti sub spe, fide, & charitate absconditur, reus perpetrati homicidij non tenetur. Eumque extincti proximus cum inuenerit non occidit, quià cum districtus iudex venerit, qui sese nobis per naturæ nostræ cõsortium iunxit, ab eo procul dubiò culpæ reatum non expetit, quem sub eius veiâ fides, spes, & chatitas abscõdit.

Quan-

Quantum rector sacræ legis meditationibus esse debeat intentus. Cap. 11.

SEdomne hoc rite à rectore agitur, si supernæ formidinis & dilectionis spiritu afflatus, studiosè quotidie sacri eloquij præcepta meditetur: vt in eo vim sollicitudinis, & ergà cœlestem vitam prouidæ circũspectionis, quã humanæ conuersationis vsus indesinenter destruit, diuinæ admonitionis verba restaurent. Et qui ad vetustatem vitæ per Societatem sæcularium ducitur, ad amorẽ semper spiritualis patriæ compũctionis aspiratione renouetur. Valdè namque inter humana verba cor defluit. Cũq; indubitanter cõstet quod externis

ternis occupationum tumul tibus impulum à semetipso corruat, studere incessabiliter debet, vt per eruditionis studium resurgat. Hinc est enim quod prælatum gregi discipulū Paulus admonet dicens. Dum venio, attende lectioni. Hinc Dauid ait: Quomodo dilexi legem tuā Domine, totā die meditatio mea est. Hinc Moysi Dominus de portandâ arcâ præcepit dicens: Facies quatuor circulos aureos quos pones per quatuor arcæ angulos: faciésque vectes de lignis Sethim, & operies auro, inducésque per circulos qui sunt in arcæ lateribus, vt portetur in eis: qui semper erūt in circulis, nec vnquàm extrahentur ab eis. Quid per arcam

1. Thi. 4.
Psal. 128
Exod. 25

nisi

nisi sancta ecclesia figuratur. Cui quatuor circuli aurei per quatuor angulos iubentur adiungi, quia in eo quod per quatuor mūdi partes dilatata tenditur, procul dubiò quatuor sancti euangelij libris accincta prædicatur. Vectésque de lignis Sethim fiūt, qui eisdem ad portãdum circulis inseruntur, quià fortes perseuerantésq; doctores velut imputribilia ligna quærendi sunt, qui instructioni sacrorum voluminum semper inhærentes sanctæ ecclesiæ vnitatem denuncient: & quasi intromissis circulis arcam portent. Vectibus quippè arcam portare, est bonis doctoribus sanctam ecclesiã ad rudes infidelium mentes prædicando deducere. Qui

auro quoque iubentur operiri, vt dum sermone alijs insonant, ipsi etiam vitæ splẽdore fulgescant. De quibus apte subditur: qui semper erunt in circulis, nec vnquam extrahentur ab eis. Quià nimirum necesse est, vt qui ad officium prędicationis excubant, à sacræ lectionis studio non recedant. Ad hoc namque vectes esse in circulis semper iubẽtur, vt cum portari arcam oportunitas exigit, de intromittendis vectibus portandi tarditas nulla generetur, quià videlicet cũ spiritale aliquid à subditis à pastore inquiritur, ignominiosum valdè est, si tunc quærat discere, cum quæstionem debet enodare. Sed circulis vectes inhæreant, vt docto-

res

res semper in suis cordibus eloquia sacra meditantes, testamenti arcam sine morâ eleuent, quicquid necesse est protinùs doceant. Vndè benè primus pastor Ecclesiæ, pastores cæteros admonet, dicens: Parati semper ad satisfactionem omni poscēti vos rationem, de eâ quæ in vobis est spe. Ac si apertè dicat, vt ad portandam arcam nulla mora præpediat, vectes nunquam à circulis recedant.

1. Pet. 3.

PROLOGVS PARTIS

Tertiæ, docens qualiter rector benè viuens debeat docere & admonere subditos.

QVià igitur qualis esse debeat pastor ostendimus, nunc qualiter doceat

ceat demonſtremus, vt enim longe ante nos reuerẽdæ memoriæ Gregorius Nazianzenus edocuit, non vna eademque cunctis exhortatio congruit, quià non cunctos parmoru qualitas aſtringit. Sępè namque alijs officiunt, quæ alijs proſunt. Quià & plerunque herbæ quæ hæc animalia enutriunt, alia occidunt: lenis ſibilus equos mitigat, catulos inſtigat. Et medicamentum quod hunc morbũ imminuit, alteri vires iungit: & panis qui vitam fortium roborat, paruulorum necat. Pro qualitate igitur audientium formari debet ſermo doctorum, vt & ſua ſingulis congruant, & tamen à communis ædificationis arte nũquam recedat. Quid enim ſunt

sunt intentæ mentes auditorum, nisi, vt ità dixerim, quædam in cytharâ tensiones stratæ chordarum? Quas tangendi artifex vt non sibimetipsis dissimile canticum faciat, dissimiliter pulsat. Et idcircò chordæ consonam modulationem reddunt, quià vno quidem plectro, sed non vno impulsu feriuntur. Vnde & doctorum quisque vt in vnâ cunctos virtute charitatis ædificet, ex vnâ doctrinâ, non vnâ eademque exhortatione corda tangere audientium debet.

Quod aliter admonendi sunt viri, aliter fœminæ &c. continẽs in se 36. admonitiones, & declarationes earundem. CAP. I.

Aliter admonendi sunt qui sacræ legis verba non intelligunt rectè, atq; aliter qui rectè quidem intelligunt, sed hæc humiliter nō loquuntur. 25.

Aliter admonendi sunt qui cum dignè prædicare valeant, præ nimiâ humilitate formidant, aliter quos à prędicatione imperfectio vel ætas prohibet, & tamē præcipitatio impellit. 26.

Aliter admonendi sunt qui in hoc quod temporaliter appetunt prosperantur, atque aliter qui ea quidem quæ mundi sunt concupiscunt, sed tamen aduersitatis labore fatigantur. 27.

Aliter admonendi sunt coniugijs obligati, aliter coniugij nexibus liberi. 28.

Ali-

Aliter admonendi ſunt peccatorum carnis conſcij, aliter ignari. 29.
Aliter admonendi ſunt qui peccata deplorant operũ, aliter qui cogitationũ. 30.
Aliter admonẽdi ſunt qui admiſſa deplangunt, nec tamen deſerunt, atque aliter qui deſerunt, nec tamen plangunt. 31.
Aliter admonendi ſunt qui illicita quæ faciunt, etiam laudant, atque aliter qui accuſant praua, nec tamẽ deuitant. 32.
Aliter admonendi ſunt qui repentinâ concupiſcentiâ ſuperãtur, atque aliter qui in culpâ ex conſilio ligantur. 33.
Aliter admonẽdi ſunt qui licet minima, tamen illicita

faciunt, atque aliter qui se à paruis custodiunt, sed aliquãdò in grauioribus demerguntur. 34.

Aliter admonendi sunt qui bona nec inchoant, aliter qui inchoata minime consummant. 35.

Aliter admonendi sunt qui mala occulte agunt, & bona publicè, atque aliter qui bona quæ faciunt abscondunt, & tamē quibusdam factis publicè malè de se opinari permittunt. 36.

Sed quid vtilitatis est quod cuncta hæc collecta enumeratione transcurrimus, si nō etiàm admonitionis modos per singula quantâ possumus breuitate pandamus? De quibus igitur omnibus, à prin-

cipali ſumẽtes exordium, latiùs ex ordine per ſingula diſſeramus.

Admonitio Prima.

Aliter igitur admonendi ſunt viri, atque aliter fœminæ, quià illis grauia, iſtis verò iniungenda ſunt leuiora, vt illos magna exercendo, iſtas verò leuia demulcendo conuertant.

Admonitio II.

Aliter admonendi ſunt iuuenes, atque aliter ſenes, quia illos plerunque ſeueritas admonitionis ad profectum dirigit, iſtos verò ad meliora opera deprecatio blanda cõponit. Scriptum quippe eſt. Seniorem ne increpaueris, ſed obſecra vt patrem. 1. Ti. 5.

Admonitio III.

Aliter admonẽdi ſunt ino-

pes, atque aliter locupletes, illis namque offerre consolationis solatium contrà tribulationem, istis verò inferre metum contrà elationem debemus. Inopi quippe à Domino per Prophetã dicitur:
Esa. 54. Noli timere, quià non confunderis. Cui non longè post
Ibidem. blandiens, dicit: Paupercula tempestate cõuulsa. Rursumque hanc consolatur, dicẽs:
Esa. 48. Probaui te in camino paupertatis. At contrà Paulus discipulo de diuitibus dicit:
1. Ti. 6. Diuitibus hujus sæculi præcipe non superbè sapere, neque sperare in incerto diuitiarũ suarum. Vbi notandum valde est quòd humilitatis doctor memoriam diuitũ faciẽs non ait roga, sed præcipe, quià & si impendẽda est pietas

tas

tas infirmitati, honor tamen
non debetur elationi. Tali-
bus ergò rectũ quod dicitur
tantò rectiùs iubetur, quantò
& in rebus transitorijs alti-
tudine cogitationis intumes-
cunt, De his in Euangelio
Dominus dicit. Væ vobis di- Matc.14
uitibus qui habetis consola-
tionem vestram. Quià enim
quæ sunt æterna gaudia nes-
ciũt, ex præsentis vitæ abun-
dantiâ consolantur. Offerẽ-
da est ergò eis cõsolatio quos
caminus paupertatis exco-
quit, atque illis inferendus
est timor quos cõsolatio glo-
riæ temporalis extollit, vt &
illi discant quià diuitias quas
non conspiciunt, possidebũt,
& isti agnoscãt quià eas quas
conspiciunt, nequaquàm te-
nere possunt. Plerunque ta-

men perſonarum ordinem permutat qualitas morum, vt ſit diues humilis, pauper elatus. Vndè mox prædicantis lingua cum audientis debet vitâ componi, vt tantò diſtrictiùs in paupere elationem feriat, quantò eum nec illata paupertas inclinat, & tantò leuiùs humilitatem diuitum mulceat, quantò eos nec abundātia quæ ſubleuat, exaltat. Nonnunquàm tamen etiam ſuperbus diues exhortationis blandimento placandus eſt, quià & plerunq; dura vulnera per lenia fomenta molleſcunt, & furor inſanorum ſæpè ad ſalutem medico blandiente reducitur. Cumque eis in dulcedine condeſcenditur, languor inſaniæ mitigatur. Neque enim negli-

gligenter intuēdum eſt quòd cum Saulem ſpiritus aduerſus inuáderet, apprehenſâ Dauid cytharâ, eius veſaniā ſedabat ac temperabat. Quid enim per Saulem niſi elatio potentum, & quid per Dauid innuitur, niſi humilis vita sāctorum? Cum ergò Saul ab immundo ſpiritu arripitur, Dauid canente eius veſania temperatur, quià cum ſenſus potentium per elationem in furorem vertitur, dignum eſt vt ad ſalutem mentis quaſi dulcedine cytharæ locutio noſtra tranquillitate reuocetur. Aliquando autem cum huius ſæculi potentes arguūtur, priùs per quaſdam ſimilitudines velut de alieno negocio requirendi ſunt. Et cū rectam ſententiam quaſi in

alterum protulerint, tũc modis congruẽtibus de proprio reatu feriendi ſunt, vt mens temporali potẽtiâ timida cõtrà corripientem nequaquã ſe erigat, quæ ſuo ſibi iudicio ſuperbiæ ceruicem calcat, & in nulla ſui defenſione ſe exerceat, quem ſentẽtia proprij oris ligat. Hinc eſt enim
2. Re. 12. quòd Nathan propheta arguere regem venerat, & quaſi de causâ pauperis contrà diuitem iudicium quærebat, vt priùs rex ſententiam diceret, & reatum ſuum poſtmodum audiret, quatenus nequaquam iuſtitiæ contradiceret quam in ſeipſo protuliſſet. Vir itaque ſanctus & peccatorem conſiderans, & regem miro ordine audacem reum priùs per cõfeſſionem

ligare

ligare ſtuduit, & poſtmodum per infectionem ſecare, celauit pauiulùm quod quæſiuit, ſed percuſſit repente quē tenuit. Pigriùs enim fortaſſe incideret, ſi ab ipſo ſermonis exordio apertè culpam ferire voluiſſet, ſed præmiſſa ſimilitudine eam quam occultabat exacuit increpationē. Ad ægrum medicus venerat, ſecādum vulnus videbat, ſed de patientiâ ægri dubitabat. Abſcondit igitur ferrum medicinale ſub veſte, quod eductum ſubitò fixit in vulnere, vt ſecantem gladium ſentiret æger antequàm cerneret, ne ſi antè cerneret ſentire recuſaret.

Admonitio IIII.

Aliter admonendi ſunt læti, atque aliter triſtes. Lætis vide-

videlicet, inferenda sunt tristitia quæ sequuntur ex supplicio, tristibus verò inferēda sunt læta, quæ promittuntur ex regno. Discant læti ex minarum asperitate quod timeant, audiant tristes præmiorũ gaudia de quibus præ-
Luc. 6. sumant. Illis quippè dicitur: Væ vobis qui ridetis nunc, quoniam flebitis. Isti verò eodem magistro dicente au-
Ibidem. diant: Iterùm videbo vos, & gaudebit cor vestrũ, & gaudium vestrum nemo tollet a vobis. Nonnulli autem læti vel tristes non rebus fiũt, sed cõspersionibus existunt. Quibus profectò intimandum est quòd quædam vitia quibusdã conspersionibus iuxtà sunt. Habent enim læti ex propinquo luxuriam, tristes iram.

Vnde

Vndè necesse est vt non solũ quisque consideret quod ex consperſione sustinet, sed etiam quod ex vicino deteriùs purget, ne dum nequaquam pugnat contrà hoc tolerat, ei quoque à quo se liberum existimat, vitio succumbat.

Admonitio V.

Aliter admonẽdi sunt subditi, atque aliter prælati. Illos ne subiectio cõterat, istos ne locus superior extollat. Illi ne minùs quæ iubentur impleant, isti ne plus iusto iubeant quæ non compleantur. Illi vt humiliter subiaceant, isti quoque vt temperanter præsint. Nam, quod intelligi etiam figuraliter potest, illis dicitur: Filij obedite parentibus vestris in Domino. Istis verò præcipitur; Et patres nolite Col. 4. Ibidem.

nolite ad iracundiã prouocare filios vestros. Isti discant quomodò ante occulti arbitri oculos sua interiora cõponant, isti quomodò etiam commissis sibi exẽpla bene viuendi exteriùs præbeant. Scire etenim prælati debent, quià si peruersa vnquam perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt. Vndè necesse est vt tantò se cautiùs à culpâ custodiant, quantò per praua quæ faciunt non soli moriũtur, sed aliorum animarum quas prauis exemplis destruxerunt, rei sunt. Vndè admonendi sunt ne illi districtiùs puniantur si absoluti reperiri nequeunt saltem de se, isti, ne de subditorum erran-

tibus iudicentur, etiam si se iam de se securos inueniunt. Illi vt tantò circà se solicitiùs viuant quantò eos aliena cura non implicat, isti verò vt sic aliorum curas expleant, quatenùs & suas agere non desistant, & sic in propriâ solicitudine ferueant, vt à commissorum custodiâ minimè torpescāt. Illi enim sibimet vacanti dicitur: Vade ad formicam o piger, & considera vias eius, & disce ab ea sapientiam. Iste enim terribiliter admonetur, cum dicitur: Fili mi si spoponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam, & illaqueatus es verbis oris tui, & captus proprijs sermonibus. Spondere namque pro amico, est alienam animam in periculo suæ conuersatio-

Pro. 6.

Ibid.

nis accipere. Vnde & apud extraneum manus defigitur, quia apud curam solicitudinis quæ antè deerat mens ligatur, verbis verò oris sui illaqueatus est, ac proprijs sermonibus captus, quià dum commissis sibi cogitur bona dicere, ipsum priùs necesse est quæ dixerit, custodire. Illaqueatur igitur verbis oris sui, dum ratione exigente constringitur, ne eius vita ad aliud quàm admonet relaxetur. Vndè apud districtum iudicem cogitur tanta in opere exoluere, quanta constat eum alijs voce præcepisse. Vbi & benè mox ex-
Pro. 6. hortatio subditur: vt dicatur. Fac ergò dico fili mi & temetipsum libera, quia incidisti in manus proximi tui, discurre, festina, suscita ami-

cum tuum, ne dederis ſomnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ. Quiſquis enim ad viuendum alijs in exemplum præponitur, non ſolum ipſe vt vigilet, ſed etiã vt amicum ſuſcitet, admonetur. Ei namque vigilare benè viuendo non ſufficit, ſi non & illum cui pręeſt à peccati torpore diſiungit. Benè autem dicitur, ne dederis sõnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ. Somnum quippe oculis dare, eſt intentione ceſſante ſubditorũ curam omninò negligere. Palpebræ verò dormitant, cum cogitationes noſtræ ea quæ in ſubditis arguenda cognoſcunt, pigredine deprimente diſſimulant. Plene enim dormire eſt commiſſorum acta

nec

nec scire, nec corrigere. Non autem dormire, sed dormitare est, quæ quidem reprahendenda sunt cognoscere, sed tamen propter mẽtis tædium dignis ea increpationibus non emendare. Dormitando verò oculus ad plenissimum somnum ducitur, quià dum plerunq; qui præest malum quod cognoscit non resecat, ad hoc quandoque negligentiæ suæ merito peruenit, vt quod à subiectis delinquitur, nec agnoscat. Admonẽdi sunt itaque qui præsunt, vt per circunspectionis studium oculos peruigiles intùs & in circuitu habeãt, & cæli animalia fieri attendant. Ostensa quippe cæli animalia, in circuitu & intùs oculis plena habentur, & sic describun-

buntur. Dignum quippè est vt cuncti qui præsunt, intùs atque in circuitu oculos habeant, quatenùs & interno iudici in semetipsis, placere studeant, & exempla vitæ exteriùs præbentes ea etiã quæ in alijs sunt corrigenda deprehendant. Admonẽdi sunt subditi nè præpositorum suorum vitam temerè iudicent, si quid eos fortasse agere reprehensibiliter vident, ne vndè mala rectè redarguunt, indè per elationis impulsum in profundiora mergantur. Admonendi sunt ne cũ culpas præpositorum considerãt contrà eos audaciores fiant, sed siqua valdè sunt eorum praua, apud semetipsos diiudicent, vt tamen diuino timore constricti, ferre sub eis iugum

iugum reuerentiæ non recusent. Quod meliùs ostendimus si Dauid factum ad medium deducamus. Saul quippe persecutor cùm ad purgãdum ventrem speluncã fuisset ingressus, illic cum viris suis Dauid inerat, qui iàm tàm longo tempore, persecutionis eius mala tolerabat. Cumque eum viri sui ad feriendum Saul accenderent, fregit eos respõsionibus, quià manum mittere in Christum Domini non deberet. Qui tamen occultè surrexit, & orã chlamidis eius abscidit. Quid enim per Saul nisi mali rectores, quid per Dauid nisi boni subditi designãtur? Saul igitur ventrem purgare, est prauos præpositos conceptã in corde malitiam vsque ad

1. Reg. 18.

opera

opera miseri odoris extendere, & cogitata apud se noxia, factis exterioribus exequendo monstrare. Quem tamē Dauid ferire metuit, quia piæ subditorū mentes ab omni se peste obtrectationis abstinentes, præpositorum vitam nullo linguæ gladio percutiunt, etiam cùm de imperfectione reprehendunt. Qui etsi quando pro infirmitate sese abstinere vix possunt, vt extrema quædam atque exteriora præpositorum mala, sed tamen humiliter loquantur, quasi oram chlamidis silenter incidunt, quia videlicet dum prælatæ dignitati saltem innoxiè & latenter derogant, quasi regis suppositi vestem secant, sed tamen ad semetipsos redeūt, seque ve-
he-

hementissimè vel de tenuissimâ verbi laceratione reprehendunt. Vnde bene & illic scriptum est: Post hæc Dauid percussit cor suum, eò quòd abscidisset oram chlamidis Saul. Facta quippe præpositorum, oris gladio ferienda non sunt, etiàm cum rectè reprehendenda iudicantur. Si quando verò contrà eos vel in minimis lingua labitur, necesse est vt per afflictionem pœnitentiæ cor præmatur, quatenùs ad semetipsum redeat & cum præpositę potestati deliquerit, eius cõtrà se iudiciũ à quo sibi prælata est perhorrescat. Nam cum in præpositis delinquimus, eius ordinationi qui eos nobis prætulit obuiamus. Vndè Moyses quoque cùm con-

contrà ſe & Aaron conqueri populum cognouiſſet, ait: Nos enim quid ſumus? Nec contrà nos eſt murmur veſtrum, ſed contrà Dominum.

Admonitio VI.

Aliter admonēdi ſunt ſerui, atque aliter Domini. Serui ſcilicet, vt in ſe ſemper humilitatem conditionis aſpiciant: Domini verò, vt naturæ ſuæ quâ æqualiter ſunt cũ ſeruis conditi, memoriam non amittant. Serui admonendi ſunt ne Dominos deſpiciant, ne Deum offendant, ſi ordinationi illius ſuperbiendo contradicant. Domini quoque admonendi ſunt quia contrà Deum de munere eius ſuperbiũt, ſi eos quos per conditionem tenent ſubditos, æquales ſibi per naturæ

consortium non cognoscũt. Isti admonendi sunt vt sciant se seruos esse dominorum, illi admonẽdi sunt vt cognoscant se conseruos esse seruorum. Istis namque dicitur:
Col. 3. Serui obedite Dominis carnalibus. Et rursum: Quicunque sunt sub iugo seruitutis, dominos suos omni honore dignos arbitrentur. Illis autem dicitur: Et vos Domini eadem facite illis, remittentes minas, scientes quod & illorum & vester Dominus est in cœlis.

Admonitio VII.

Aliter admonendi sunt sapientes huius sæculi, atque aliter hebetes. Sapientes quippe admonendi sunt, vt sciant amittere quæ sciunt, Hebetes quoque admonendi sunt,

vt appetant scire quæ nesciũt In illis hoc primùm destruẽdum est quòd se sapientes arbitrantur, in istis iàm ędificandum est quicquid de supernâ sapientia cognoscitur, quià dum minime superbiũt, quasi ad suscipiendum ædificium corda parauerũt. Cum illis laborandum est, vt sapientiùs stulti fiant, stultam autem sapientiam deserant, & sapientem Dei stultitiam discant, istis verò prædicandum est, vt ab eâ quæ putatur stultitiâ ad veram sapientiam viciniùs transeant. Illis namque dicitur: Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc sęculo, stultus fiat vt sapiens. Istis verò dicitur: Non multi sapientes secundùm carnẽ. Et rursum: Quæ stulta sunt

1. Corint. 3.

1. Corint. 1.

Ibidem.

mundi elegit Deus, vt confundat sapientes. Illos plerumq; ratiocinationis argumenta, istos nonnunquàm meliùs exempla cõuertunt. Illis nonnũquàm prodest vt in suis allegationibus victi iaceant, istis verò aliquandò sufficit, vt laudabilia aliorũ
Rom. 1. facta cognoscant. Vnde & magister egregius sapientibus & insipientibus debitor, cum Hebræorum quosdã sapientes, quosdam verò etiam tardiores admoneret, illis de completione testamenti veteris loquens, eorum sapientiam argumento superauit,
Heb. 8. dicens: Quod enim antiquatur & senescit propè interitum est. Cum verò solis exẽplis quosdam trahendos ad se
Ibidem. cerneret, in eadem epistolâ
ad-

adiunxit : Sancti ludibria & verbera experti, insuper & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt. Et rursum : Mementote præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei, quorũ intuentes exitum conuersationis, imitamini fidem; quatenùs & illos victrix ratio frangeret, istos ad maiora cõdescendere imitatio blanda suaderet.

Admonitio VIII.

Aliter admonẽdi sunt impudentes, atque aliter verecundi. Illos namque ab impudentiæ vitio nõ nisi increpatio dura compescit, istos autem plerunque ad melius exhortatio modesta componit. Illi se derelinquere nes-

ciunt, nisi etiam à pluribus increpentur, istis plerunque ad conuersationem sufficit quòd eis doctor mala sua saltem leniter ad memoriam reducit. Illos meliùs corrigit qui inuehendo reprehendit, istis autem maior profectus adducitur, si hoc quod in eis reprehenditur quasi ex latere tangitur. Impudentē quippe Iudæorū plebem Dominus apertè increpans ait:
Hier. 6. Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere. Et rursum verecundantem refouet, dicens: Confu-
Esa. 54. sionis adolescentiæ tuæ obliuisceris, & opprobrij viduitatis tuæ non recordaberis, quià dominabitur tui qui fecit te. Impudenter quoque delinquentes Galathas apertè

te Paulus increpat, dicens: O insensati Galathæ, quis vos fascinauit? Et rursum: Sic stulti estis, vt cùm spiritu cœperitis, nunc carne consummamini? Culpas verò verecundantium quasi compatiẽs reprehendit, dicens: Gauisus sum in Domino vehementer quoniam tandem aliquandò refloruistis pro me sentire sicut & sentiebatis, occupati enim eratis; vt & illorũ culpas increpatio dura detegeret, & eorum negligentiam sermo mollior releuaret.

Gal. 3.
Ibidem.
Ibidem.

Admonitio IX.

Aliter admonẽdi sunt proterui, atque aliter pusillanimes. Illi enim dum valdè de se præsumunt, exprobrando cæteros dedignantur, isti autem dum nimis infirmitatis

suæ sunt conscij plerunq; in desperationem cadunt. Illi singulariter summa æstimant cuncta quæ agunt, isti vehementer despecta putant esse quæ faciũt, & idcircò in desperatione franguntur. Subtiliter itaque ab arguente discutienda sunt opera proteruorum, vt in quo sibi placẽt, ostendantur, quià Deo displicent. Tunc enim proteruos meliùs corrigimus, cum ea quæ benè egisse se credunt, malè acta monstramus, vt vnde adepta creditur gloria, inde vtilis subsequatur confusio. Nonnunquàm verò cùm se vitium proteruię minimè perpetrare cognoscũt, compendiosiùs ad correctionem veniunt, si alterius culpæ manifestioris & ex latere re-

requiſitæ improperio cōfundantur, vt ex eo quod defendere nequeunt, cognoſcant ſe tenere improbè quod defendunt. Vnde cùm proteruè Paulus Corinthios aduerſum ſeinuicem videret inflatos, vt alius Pauli, alius Apollo, alius Cephæ, alius Chriſti eſſe ſe diceret, incæſti culpam in medium eduxit, quæ apud eos & perpetrata fuerat & incorrecta remanebat, dicēs: Auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio qualis nec inter gentes, ità vt vxorem patris quis habeat. Et vos inflati eſtis, & non magis luctum habuiſtis vt tolleretur de medio veſtrum qui hoc opus fecit. Ac ſi apertè dicat: Quid vos per proteruiam huius vel illius dicitis vos eſſe 1. Corint. 5.

monstratis? Ac contrà pusillanimes aptiùs ad iter benè agendi reducimus, si quædam bona illorum ex latere requiramus, vt dum in eis alia reprehendendo corripimus, alia amplexando laudemus, quatenus eorum teneritudinem laus audita nutriat, quã culpa increpata castigat. Plerunque autem vtilius apud illos proficimus, si & eorum benè gesta memoramus. Et si qua ab eis inordinatè gesta sunt, non iam tanquam perpetrata corripimus, sed quasi adhuc ne perpetrari debeant prohibemus, vt & illa quæ approbamus illatus fauor augeat, & contrà ea quæ reprehendimus magis apud pusillanimes exhortatio verecunda conualescat. Vnde idem

Pau-

Paulus cum Thessalonicenses in acceptâ prædicatione perdurãtes, quasi de vicino mũdi termino quadam cognosceret pusillanimitate turbatos, priùs in eis quæ fortia prospicit laudat, & cautè monẽdo postmodum quæ infirma sũt, roborat. Ait enim: Gratias agere debemus Deo semper pro vobis fratres, ità vt dignum est, quoniam supercrescit fides vestra, & abundat charitas vniuscuiusq; vestrum inuicem, ità vt & nosipsi in vobis gloriemur in Ecclesijs Dei pro patientiâ vestrâ & fide. Qui cum blanda hæc vitæ eorum præconia præmisisset, paulò post subdidit, dicens: Rogamus autem vos fratres per aduentũ Domini nostri Iesu Christi, &

2. Thessal. 1.

Ibidem.

nostræ congregationis in idipsum, vt non citò moueamini à vestro sensu neque terreamini, neque per spiritum, neque per sermonem, neque per epistolam tanquam per nos missam, quasi instet dies Dñi. Egit enim verus doctor, vt priùs audirēt laudati quod recognoscerent, & postmodùm quod exhortati sequerentur, quatenùs eorũ mentem, ne commotio subiuncta concuteret, laus præmissa solidaret; & qui commotos eos vicini finis suspicione cognouerat, non iàm redarguebat motos, sed quasi transacta nesciens adhuc commoueri perhibeat, vt dum ipsa leuitate motionis prędicatori suo se incognitos crederent, tantò reprehensibiliores fieri,

quan-

quantò & cognoſci ab illo formidarent.

Admonitio X.

Aliter admonēdi ſunt impatientes, atque aliter patiētes: Dicendum namque eſt impatientibus, quià dum refrenare ſpiritum negligunt, per multa etiàm quæ nō appetunt iniquitatum abrupta rapiuntur, quià videlicet mētem impellit furor quò non trahit deſiderium, & agit cōmota velut neſciēs, vnde poſt doleat ſciens. Dicendū quoquè eſt impatientibus quià dum motionis impulſu præcipites, quædam, velut alienati peragunt, vix mala ſua poſtquam fuerint perpetrata cognoſcunt. Qui dum perturbationi ſuæ minimè obſiſtunt, etiàm ſi quæ à ſe tran-

quillâ

tranquillâ mēte fuerāt bene gesta confundunt, & improuiso impulsu destruunt, quicquid forsitan diù labore prouido cōstruxerunt. Ipsa nanque quæ mater est omnium custosque virtutum per impatientiæ vitium, virtus amittitur charitatis. Scriptū quippe est: Charitas patiens est. Igitur cum minimè est patiēs charitas nō est. Per hoc quoque impatientiæ vitium ipsa virtutū nutrix doctrina dissipatur. Scriptum namque est: Doctrina viri per patientiam noscitur, Tantò ergò quisque minùs ostenditur doctus, quātò minùs conuincitur patiēs. Neque enim potest veraciter bona docendo impendere, si viuendo nescit æquanimiter aliena mala tolerare. Per hoc

1. Corint. 13.

Pro. 12.

quo-

quoque impatientiæ vitium, plerunq; mentem arrogantiæ culpa trãsfigit, quià dum despici in mundo hoc quisque non patitur, bona si qua sibi occulta sunt, ostentare conatur, atque sic per impatientiam vsque ad arrogantiam ducitur. Dumque ferre despectionem nõ potest, detegendo semetipsum in ostẽtatione gloriatur. Vnde scriptum est: Melior est patiens arrogante. Quia videlicet eligit patiens quælibet mala perpeti, quàm per ostentationis vitium bona sua occulta cognosci. At contrà eligit arrogans bona de se vel falsa iactari, ne mala possit vel minima perpeti. Quià igitur, cum patientiâ relinquitur, etiàm bona reliqua que Ecclẽs 7.

iam gesta sunt destruuntur, recte ad Ezechielem in altari Dei fieri fossa præcipitur, vt in ea videlicet superposita holocausta seruētur. Si enim in altari fossa non esset, omne quod in eo sacrificium reperiret superueniēs aura dispergeret. Quid verò accipimus altari Dei nisi animam iusti, quæ quot bona egerit, tot super se ante eius oculos sacrificia imponit? Quid enim est altaris fossa, nisi bonorum patientia, quæ dum mentem ad aduersa toleranda humiliat, quasi moræ fossæ hanc in imo positam demōstrat? Fossa ergo in altari fiat, ne superpositum sacrificium aura dispergat, id est, electorum mens patientiam custodiat, ne commota vento impa-

patientiæ & hoc quod benè operata est amittat. Benè autem hæc eadem fossa vnius cubiti esse memoratur, quia nimitum si patientia non deseritur, vnitatis mensura seruatur. Vnde & Paulus ait: In- Gal. 6.
uicem onera vestra portate, sic adimplebitis legẽ Christi. Lex quippe Christi est charitas vnitatis: quam soli perficiunt, qui nec cum grauantur excedunt. Audiant impatientes quod scriptum est in Prouerbijs: Melior est vir Pro. 16.
patiens viro forti, & qui dominatur animo suo expugnatore vrbium. Minor enim est victoria vrbium, quià extrà sunt quæ subiugãtur. Valde autem maius est quod per patientiam vincitur, quià ipse à se animus superatur, &

in-

in semetipsũ sibimetipsi subijcit, quandò eum patientia intra se frenari compellit. Audiant patientes quid elec-
Luc. 21. tis suis veritas dicit: In patientiâ vestrâ possidebitis animas vestras. Sic enim cõditi mirabiliter sumus, vt ratio animã, & anima possideat corpus. Ius verò animæ à corporis possessione repellitur, si non prius anima à ratione possidetur. Custodem igitur conditionis nostræ patientiã Dominus esse mõstrauit, quià in ipsâ nos possidere nosmetipsos docuit. Quanta ergo sit impatientiæ culpa cognoscitur, per quam & hoc ipsũ amittimus possidere, quod sumus. Audiant impatientes quod per Salomonem rursũ
Prou. 29 dicitur: Totum spiritum suũ
pro-

profert stultus, sapiens autẽ differt & reseruat in posterũ. Impatientiâ quippe impellente agitur, vt totus foràs spiritus proferatur, quem idcircò perturbatio citius eijcit, quià nulla interiùs disciplina sapientiæ circuncludit. Sapiens autem differt, & reseruat in posterum. Læsus enim in præsenti se vlcisci nõ desiderat, qui etiam tolerans parci optat, sed tamen iustè vindicari omnia extremo iudicio non ignorat. At contrà admonendi sunt patiẽtes, ne in eo quod exteriùs portant, interiùs doleãt, ne tantæ virtutis sacrificium quod integrum foràs immolant, intus malitiæ peste corrumpant; & cum ab hominibus nõ agnoscitur, sed tamen sub diui-

nâ examinatione peccatur, tantò deterior culpa doloris fiat, quantò sibi antè homines virtutis speciem vendicat. Dicẽdum itaque est patientibus, vt studeant diligere quos sibi necesse est tolerare, ne si patientiam dilectio non sequatur, in deteriorem culpam odij, virtus ostensa vertatur. Vnde Paulus
1. Corint. 13. cum diceret. Charitas patiẽs est: ilicò adiunxit, benigna est, videlicet ostendens quia quos ex patientiâ tolerat, amare etiam ex benignitate non cessat. Vndè idẽ doctor egregius cum patientiam dis-
Ephe. 4. cipulis suaderet dicens: Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia auferatur à vobis, cũ omni malitiâ. Quasi cunctis

ex-

exterius iam bene composi-
tis ad interiora conuertitur,
dum subiungit : Cum omni malitiâ. Quià nimirum fru- Ibidem.
strà indignatio clamor & blasphemia ab exterioribus tollitur, si in interioribus, vitiorum mater, malitia dominatur. Et incassùm foràs nequitia ex ramis inciditur, si surreptura multipliciùs intus in radice seruatur. Vnde & per semetipsam Veritas quoque dicit : Diligite inimicos Mat. 5.
vestros, & benefacite his qui oderũt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos. Virtus itaque est coràm hominibus; aduersarios tolerare, sed virtus corã Deo, diligere, quià hoc solũ Deus sacrificium accipit, quod quidem ante eius oculos iam altari

tari boni operis, flamma charitatis incẽdit. Hinc est quod rursum quibusdam patientibus, nec tamen diligentibus dicitur: Quid autẽ vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides? Perturbatio quippe impatientiæ, festuca est, malitia verò in corde, trabis in oculo. Illam namque aura tentationis agitat, hanc autem cõsummata nequitia penè immobiliter portat. Rectè verò illic subiungitur: Hypocrita eijce primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui. Ac si dicatur menti iniquæ interiùs dolenti, & sanctam se exteriùs per patientiam demonstranti: Priùs à te molem malitiæ excute,

Mat. 7. & Lucæ 6.

Luc. 6.

Ibidem.

&

& tunc alios de impatientiæ leuitate reprehende; ne dum nō ſtudes ſimulationem vincere, peiùs tibi ſit & aliena praua tolerare. Euenire etiã plerunque patientibus ſolet, vt eo quidem tempore, quo vel aduerſa patiuntur vel cõtumelias audiunt, nullo dolore pulſentur, & ſic patientiam exhibeant, vt cuſtodire etiam cordis innocentiã non omittant. Sed cum poſt paululum hæc ipſa quæ pertulerunt ad memoriam reuocãt, igne ſe doloris inflammant, argumenta vltionis inquirũt, & manſuetudinem quam tolerantes habuerunt, retractantes in malitiam vertunt. Quibus citiùs à prædicatione ſuccurritur, ſi quæ ſit huius permutationis cauſa pandatur.

tur. Callidus namque aduersarius bellũ contrà duos mouet, vnum videlicet inflammans vt contumelias prior inferat, alterum prouocans vt contumelias læsus reddat. Sed plerunque dum iam huius victor est qui iniuriam persuasus irrogabat, ab illo vincitur, qui illatam contumeliã sibi, æquanimiter portat. Vnius ergò victor quem cõmonendo subiugauit, totâ contra alterum virtute se erigit, eumque obsistẽtem fortiter, & vincentem, dolet, quem quià commouere in ipsa contumeliarum iaculatione non potuit, ab aperto certamine interim quiescens, & secretâ suggestione cogitationem lacessens, aptum tẽpus deceptionis inquirit.

Quià

Quià enim publico bello victoriam perdidit, ad exercēdas occultè insidias exardescit. Quietis namque tempore iam ad victoris animum redit, & vel rerum damna ad iniuriarum iacula ad memoriam reducit, cunctaque quæ sibi illata sunt vehementer exaggerans, intolerabilia ostendit. Tantóque mentē mœrore conturbat, vt plerunque vir patiens illa se æquanimiter tolerasse post victoriam captiuus erubescat, seque nō reddidisse contumelias doleat, & deteriora rependere, si occasio præbeatur, quærat. Quibus ergò isti similes sunt, nisi ijs qui per fortitudinem in campo victores sunt, sed per negligētiam postmodùm intrà vrbis claustra capiuntur?

Quibus sunt similes nisi ijs quos irruens grauis languor à vita non subtrahit, sed leuiter veniens recidiua febris occidit? Admonendi sunt igitur patientes vt corpus victoriâ muniãt, vt hostem publico bello superatum insidiari mœnibus mentis intendant, & languorem plus reserpentem timeant, ne hostis callidus eò in deceptione postmodũ maiori exultatione gaudeat, quò illa, dudum contra se rigida, colla victorum calcat.

Admonitio XI.

Aliter admonendi sunt beneuoli: atque aliter inuidi. Admonẽdi namque sunt beneuoli, vt sic alienis bonis congaudeant, quatenùs habere & propria concupiscãt.

Sic

Sic proximorum facta diligendo laudent, vt ea etiàm imitando multiplicent: ne si in hoc præsentis vitæ stadio, ad certamen alienum deuoti fautores sed pigri spectatores assistunt, eò post certamẽ sine brauio remaneant, quo nunc in certamine non laborant, & tunc eorum palmas afflicti respiciãt, in quorum nunc laboribus ociosi perdurant. Valdè quippe peccamus si aliena benè gesta nõ diligimus. Sed nihil mercedis agimus, si ea quæ diligimus inquantũ possumus non imitamur. Dicendum itaque est beneuolis, quia si imitari bona minimè festinant quæ laudantes approbant, sic eis virtutum sanctitas sicut stultis spectatoribus ludicrarum

artium vanitas placet. Illi namq; aurigarum & hystrionum gesta fauoribus efferũt, nec tamen tales esse desiderant, quales illos conspiciũt esse quos laudant; mirantur eos placita egisse, sed tamen deuitãt similiter placere. Dicendum est beneuolis, vt cũ proximorũ facta conspiciũt ad suum cor redeant, & de alienis actibus non præsumãt; ne bona laudent & agere recusent. Grauius quippè extremâ vltione feriendi sunt quibus placuit quod imitari noluerunt. Admonendi sunt Inuidi vt perpendant quantæ cæcitatis sunt qui alieno profectu deficiunt, alienâ exultatione contabescunt. Quantæ infœlicitatis sunt qui melioratione proximi deteriores

res fiunt, dumque augmenta alienæ prosperitatis aspiciũt, apud semetipsos anxij, afflicti cordis sui peste, moriuntur, Quid istis infœlicius, quos dum conspecta fœlicitas affícit, pœna nequiores reddit? Aliorum verò bona quæ habere non possunt, si diligerẽt sua fecissent. Sic quippe sunt vniuersi consistentes in fide, sicut multa membra vno continentur in corpore, quæ per officium quidem diuersa sunt, sed quo sibi vicissim cõgruunt vnum fiunt. Vnde fit vt pes per oculum videat, & per pedes oculi gradiantur, ori auditus aurium seruiat, & ad vsum suum auribus oris lingua cõcurrat, suffragetur venter manibus, ventri operentur manus. In ipsa igitur

corporis positione accipimus, quid in actione seruemus. Nimis itaque turpe est non imitari quod sumus. Nostra sunt nimirùm, quæ etsi imitari non possumus, amamus in alijs: & amantium fiunt quæque amantur in nobis. Hinc ergò pensent inuidi charitas quãtæ virtutis est, quæ alieni quoque laboris opera nostra facit sine labore. Dicendum itaque est inuidis, quià dum se à liuore minimè custodiunt, in antiquam versuti hostis nequitiam dimer-
Sap. 2. guntur. De illo namque scriptum est. Inuidia autem diaboli mors intrauit in orbem terrarũ: Quià enim ipse malignus spiritus aduersarius noster cælum perdidit, conditio ad hoc homini inuidio
&

& damnationem suam perditus adhuc alios perdendo cumulauit. Admonendi sunt inuidi, vt cognoscant quãtis lapsibus succrescentis ruinæ subiaceant, quia dùm liuorẽ à corde non proijciunt, ad apertas operũ nequitias deuoluuntur. Nisi enim Cain inuidisset fratris acceptam hostiam, minimè præuenisset ad extinguendam vitam. Vndè scriptum est: Respexit Dominus ad Abel & ad munera eius, ad Cain verò & ad munera eius non respexit. Iratúsque est Cain vehementer, & concidit vultus eius. Liuor itaque sacrificij, fratricidij seminarium fuit. Nam quem meliorem se esse doluit, ne vtcunq; esset, amputauit. Dicendum est inuidis, Gen. 4.

quià dum se ista intrinsecùs peste cōsumunt, etiam quicquid in se boni habere vidē-
Prou. 14. tur interimunt. Vnde scriptū est: Vita carniū, sanitas cordis: putredo ossium, inuidia. Quid enim per carnes nisi infirma quædam ac tenera: & quid per ossa nisi fortia acta signantur? Et plerunque contingit, vt quidam cū cordis innocentiâ in nonnullis suis actibus infirmi videantur, quidam verò iam quædā ante humanos oculos robusta exerceant, sed tamen ergà aliorum bona intùs inuidiæ pestilētiâ tabescāt. Benè ergò dicitur: Vita carniū sanitas cordis, quià si mentis innocentia custoditur, etiam siqua foris infirma sunt, quandoq; roborātur. Et rectè illic subdi-

ditur putredo ossium inuidia, quia per liuoris vitium ante Dei oculos pereunt, etiã quæ humanis oculis fortia videntur. Ossa quippè per inuidiã putrescere est quædam etiam robusta deperire.

Admonitio XII.

Aliter admonẽdi sũt simplices : atque aliter impuri. Laudãdi sunt simplices, quod studeant nunquàm falsa dicere : sed admonẽdi sunt, vt nouerint nonnũquam vera reticere. Sicut enim semper dicentem falsitas læsit, ità nonnunquàm quibusdam audita veritas nocuit. Vnde coram discipulis Dominus locutionem suam silentio temperãs ait : Multa habeo vobis dicere : sed nunc non potestis Ioan. 16. illa portare. Admonendi sũt

igitur simplices, vt sicut fallaciam semper vtiliter vitãt, ità veritatem semper vtiliter proferant. Admonendi sunt vt simplicitatis bono prudẽtiam adiungant, quatenùs sic securitatem de simplicitate possideant, vt circunspectionem prudentiæ non amittãt. Hinc namque per doctorem
Ro 16. gentium dicitur: Volo vos sapientes esse in bono: simplices autem in malo. Hinc electos suos per semetipsam
Matth. 10. veritas admonet dicẽs: Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut colubæ. Quià videlicet in electorum cordibus debet & simplicitatem columbæ astutia serpentis acuere, & serpentis astutiam columbæ simplicitas temperare: quatenus nec seducti

per

per prudentiam callĕãt, nec ab intellectus ſtudio ex ſimplicitate torpeſcant. At contrà admonendi ſunt impuri, vt quàm grauis ſit, quem cũ culpa ſuſtinent: duplicitatis laborem agnoſcant: dum enim deprehendi metuunt sẽper improbas defenſiones quærunt, ſemper pauidis ſuſpicionibus agitantur. Nihil autem eſt ad defendendum puritate tutius, nihil ad dicendum veritate facilius. Nã dùm falſitatem ſuam tueri cogitur, duro cor labore fatigatur. Hinc namque ſcriptum eſt: Labor labiorum ſuorũ operiet eos. Qui enim nunc implet tunc operiet, quià cuius nunc animum per blãdam inquietudinem exegerit, tunc per aſperam re- Pſ. 136.

Hie. 19. tributionẽ præmit. Hinc per Hieremiam dicitur: Docuerũt linguam suam loqui mẽdacium: vt inique agerent laborauerunt. Ac si apertè diceretur: Quià amici esse veritatis potuerunt sine labore, vt peccent laborant: cumque viuere simpliciter renuunt, laboribus exigunt vt moriantur. Nam plerunque in culpâ deprehensi, dũ quales sint cognosci refugiunt, sese sub fallaciæ velamine abscondunt: & hoc quod peccant, quodque iam apertè cernitur, excusare moliuntur: ità vt sæpè is qui eorum culpas corripere studet, aspersæ falsitatis nebulis seductus, penè amisisse sæpè videat, quod de eis iam certum tenebat. Vndè rectè sub

Iudææ ſpecie, per Prophetam contra peccantem animam excuſantemq; ſe dicitur: Ibi habuit foueam hericius. Hericij quippè nomine impuræ mentis ſeſeque callide defẽdẽtis duplicitas deſignatur: quià videlicet hericius cum apprehenditur, & caput eius cernitur, & pedes videntur, & corpus omne conſpicitur: ſed mox vt apprehenſus fuerit, ſemetipſum in ſphæram colligit, & pedes introrſus ſubtrahit, caput abſcondit, & intra tenentis manus totus ſimul amittitur, qui totus ſimul ante videbatur. Sic nimirum, ſic impuræ mentes ſunt, cùm in ſuis exceſſibus comprehenduntur. Caput enim hericij cernitur, quià quò initio ad culpam pecca- Eſa. 35.

tor

tor accesserit, videtur. Pedes hericij conspiciuntur, quia quibus vestigijs nequitia sit perpetrata cognoscitur: & tamen adductis repentè excusationibus impura mens introrsus pedes colligit, quia cuncta iniquitatis suæ vestigia abscondit. Caput subtrahit, quia miris defensionibus nec inchoasse se malum aliquod ostendit. Et quasi sphera in manu tenentis remanet, quià is qui corripit cuncta quæ iam cognouerat, subitò amittens, inuolutum intrà conscientiam peccatorē tenet: & qui totum iàm depræhendendo viderat, tergiuersatione prauæ defensionis illusus totum pariter ignorat. Foueam ergò habet hericius in reprobis, quià malitiosæ men-

mentis duplicitas sese intrà se colligens abscondit in tenebris defensionis. Audiant impuri quod scriptũ est: Qui ambulat simpliciter, ambulat cõfidẽter. Fiducia quippe magnæ securitatis, est simplicitas actionis. Audiant quod sapientis ore dicitur: Spiritus sanctus disciplinæ, effugiet fictum. Audiant quid scriptura rursum testatur: Cum simplicibus sermocinatio eius. Deo enim sermocinari est per illustrationem suæ præsentiæ humanis mẽtibus arcana reuelare. Cum simplicibus igitur sermocinari dicitur, quia de supernis mysterijs illorũ mentes radio suæ visitationis illuminat, quos nulla vmbra duplicitatis obscurat. Est enim speciale duplicium malum,

Pro. 10.

Sap. 1.

Prou 3.

lum, qui dum peruersâ & duplici actione cæteros fallunt, quasi præstatiùs cæteris prudentes esse gloriantur. Et quià districtionem retributionis non considerant, de damnis suis miseri exultant. Audiant autem quam super illos propheta Sophonias
Soph. 1. vim diuinæ animaduersionis intentat, dicens: Ecce dies Dñi venit magnus & horribilis, dies illa dies iræ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris, super omnes ciuitates munitas, & super omnes angulos excelsos. Quid enim per ciuitates munitas exprimitur, nisi suspectæ mẽtes & fallaci semper defensione circundatæ, quæ quoties earum culpa corripitur,

tur, veritatis ad ſe iacula nō admittunt? Et quid per excelſos angulos niſi duplicitas impuræ mentis intelligitur? Duplex quippe ſemper eſt in angulis paries. Quid per angelos parietis niſi impura corda ſignantur? Quæ dum veritatis ſimplicitatem fugiunt, ad ſemetipſa quodammodò duplicitatis peruerſitate replicantur. Et quod eſt deterius, apud cogitationes ſuas in faſtu prudentiæ, ex ipſa ſe culpâ impuritatis extollunt. Dies igitur Dñi, vindictæ atq; animaduerſionis plena, ſuper ciuitates munitas, & ſuper excelſos angulos venit, quià ira extremi iudicij, humana corda, & defenſionibus contrà veritatem clauſa, deſtruit: & duplicitatibus

inuo-

inuoluta, dissoluit. Tūc enim munitæ ciuitates cadūt: quia mentes Deo suspectæ damnantur. Tunc excelsi anguli corruunt, quià corda quæ se per impuritatis prudentiam erigunt, per iustitiæ sententiam prosternuntur.

Admonitio XIII.

Aliter admonendi sunt incolumes: atque aliter ægri. Admonendi sunt incolumes vt salutem corporis exerceāt ad salutem mentis: ne si acceptæ incolumitatis gratiam ad vsum nequitiæ inclinant, dono deteriores fiant, & eò postmodū supplicia grauiora mereantur, quo nunc largioribus bonis Dei, malè vti nō metuunt. Admonendi sunt incolumes, ne oportunitatē salutis in perpetuum promeren-

rendæ despiciant. Scriptum namque est: Ecce nunc tempus acceptabile; ecce nunc dies salutis. Admonēdi sunt ne placere Deo, si cum possunt noluerint, cum voluerint serò non possint. Hinc est enim quod eos post sapiētia deserit, quos priùs diutiùs rennuentes vocauit dicens: Vocaui, & renuistis: extendi manum meā, & nō fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo cùm vobis quod timebatis aduenerit.

2. Corint. 6.

Prou. 1.

Et rursum: Tunc inuocabunt me, & non exaudiam: manè consurgent, & non inuenient me. Salus itaque corporis

Ibidem.

poris

poris, quando ad benè operandum accepta despicitur, quãti sit muneris amissa sentitur. Et infructuosè ad vltimum quæritur, quæ congruo cõcessa tempore vtiliter nõ habetur. Vndè bene per Salomonem rursum dicitur:
Prou. 8. Ne des alienis honorem tuũ, & annos tuos crudeli, ne forte impleantur extranei viribus tuis, & labores tui sint in domo alienâ, & gemas in nouissimis, quandò consumpseris carnem & corpus tuum. Qui namque alieni à nobis sunt nisi maligni spiritus, qui à cælestis sunt patriæ sorte separati? Quis verò honor noster est, nisi quià in luteis corporibus conditi, ad conditoris tamen nostri sumus imaginem & similitudinẽ creati?

Vel

Vel quis alius crudelis eſt,niſi ille angelus apoſtata, qui & ſemetipſum pœnâ mortis ſuperbiendo perculit, & inferre mortem humano generi etiam perditus non pepercit? Honorem itaque ſuum alienis dat, qui ad Dei imaginem & ſimilitudinem conditus, vitæ ſuæ tempora malignorum ſpirituum voluptatibus adminiſtrat. Annos etiam ſuos crudeli tradit, qui ad voluntatem male dominantis aduerſarij, accepta viuendi ſpatia expendit. Vbi bene ſubditur. Ne fortè impleãtur extranei viribus tuis, & labores tui ſint in domo alienâ. Quiſquis enim per acceptam valitudinem corporis, per tributam ſibi ſapientiam mentis, non exercendis Ibidem.

vir-

virtutibus, sed perpetrandis vitijs elaborat, nequaquàm suis viribus suã domum, sed extraneorum habitacula, id est, immundorum spirituum, facta multiplicat: nimirum vel luxuriando, vel superbiendo agens, vt etiam se addito, perditorum numerus

Ibidem. crescat. Benè autem subditur: Et gemas in nouissimis quandò consumpseris carnem & corpus tuum. Plerunque accepta salus carnis, per vitia expenditur, sed cùm repentè subtrahitur, cum molestijs caro atteritur, cũ iàm egredi anima vrgetur diu malè habita, quasi ad benè viuendũ, salus amissa requiritur. Et tunc gemunt homines quòd Deo seruire noluerunt, quãdò damna negligentię suæ re-

cuperare seruiendo nequaquam possunt. Vnde aliàs dicitur: Cum occideret eos, tunc requirebant eum. At contrà admonendi sunt ægri, vt eo se filios Dei sentiãt, quo illos disciplinæ flagella castigant Nisi enim correctis hæreditatem dare disponeret, erudire eos per molestias nō curaret. Hinc namq; ad Ioãnem Dominus per angelum dicit: Ego quos amo, arguo & castigo. Hinc rursum scriptum est: Fili mi noli negligere disciplinã Domini: neque fatigeris cùm ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus castigat: flagellat autem omnem filium quem recipit. Hinc Psalmista ait: Multæ tribulationes iustorũ, & de omnibus his liberauit

Psa 77. Apo. 3. Hebr. 12 Prou. 3. Ps 33.

eos

eos dominus. Hinc quoque
Iob.x. B. Iob in dolore exclamans ait: Si iustus fuero non leuabo caput, saturatus afflictione & miseriâ. Dicendum est ægris, vt si cœlestem patriam suam esse credunt, necessariò in hâc, labores velut in alienâ patiãtur. Hinc est enim quod lapides extrà tunsi sunt, vt in constructione templi Domini absque mallei sonitu ponerentur: quia videlicet nũc foris per flagella tundimur, vt intùs in templum Dei post modum sine disciplinæ percussione disponamur, quatenus quicquid in nobis est superfluum, modò percussio resecet, & tunc sola nos, in ædificio, concordia charitatis liget. Admonendi sunt ægri: vt considerent pro percipiẽdis

dis terrenis hæreditatibus, quomodò dura carnales filios disciplinæ flagella castigent. Quæ ergò nobis diuinę correptionis pœna grauis est, per quam & nunquam amittenda hæreditas percipitur, & semper mansura supplicia vitantur? Hinc etenim Paulus ait: Patres quidem carnis nostræ, habuimus eruditores, & reuerebamur eos: nonne multò magis obtemperabimus patri spirituum, & viuemus? Et illi quidem in tempore paucorum dierum, secundùm voluntatem suam erudiebant nos: Hic autem ad id quod vtile est, in recipiendo sanctificationem eius. Admonendi sunt ęgri: vt considerent quanta salus cordis, sit molestia corporalis, quæ Hebr. 12.

ad cognitionem sui mentem reuocat, & quam plerunque salus abijcit, infirmitatis memoria reformat, vt animus qui extrà se in elationem ducitur, cui sit conditioni subditus, ex percussâ quam sustinet carne memoretur. Quod rectè per Balaam, si tamen vocem Dei subsequi obediẽdo voluisset, in ipsâ eius itineris retardatione signatur. Balaam namque vt perueniret ad propositum, tendit: sed eius votum animal cui præsedit, præpedit: prohibitione quippe immorata asina angelum videt, quem humana mens non videt: quià plerunq; caro per molestias tarda, flagello suo menti Deum indicat, quem mens ipsa carni præsidens non videbat, ità

vt anxietatem spiritus, proficere in hoc mundo cupientis, velut iter tendentis, impediat: donec ei inuisibilem quid sibi obuiat, innotescat. Vnde & bene per Petrum dicitur: Correptionem habuit suæ vesaniæ subiugale mutũ, quod in hominis voce loquẽs prohibuit prophetæ insipientiam. Insanus quippe homo à subiugali muto corripitur, quandò elata mens humilitatis bonum quod tenere debeat ab afflictâ carne memoratur. Sed huius correptionis donum idcircò Balaam non obtinuit, quià ad maledicendum pergens, vocẽ non mentem mutauit. Admonendi sũt ęgri: vt considerent quanti sit muneris molestia corporalis, quæ & admissa peccata 1. Pe. 2.

diluit: & admitti ea quæ poterant compescit: quæ sumpta ab exterioribus plagis, concussæ menti pœnitentiæ
Prou. 20. vulnera infligit. Vnde scriptum est: Liuor vulneris abstergit mala, & plaga in secretioribus ventris. Mala enim liuor vulneris abstergit, quià flagellorum dolor vel cogitatas, vel perpetratas nequitias diluit. Solet verò vẽtris appellatione mens accipi: quià sicut venter consumit escas, ità mens pertractando excoquit curas. Quià enim venter mens dicitur, eâ sententiâ docetur qua scri-
Ibidem. ptum est: Lucerna Domini spiraculum hominis: quæ inuestigat omnia secreta ventris. Ac si diceret: Diuinæ afflatus scientiæ cum in mentem

tem hominis venerit, eam ſibimetipſi illuminans oſtendit, quæ antè Spiritus ſancti aduentum cogitationes prauas & portare poterat, & pēſare neſciebat. Liuor ergò vulneris abſtergit mala, & plaga in ſecretioribus ventris, quià dùm exteriùs percutimur, ad peccatorum noſtrorum memoriã taciti, afflictique reuocamur, atque ante oculos noſtros cuncta quæ à nobis ſunt male geſta reducimus, & per hoc quod foris patimur, magis intùs quod fecimus dolemus: vnde fit vt inter aperta vulnera corporis, amplius nos abluat plaga ſecreta vẽtris, quià ſanat nequitias praui operis occultũ vulnus doloris. Admonendi ſunt ægri; quatenùs

patientiæ virtutem seruent, vt incessanter, quanta redẽptor noster ab his quos creauerat pertulit mala, considerent: quòd tot obiecta conuitiorũ probra sustinuit, quot de manu antiqui hostis captiuorum animas quotidie rapiens, insultãtium alapas accepit: quòd aquâ salutis nos diluens à perfidorum sputis faciem non abscondit: quòd vocatione suâ nos ab æternis supplicijs liberans, tacitus flagella tolerauit, quod inter angelorum choros perennes nobis honores tribuens colaphos pertulit: quod à peccatorũ nos punctionibus saluans spinis caput supponere non recusauit: quòd æternâ nos dulcedine deebrians in siti suâ fellis amaritudinem ac-

accepit, quod pro nobis Patrem quamuis diuinitate esset æqualis adorauit, sub irrisione adoratus tacuit: quod vitam mortuis præparans vsque ad mortem ipse vita peruenit. Cur itaque asperum creditur vt à Deo homo tolleret flagella pro malis, si tãta Deus ab hominibus pertulit mala pro bonis? Aut quis sanâ intelligẽtiâ de percussione suâ ingratus existit, ipse hinc sine flagello non exijt, qui hic sine peccato vixit?

Admonitio XIIII.

Aliter admonendi sũt qui flagella metuunt, & propterea innocenter viuunt: atq; aliter admonendi sunt qui sic in iniquitate duruerunt, vt neque per flagella corrigan-

tur. Dicendum namque est flagella timentibus, vt & bona temporalia nequaquã pro magno desiderẽt, quæ adesse etiàm prauis vident: & mala præsentia nequaquàm velut intolerabilia fugiant, quibus hic plerunque etiam bonos affici non ignorant. Admonendi sunt qui flagella metuunt, vt si malis veraciter carere desiderãt, æterna supplicia perhorrescant, neque in hoc suppliciorum timore permaneant, sed ad amoris gratiam, nutrimento charitatis excrescant. Scriptum
1. Io.4. quippe est: Perfecta charitas
Ro. 8. foràs mittit timorem. Et rursum scriptum est: Non accepistis spiritum seruitutis iterùm in timore, sed spiritum adoptionis filiorum, in quo cla-

clamamus, Abba pater. Vndè idē doctor iterùm dicit: Vbi spiritus Domini, ibi libertas. 2. Corint. 3.
Si ergò adhuc à prauâ actione formidata pœna prohibet, profectò formidantis animū nulla spiritus libertas tenet. Nam si pœnam nō metueret, culpam procul dubiò perpetraret. Ignorat itaque mens gratiam libertatis, quam ligat seruitus timoris. Bona enim pro seipsis amanda sunt, & non pœnis compellentibus exequenda. Nam qui proptereà bonum facit, quià tormentorum mala metuit, vult, non esse quod metuat, vt audacter illicita committat. Vnde luce clarius cōstat quod coràm Deo innocentia amittitur, ante cuius oculos desiderio peccatur. At con-

trà, hi quos ab iniquitatibus nec flagella compescunt, tãto acriori inuectione feriendi sunt, quanto maiore insensibilitate duruerunt. Plerunque enim sine dedignatione dedignandi sunt, sine desperatione desperandi, ità duntaxat vt ostensa desperatio formidinẽ incutiat, & subiuncta admonitio ad spẽ reducat. Districtè itaque contrà illos diuinæ sentẽtiæ proferendæ sunt, vt ad cognitionem sui, consideratâ æternâ animaduersione reuocẽtur. Audiant enim in se impletũ

Pro. 28. esse, quod scriptum est: Si cõtuderis stultum in pilâ, quasi ptisanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stul-

Hier. 5. titia eius. Contrà hos Propheta Domino conqueritur,

dicens: Attriuisti eos, & renuerunt accipere disciplinã. Hinc est quod Dominus dicit: Interfeci & perdidi populum istum, & tamen à vijs suis non sunt reuersi. Hinc rursum ait: Populus non est reuersus ad percutientem se. Esa.9.
Hinc voce flagellantiũ propheta Hieremias conqueritur dicens: Curauimus Babylonem, & non est sanata. Hie.51.
Babylon quippe curatur, nec tamen ad sanitatem reducitur, quandò mens in prauâ actione, confusa verba correptionis audit, flagella correptionis percipit, & tamen ad recta salutis itinera redire contemnit. Hinc captiuum populum Israeliticum, nec tamen ab iniquitate conuersum, Dominus exprobrat di-

Eze. 22. cens : Versa est mihi domus Israel in scoriam, omnes isti facti sunt mihi æs, & stannum & ferrum, & plumbum in medio fornacis. Ac si apertè dicat: Purgare eos per ignem tribulationis volui, & argẽtum illos vel aurũ fieri quæsiui; sed in fornace mihi in æs, stannum, & ferrum, & plumbum versi sunt: quià nõ ad virtutem, sed ad vitia etiã in tribulatione proruperunt. Æs quippe dum percutitur, ampliùs metallis cæteris sonitum reddit. Qui igitur in percussione positus, erumpit ad sonitum murmurationis, in æs versus est in medio fornacis. Stannum verò cum ex arte cõponitur, argenti speciem mentitur. Qui verò simulationis vitio non caret

in tribulatione, stãnum factus est in fornace. Ferro autem vtitur, qui vitæ proximi insidiatnr. Ferrum itaque in fornace est, qui nocendi malitiam non amittit in tribulatione. Plumbum quoque cæteris metallis est grauius. In fornace ergò plumbum inuenitur, qui sic peccati sui pondere premitur, vt etiam in tribulatione positus à terrenis desiderijs non leuetur. Hinc rursum scriptum est: Multo labore sudatum est, & Ezec 24.
non exiuit de eâ nimia rubigo eius, neq; per ignẽ. Ignem quippe nobis tribulationis admouet, vt in nobis rubiginem vitiorũ purget, sed nec per ignem rubiginem amittimus, quandò & inter flagella vitio non caremus. Hinc

propheta iterũ dicit: Frustrà
Hier. 6. conflauit conflator, malitiæ eorum non sunt consumptæ. Sciẽdum verò est quòd nonnunquam cum inter flagellorum duritiam remanent incorrecti, dulci sunt admonitionem mulcendi. Quos enim cruciamenta non corrigunt, non nunquàm ab iniquis actionibus lenia blandimenta conpescunt. Quià & plerunque ægros quos fortis pigmentorum potio curare non valuit, ad salutem pristinam tepens aqua reuocauit, & nonnulla vulnera quæ curari incisione nequeunt, fomentis olei sanantur. Et durus adamas incisionẽ ferri minimè recipit, sed leni hircorum sanguine mollescit.

Ad-

Admonitio XV.

Aliter admonendi ſunt nimis taciti, atque aliter multiloquio vacantes. Inſinuari namque nimis tacitis debet, quia dum quædam vitia incautè fugiunt, occultè deterioribus implicantur. Nam ſæpè linguam quia immoderatiùs premunt, in corde grauius multiloquium tolerant, vt eo plus cogitationes in mente ferueāt, quo illas violenta cuſtodia indiſcreti ſilentij anguſtat. Quæ plerunque tantò latiùs quoque diffluunt, quantò ſe eſſe ſecuriùs æſtimant, quià foris à reprehenſoribus non vidētur. Vndè nonnunquam mens in ſuperbiam tollitur, & quos loquentes audit, quaſi infirmos deſpicit. Cunque os cor-

corporis claudit, quantum se vitijs superbiendo aperiat nõ cognoscit. Linguam etenim premit, mentem eleuat. Et cum suam malitiam atq; nequitiam minimè considerat, tantò apud se cunctos liberiùs, quantò & secretiùs accusat. Admonendi sunt igitur nimis taciti, vt scire solicitè studeant, non solum quales exteriùs ostendere, sed etiàm quales se debeant interiùs exhibere, vt plus ex cogitationibus occultum iudicium, quàm ex sermonibus reprehensionẽ metuant proximorum. Vndè per Salomonem quoque scriptũ est:
Pro.5. Fili mi attende sapientiam, & prudentię meæ inclina aurem tuam, vt custodias cogitationes. Nihil quippè in nobis

bis eſt corde fugacius, quod à nobis totiens recedit, quotiens per prauas cogitationes deffuit. Hinc enim Pſalmiſta ait: Cor meum dereliquit me. Hinc ad ſemetipsũ rediens, ait: Inuenit ſeruus tuus cor ſuũ, vt oret te. Cùm ergò cogitatio per cuſtodiã reſtringitur, cor quod fugere conſueuit, inuenitur. Plerunque autem nimis taciti, cum nonnulla iniuſta patiãtur, eò in acriorem dolorem prodeunt, quò ea quæ ſuſtinent, non loquuntur. Nam ſi illatas moleſtias tranquillæ linguæ ſermone dicerent, à conſcientiâ dolor emanaret. Vulnera enim clauſa plus cruciant. Nàm cùm putredo quæ interiùs feruet eijcitur, ad ſalutem dolor aperitur. Pſal. 39.

Scire

Scire igitur debent qui plusquam expedit tacent, ne inter molesta quæ tolerāt, dum linguam tenent, vim doloris exaggerent. Admonendi sūt enim, vt si proximos sicut se diligunt, minimè illis taceāt, vnde eos iuste reprehendant. Vocis enim medicamine vtrorumque saluti concurritur, dum & ab illo qui infert, actio praua atque peruersa compescitur, & ab hoc qui sustinet, doloris feruor vulnere aperto temperatur. Qui enim proximorum mala respiciunt, & tamen in silentio linguam premunt, quasi cōspectis vulneribus vsum medicaminis subtrahunt, & eo mortis autores fiunt, quo virus, quod potuerunt, curare noluerunt. Lingua itaq; discretè

cretè frenanda eſt, non inſolubiliter obliganda. Scriptum namque eſt: Sapiens tacebit vſque ad tempus, vt nimirùm cum opportunũ cõſiderat poſtpoſita cenſura ſilentij, loquendo quæ congruunt in vſum ſe vtilitatis impendat. Et rurſum quoq; ſcriptum eſt: Tempus tacendi, & tempus loquendi. Diſcretè quippe viciſſitudinum penſanda ſunt tempora, ne aut cùm reſtringi lingua debet, per verba inutiliter defluat, aut cùm loqui vtiliter poteſt, ſemetipſam pigrè reſtringat. Quod bene Pſalmiſta conſiderans, dicit: Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circunſtãtiæ labijs meis. Non enim poni ori ſuo parietem, ſed oſtium petit, quod

Eccli. 20.
Ecclẽs. 3.
Pſ. 40.

quod videlicet aperitur & clauditur. Vnde & nobis cautè discendum est, quatenus os discretè & congruo tempore vox aperiat, & rursum congruo taciturnitas claudat. At contrà admonendi sunt mnltiloquio vacãtes, vt vigilanter aspiciant à quantò rectitudinis statu deperiũt, dùm per multiplicia verba dilabuntur. Humana etenim mens aquæ more, & circumclusa, ad superiora colligitur, quià illic repetit vnde descendit, & relaxata deperit, quia se per infima inutiliter spargit. Quot enim super se vacuis verbis à silentij sui censurâ dissipatur, quasi tot riuis extra se ducitur. Vnde & redire interiùs ad sui cognitionẽ non sufficit, quià per

per multiloquium ſparſa, à ſecreto ſe intimæ conſiderationis excludit. Totam verò ſe inſidiantis hoſtis vulneribus detegit, quia nulla munitione cuſtodiæ circumcludit. Vnde ſcriptum eſt: Sicut vrbs patẽs & abſque murorum ambitu, ità vir qui nõ poteſt in loquendo cohibere ſpiritum ſuum. Quià enim murum ſilentij non habet, patet inimici iaculis ciuitas mentis. Et cum ſe per verba, extrà ſemetipſam eijcit; apertam ſe aduerſario oſtendit; quam tantò ille ſine labore ſuperat, quantò & ipſa quæ vincitur, contrà ſemetipſam per multiloquiũ pugnat. Plerunque autem dùm per quoſdam gradus deſidioſa mens in lapſum caſus impellitur, dùm

dùm otiosa cauere verba negligimus, ad noxia quandoque peruenimus, vt priùs loqui aliena libeat, & postmodùm detractionibus eorum vitam de quibus loquitur mordeat: Ad extremum verò vsque ad apertas, lingua contumelias erumpat. Hinc seminantur stimuli, oriuntur rixæ, accēduntur faces odiorum, pax extinguitur cordium. Vnde bene per Salo-
Pro.17. monem dicitur: Qui dimittit aquam, caput est iurgiorum. Aquam quippe dimittere est linguam in fluxum eloquij relaxare. Quò contrà in bonâ etiam parte iterū
Pro.18. dicitur: Aqua profunda, verba ex ore viri. Qui ergò dimittit aquam, caput est iurgiorum, quià qui linguam nō
re-

refrenat, concordiam dissipat. Vnde é diuersò scriptũ est: Qui imponit stulto silentium, iras mitigat. Quià autem multiloquio quisq; seruiens linguam frenare nequiuerit, accidit vt rectitudinem iustitiæ tenere nequaquam possit, quod testatur Propheta, qui ait: Vir linguosus non dirigitur super terrã. Hinc quoque Salomon iterũ dicit: In multiloquio non deerit peccatum. Hinc Esaias ait: Cultus iustitiæ, silentium; videlicet, indicans quià mẽs à iustitià desolatur, quando & ab immoderatâ locutione non parcitur. Hinc Iacobus ait: Si quis putat se religiosum esse non refrenans linguam suam, sed seducẽs cor suum, huius vana est religio.

Pro. 26.
Psal. 139.
Pro. 10.
Esa. 32.
Iac. 1.

Hinc

Ibidem. Hinc rursus ait: Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum.
Iac. 3. Hinc iterùm adiungit: Lingua inquietum malum, plena veneno mortifero. Hinc per semetipsam nos veritas
Mat. 12. admonet, dicens: Omne verbũ otiosum quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die iudicij. Otiosum quippe verbum est, quod aut ratione iustæ necessitatis, aut intentione piæ vtilitatis caret. Si ergò de otioso sermone ratio exigitur, pensemus quæ pœna multiloquio maneat, in quo etiam per noxia verba peccatur.

Admonitio XVI.

Aliter admonendi sunt pigri, atque aliter præcipites. Illi namque suadendi sunt, ne

ne agenda bona dum differunt, amittant: isti verò admonendi sunt, ne dùm bonorum opus incautè præueniẽdo arripiunt, eorum merita immutent. Pigris itaque intimãdum est, quòd sæpe dum opportune agere quæ possumus nolumus, paulò post cũ volumus non valemus. Ipsa quippe mentis desidia dum congruo feruore non accenditur, à bonorum desiderio funditùs conualescente furtim torpore mactatur. Vnde apertè per Salomonem dicitur: Pigredo immittit soporem. Piger enim rectè sentiendo quasi vigilat, quamuis nil operando torpescat. Sed pigredo soporem immittere dicitur, quià paulisper etiam rectè sentiendo vigilantia a- Pro.19.

mittitur, dum à bene operandi studio cessatur. Vbi rectè subiungitur: Et anima dissoluta esuriet. Nam mens quia se ad superiora stringēdo non dirigit, neglectam se inferiùs per desideria expandit; & dum studiorum sublimium vigore non constringitur, cupiditatis infimæ fame sauciatur, vt quò se per disciplinam ligare dissimulat eò se esuriens per voluptatū

Ibidem. desideria spargat. Hinc ab eo-
Mat 12. dem rursus Salomone scribitur: In desiderijs est omnis ociosus. Hinc ipsa veritate prædicante, vno quidem exeunte spiritu munda domus dicitur, sed multiplicius redeunte dum vacat occupatur. Plerunq; piger dum necessaria agere negligit, quædam

dam sibi difficilia opponit, quædam verò incaute formidat, & dũ quasi inuenit quod velut iuste metuat, ostendit quod in ocio quasi iniustè torpescat. Cui rectè per Salomonem dicitur: Propter frigus piger arare noluit, mẽdicabit ergò æstate & nõ dabitur ei. Propter frigus quippe piger non arat, dum desidiâ & torpore constrictus agere quæ debet bona, considerat & dissimulat. Propter frigus quippe piger non arat, dùm parua ex aduerso mala metuit, & operari maxima prætermittit. Benè autem dicitur: Mendicabit æstate & non dabitur ei. Qui enim nũc in bonis operibus non exsudat, cum sol iudicij feruentior apparuerit, quià frustrà Pro. 20.

regni aditum postulat, nihil accipiens æstate mendicat. Bene hinc per eundem Salomonem rursum dicitur: Qui obseruat ventum non seminat, & qui considerat nubes nunquam metit. Quid enim per ventum nisi malignorũ spirituum tentatio exprimitur? Et quid per nubes quæ mouentur à vento, nisi aduersitates prauorum hominum designantur? A ventis quippè impelluntur nubes, quià immundorum spirituũ afflatu praui excitantur homines. Qui ergò obseruat ventum non seminat, & qui considerat nubes, nunquam metit; quià quisquis tentationem malignorum spirituum, quisquis persecutionem prauorum hominum metuit, ne-

Ecclés 11.

que

que nunc grana boni operis seminat, neque tunc manipulos sanctæ retributionis secat. At contrà admonendi sũt præcipites, quià dum bonorum actuum præueniunt tempus, meritum peruertũt, & sæpe in malis corruunt, dum bona minimè discernunt. Qui nequaquam quid, quomodò, vel quandò quæq; agant inspiciunt, sed plerunque acta, quià ità non debuerunt agere, cognoscunt. His sub auditoris specie rectè per Salomonem dicitur: Fili sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebis. Et rursum: Palpebræ tuæ præcedant gressus tuos. Palpebræ quippe gressus præcedunt, cũ operationem nostram consilia recta præueniunt. Qui e-

Eccli 32. Pro. 4.

nim negligit considerando præuidere quod facit, gressus tendit, oculos claudit, pergẽdo iter conficit, sed præuidendo sibimetipsi non antecedit, atq; icircò citiùs corruit, quia quò pedem operis ponere debeat, per palpebrã consilij non attendit.

Admonitio XVII.

Aliter admonẽdi sunt mãsueti, atque aliter iracundi. Nonnunquàm verò mansueti cum præsunt, vicinum & quasi iuxtà positum torporẽ desidiæ patiuntur. Et plerunque nimiâ resolutione lenitatis, vltrà quam necesse est vigorem districtionis emolliunt. At contrà, iracundi cum regiminum loca percipiunt, quò impellente irâ in mentis vesaniam deuoluuntur,

tur, eò etiàm ſubditorum vitam diſſipatâ quietis trãquillitate confundunt. Quos cum furor agit in præceps, ignorant quicquid irati faciunt, ignorant quicquid patiuntur irati à ſemetipſis. Nonnunquam verò, quod eſt grauius, iræ ſuæ ſtimulum iuſtitiæ zelum putant. Et cum vitium virtus creditur, ſine metu culpa cumulatur. Sæpe ergò manſueti diſſolutionis torpeſcunt tædio, ſæpe iracundi rectitudinis falluntur zelo. Illorum itaque virtuti vitiũ latenter adiungitur, his autẽ ſuum vitium quaſi virtus ferũens videtur. Admonẽdi sũt igitur illi, vt fugiant quod juxtà ipſos eſt, iſti quod in ipſis. Attendant illi quod non habent, diſcernant iſti quod

habent. Amplectantur mansueti solicitudinem, damnent iracundi perturbationē. Admonendi sunt mansueti vt habere etiam æmulationem iustitiæ studeant. Admonendi sunt iracundi vt æmulationi quam se habere existimant, mansuetudinem subiungant. Iccircò namque spiritus sanctus in columbâ & in igne monstratur, quia videlicet omnes quos implet, & columbæ simplicitate mansuetos, & igne zeli ardentes exhibet. Nequaquàm ergò sancto spiritu plenus est, qui aut in tranquillitate mansuetudinis, feruorem æmulationis deserit, aut rursum in æmulationis ardore, virtutē mansuetudinis amittit Quod fortè melius ostendimus si in

me-

medium Pauli magiſterium proferamus, qui duobus diſcipulis & non diuerſa charitate præditis, diuerſa tamen adiutoria prædicationis impendit. Timotheum namque 2. Ti. 4.
admonens, ait: Argue, obſecra, increpa cum omni patientiâ & doctrinâ. Titum Titũ 2.
quoque admonet, dicẽs: Hæc loquere & exhortare, & argue cum omni imperio. Quid eſt quod doctrinam ſuam tãtâ arte diſpenſat, vt in exhibendâ hac, alteri imperium, atque alteri patientiam proponat, niſi quod manſuetioris ſpiritus Titum, & paulò feruentioris vidit eſſe Timotheum? Illum per æmulationis ſtudium inflammat, hunc per lenitatem patientiæ temperat. Illi quod deeſt iungit,

huic quod superest subtrahit. Illum stimulo impellere nititur, hunc fræno moderatur. Magnus quippe susceptæ Ecclesię colonus alios palmites vt crescere debeant rigat, alios cum plus iusto crescere cōspicit, resecat; ne aut non crescendo non ferant fructus, aut immoderatè crescendo quos protulerunt, amittant. Sed longè alia est ira quæ sub æmulationis specie surripit, alia quæ turbatū cor & sine iustitiæ prætextu confundit. Illa enim in hoc quod debet inordinatè extēditur, hæc autem semper in his quæ non debet inordinatè inflammatur. Sciendum quippe est, quià in hoc ab impatientibus iracundi differunt, quod illi ab alijs illata
non

non tolerant, isti autem etiã quæ tolerantur imponunt. Nàm iracundi sæpè etiam se declinantes insequuntur, rixæ occasionem commouent, labore contentionis gaudẽt, quos tamen meliùs corrigimus, si in ipsa iræ suæ commotione declinamus. Perturbati quippe quid audiant ignorant, sed ad se reducti tantò libẽtiùs exhortationis verba recipiunt, quantò se tranquillius toleratos erubescũt. Menti autem furore ebriæ omne rectum quod dicitur, peruersum videtur. Vnde & Nabal ebrio, culpam suam Abigail laudabiliter tacuit, quam digesto vino laudabiliter dixit, & iccircò malum quod fecerat, cognoscere potuit: quià hoc ebrius non 1. Reg. 25.

audiuit. Cum verò ita iracũdi alios impetunt vt declinari omninò non possint, non apertâ exprobratione, sed sub quadam sunt cautelâ reuerentiæ, parcendo feriendi. Quod meliùs ostendimus, si Abner factum ad mediũ deducamus. Hunc quoque cũ Azahel vi incautæ præcipitationis impeteret, scriptum
2. Reg 2. est: Locutus est Abner ad Azahel dicens: Recede à me, noli me persequi, ne compellar confodere te in terram. Qui audire cõtempsit, & noluit declinare. Percussit ergò eum Abner auersa hastâ in inguine, & transfodit eũ, & mortuus est. Cuius enim Azahel typum tenuit, nisi eorum quos vehementer arripiens furor in præceps du-

cit? Qui in eodem furoris impetu tantò cautè declinādi sunt, quantò & insanè rapiuntur. Vnde & Abner (qui nostro sermone patris lucerna dicitur) fugit, quià doctorum lingua quæ supernū Dei lumen indicat, cum per abrupta furoris, mentem cuiuspiam ferri conspicit, cumque contrà irascentem dissimulat verborum iacula reddere, quasi persequentē non vult ferire. Sed cùm iracundi nullâ cōsideratione se mitigant, quasi Azahel persequi & insanire non cessant. Necesse est vt hi qui furentes conantur reprimere, nequaquàm in furore se erigāt, sed quicquid est tranquillitatis ostendant, quædam verò subtiliter proferant, in quibus
ex

ex obliquo furentis animum pungant. Vnde & Abner cũ contrà persequentem substitit, non eum rectâ, sed aduersa hastâ transforauit. Ex mucrone quippe percutere, est impetu apertæ increpationis obuiare. Aduersa verò hastâ persequentem ferire, est furentem tranquille ex quibusdam tangere, & quasi parcendo superare. Azahel autem protinùs occubuit, quià cõmotæ mentes dum & parci sibi sentiunt, & tamen responsionum ratione, in intimis sub tranquillitate tangũtur, ab eo quòd se erexerant statim cadunt. Qui ergò à furoris sui impetu sub lenitatis percussione resiliunt, quasi sine ferro moriuntur.

Ad-

Admonitio XVIII.

Aliter admonendi sunt humiles, atque aliter elati. Illis insinuandum est quàm sit vera excellentia quàm sperando tenent, istis verò intimãdum est quàm sit nulla temporalis gloria, quàm & amplectentes non tenent. Audiant humiles quàm sint æterna quæ appetunt, quam transitoria quæ contemnũt. Audiant elati quàm sint transitoria quæ ambiunt, quàm æterna quæ perdunt. Audiant humiles ex magistrâ voce veritatis: Omnis qui se humiliat, exaltabitur. Audiant elati: Omnis qui se exaltat, humiliabitur. Audiant humiles: Gloriam præcedit humilitas. Audiant elati: Ante ruinã exultatur spiritus. Audiant

Luc. 18.
Ibidem.
Pro. 15.

Pro. 16. diant humiles: Super quem
Esa. 66. requiescet spiritus meus, nisi super humilem & quietũ & trementem sermones meos?
Eccl. 10. Audiant superbi: Quid superbis terra & cinis? Audiãt
Ps. 137. humiles: Deus humilia respicit. Audiant elati: & alta à longe cognoscit. Audiant
Matt. 20. humiles: Quia filius hominis non venit ministrari, sed
Eccli 10. ministrare. Audiant elati: Quia initium omnis peccati superbia est. Audiant humi-
Phil. 2. les: Quia redemptor noster humiliauit semetipsum, factus obediens patri vsque ad mortem. Audiant elati, quod de eorum capite scriptum est
Iob 41. Ipse est rex super omnes filios superbiæ. Occasio igitur perditionis nostræ facta est superbia diaboli, & argumé-

tum

tum redemptionis noſtræ inuenta eſt humilitas Dei. Hoſtis enim noſter inter omnia conditus, voluit videri ſuper omnia elatus, redemptor autem noſter magnus manens ſuper omnia, fieri inter omnia dignatus eſt paruulus. Dicatur ergò humilibus, quia dum ſe deijciunt, ad Dei ſimilitudinem aſcendunt. Dicatur autem elatis, quia dum ſe erigunt, in apoſtatæ angeli imitatione cadunt. Quid itaque elatione deiectius, quæ dum ſuprà ſe tenditur, ab altitudine veræ celſitudinis elongatur? Quid autem humilitate ſublimius, quæ dum ſè in ima deprimit, autori ſuo manenti ſuper ſummã coniũgitur? Eſt tamẽ aliud quod in eis debeat cautè penſari,
quia

quià ſæpè quidam humilitatis decipiuntur ſpecie, quidam verò elationis ſuæ ignorantiâ falluntur. Nam plerunque nõnullis qui ſibi humiles videntur, is qui hominibus deferri non debet, cõiunctus eſt timor, plerunque verò elatos comitari ſolet libera vocis aſſertio. Et cum quædam increpanda ſunt vitia, illi reticent ex timore, & tamen tacere ſeæſtimant ex humilitate. Iſti loquũtur per impatientiam elationis, & tamen ſe credunt loqui per libertatem rectitudinis. Illos vt peruerſa non increpent, ſub ſpecie humilitatis premit culpa formidinis, iſtos ad increpanda quæ non debent, aut magis quàm debẽt ſub imagine libertatis, effrenatio

natio impellit timoris. Vnde & elati admonendi sunt, ne plusquam decet sint liberi, &c. humiles admonendi sunt, ne plusquam expedit sint subiecti, ne aut illi defensionem iustitiæ vertant in exercitationem superbiæ, aut isti cũ student plusquàm necesse est hominibus subijci, compellantur eorum etiàm vitia venerari. Considerandũ verò est quod plerunque elatos vtilius corrigimus, si eorum correptionibus quædam laudum formenta misceamus. Inferenda namque sunt illis aut alia bona quæ in ipsis sũt, aut dicendum certe quæ poterant esse, si non sunt, &c. tunc demum resecanda sunt mala quæ nobis displicent, cum priùs ad audiendum eorum

rum placabilem mentem fecerint præmissa bona quæ placent. Nàm & equos indomitos blandâ priùs manu tangimus, vt eos nobis pleniùs postmodum etiàm per flagella subigamus, & amaro pigmento poculo mellis dulcedo adiungitur, ne ea quæ saluti profutura est, in ipso gustu aspera amaritudo sentiatur, & dũ gustus per dulcedinẽ fallitur, humor mortiferus per amaritudinẽ vacuatur. Ipsa ergò in elatis increctionis exordia permixtâ sunt laude temperanda, vt dum admittunt fauores quos diligunt, etiam correptiones recipiant quas oderunt. Plerunque autem persuadere elatis vtilia meliùs possumus, si profectũ eorum nobis potiùs

tiùs quàm illis profuturum dicamus, & si eorum meliorationem nobis magis quàm illis profuturam dicamus, & eam magis nobis quàm sibi impendi postulamus. Facilè enim ad bonũ elatio flectitur, si & alijs eius inflexio prodesse credatur. Vnde Moyses qui regente se Deo deserti iter aereâ columnâ duce pergebat, cum Obab cognatum suum à gentilitatis conuersatione vellet educere, & omnipotentis Dei dominio subiugare, ait: Proficiscimur ad locum quẽ Dominus daturus est nobis, veni nobiscũ, vt benefaciamus tibi, quià Dominus bona promisit Israeli. Cui cum respondisset ille, non vadam tecum, sed reuertar ad terram meam in Nu. 10.

quâ

qua natus sum, ilico adiunxit: Noli nos relinquere, tu enim nosti in quibus locis per desertum castra ponere debeamus, & eris dux noster. Neque enim Moysi mētem ignorantia itineris angustabat, quem etiam ad prophetiæ sciētiam cognitio diuinitatis expanderat, quē columna exteriùs præibat, quē de cunctis interiùs per conuersationem cum Deo sedulā locutio familiaris instruebat. Sed videlicet vir prouidus elato auditori colloquēs, solatium petiuit vt daret, ducem eum requirebat in viâ, vt dux ei fieri ad vitam potuisset. Egit itaque, vt superbus auditor voci ad meliora suadenti eò magis fieret deuotus, quò putaretur necessarius,

rius, & vnde se exhortatorē suum præcedere credet, inde sub verbis se exhortantis inclinaret.

Admonitio XIX.

Aliter admonēdi sunt pertinaces, atque aliter inconstantes. Pertinacibus namq; dicendum est, quòd plus de se quàm sunt sentiunt, & idcircò alienis consilijs nō acquiescunt. Incōstantibus verò intimandum est, quòd valde se despicientes negligunt & ideò leuitate cogitationū à suo iudicio per temporum momenta flectuntur. Illis dicendum est, quià nisi meliores se cæteris æstimarent, nequaquam cunctorum consilia suæ deliberationi postponerent. Istis dicendum est, quià si hoc quod sunt vtcun-

que

que attenderent, nequaquam eos per tot varietatis littora mutabilitatis aura versaret.
Ro. 12. Illis per Paulum dicitur: Nolite prudentes esse apud vosmetipsos. At contra isti audiant: Non circumferamur
Eph. 4. omni vento doctrinæ. De il-
Pro. 1. lis per Salomonem dicitur: Comedent fructus vineæ suæ, suisque consilijs saturabuntur. De istis autem ab eo rursus scribitur: Cor stultorum
Pro. 15. dissimile erit. Cor quippe sapientium sibimetipsis semper est simile, quia dum rectis persuasionibus acquiescit, constanter se in bono opere dirigit. Cor verò stultorum dissimile est, quià dum mutabilitate se varium exhibet, nunquàm idem quod fuerat manet. Et quià quædam vitia

sicut

ſicut ex ſemetipſis gignũtur, ita alia ex alijs oriuntur. Sciẽdũ ſummoperé eſt quòd tunc ea corripienda meliùs tergimus, cum ipſa ab amaritudinis ſuæ fonte ſiccamus. Pertinacia autem ex ſuperbiâ, inconſtantia verò ex leuitate generatur. Admonendi igitur ſunt pertinaces, vt elationem ſuæ cogitationis agnoſcant, & ſemetipſos vincere ſtudeant, ne dum rectis aliorum ſuaſionibus foris ſuperari deſpiciunt, intùs à ſuperbiâ captiui teneantur. Admonendi ſunt vt ſolerter aſpiciant, quià filius hominis cui vna cũ patre ſemper voluntas eſt, vt exemplum nobis frangendæ noſtræ voluntatis præbeat, dicit: Non veni facere voluntatem meam, Ioan. 6.

sed eius qui misit me Patris. Qui vt huius adhuc virtutis gratiam commendaret, seruaturum se hoc in extremo
Ioan. 5. iudicio perhibet, cum ait: Ego à meipso non possum facere quicquam, sed sicut audio, iudico. Quâ itaque conscientiâ dedignatur homo alienæ voluntati acquiescere, quãdò Dei & hominis filius cum virtutis suæ gloriam venit ostendere, testatur se non à semetipso iudicare? At contrà admonendi sunt inconstantes, vt mentem grauitate roborent. Tunc enim, germina in se mutabilitatis arefaciunt, cum à corde priùs radicem leuitatis abscindũt, quià & tunc fabrica robusta construitur, cum prius locus solidus in quo fundamentum
poni

poni debeat prouidetur. Nisi ergò ante mentis leuitas caueatur, cogitationum incõstãtia minime vincitur, à quibus se alienum Paulus fuisse perhibuit, cum dicit: Nunquid leuitate vsus sum? aut quæ cogito secundùm carnẽ cogito, vt sit apud me, est, & non? Ac si apertè dicat. Idcircò mutabilitatis aurâ non moueor, quià leuitatis vitio non succumbo. 2. Corint. 1.

Admonitio XX.

Aliter admonendi sunt gulæ dediti, atque aliter abstinentes. Illos enim superfluitas locutionis, leuitas operis, atque luxuria; istos verò sæpè impatientiæ, sæpe verò superbiæ culpa concomitatur. Nisi enim gulæ deditos immoderata loquacitas raperet, diues

ille qui epulatus quotidiè dicitur splēdide, in linguâ grauius non arderet, dicens: Pater Abraham miserere mei, & mitte Lazarum vt intingat extremum digiti sui in aquam, vt refrigeret linguam meam, quià crucior in hac flāmâ. Quibus profectò verbis ostenditur quià epulando quotidiè, crebriùs in lingua peccauerat, qui totus ardens refrigerari se in linguâ pręcipuè requirebat. Rursum quià gulæ deditos leuitas protinùs operis sequitur, autoritas sacra testatur, dicens: Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere. Quos plerunque edacitas vsque ad luxuriam pertrahit, quià dū satietate venter extenditur, aculei libidinis excitantur. Vnde

Luc. 16.

Exod. 32

Vnde & hosti callido qui primi hominis sensum in concupiscentiam pomi aperuit, sed in peccati laqueo strinxit, diuinâ voce dicitur: Pectore & ventre repes. Ac si apertè diceretur: Cogitatione & ingluuie super humana corda dominaberis. Quia gulæ deditos luxuria sequitur, propheta testatur; qui dum aperta narrat, occulta denũciat, dicens: Princeps coquorum destruxit muros Hierusalem. Princeps namque coquorum venter est, cui magna cura obsequium à cocis impenditur, vt ipse delectabiliter cibis impleatur. Muri autem Hierusalem virtutes sunt animæ, ad desideriũ supernæ pacis eleuatæ. Cocorum igitur Princeps muros Gen. 3.

Hierusalem deijcit, quià dum venter ingluuie extenditur, virtutes animæ per luxuriam destruuntur. Quò contrà nisi mentes abstinẽtium plerunque impatientia à sinu tranquillitatis excuteret, nequaquam Petrus, dum diceret:
2.Pe 1. Ministrate in fide vestrâ virtutem, in virtute autem sciẽtiam, in scientiâ autem abstinentiam; protinus vigilanter adiungeret, dicẽs: In abstinentiâ autem patientiam. Deesse quippe abstinentibus patientiam præuidit, quæ eis vt adesset admonuit. Rursũ nisi cogitationes abstinentiũ aliquãdo superbię culpa trãsfigeret, Paulus minimè dixis-
Ro. 14. set: Qui non manducat, mãducantem non iudicet. Qui rursus ad alios loquens, dum

de

de abſtinentiæ virtute gloriã-tium, præcepta perſtringeret, adiunxit :Quæ ſunt rationem quidem habentia ſapientiæ in ſuperſtitionem & humilitatem, & non ad parcendum corpori, non in honore corporis, non in honore aliquo ad ſaturitatem carnis. Quâ in re diligẽter quoque aduertendum eſt, quòd in diſputatione ſuâ prædicator egregius, ſuperſtitioni, humilitatis ſpeciem iungit, quià dum pluſquam neceſſe eſt caro atteritur, per abſtinentiam humilitas foris oſtenditur; ſed de hac ipſa humilitate grauiter interiùs ſuperbitur. Et niſi mens plerunque ex abſtinentiæ virtute tumeſceret, nequaquàm hanc velut inter magna me-

Luc. 18. rita Pharisæus arrogans studiose enumeraret, dicens: Ieiuno bis in sabbato. Admonendi ergò sunt gulæ dediti, nè in eo quòd escarum delectationi incumbunt, luxuriæ se mucrone transfigant, & quanta sibi per esum loquacitas, quanta mentis leuitas insidietur, aspiciant, ne dum ventri molliter seruiunt, vitiorum laqueis crudeliter astringantur. Tantò enim longiùs à secundo parente receditur, quantò per immoderatum vsum, dùm manus ad cibum tenditur, parentis primi lapsus iteratur. At contrà admonendi sunt abstinentes, vt sollicitè semper aspiciant, ne cum gulæ vitium fugiunt, acriora his vitia quasi ex virtute generentur, ne dùm carnem

nem macerant ad impatientiam spiritus erumpat, & iam nulla virtus est quod caro vincitur, si spiritus ab irâ superatur. Aliquandò autem dum mens abstinentium, ab irâ se deprimit, hanc quasi peregrina veniēs lætitia corrumpit, & eo abstinentiæ bonum deperit, quo sese à spiritalibus vitijs minimè custodit. Vndè rectè per Prophetã dicitur: Ecce in die ieiunij vestri inuenitur volũtas vestra. Et paulò post: Ecce ad lites & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impié. Voluntas quippe ad lætitiam pertinet, pugnus ad iram. Incassùm ergò per abstinentiam caro atteritur, si inordinatis demissa motibus mens vitijs dissipatur. Rursum- Esa. 58. Ibidem.

sumque admonendi sunt, vt abstinentiam suã & semper sinè immutatione custodiant, & nunquàm hanc apud occultum iudicem eximiæ virtutis credant: ne si fortasse cum magni meriti esse creditur, cor in elationem subleuetur. Hinc namque per Prophetam dicitur: Nunquid
Esa. 58. tale est ieiunium quod elegi? Sed frange esurienti panem tuum, & egenos vagósq; induc in domum tuam. Quâ in re pensandum est, virtus abstinentiæ quàm parua respicitur, quæ non nisi ex alijs virtutibus commendatur. Hinc
Iohel 1. Iohel ait: Sanctificate ieiunium. Ieiunium quippè sanctificare, est adiũctis alijs bonis dignam Deo abstinentiã carnis ostendere. Admonen-

di

di sunt abstinentes, vt nouerint quià tunc placentē Deo abstinentiam offerunt, cum ea quæ sibi de alimentis subtrahunt indigentibus largiũtur. Solerter namque audiēdum est quod per Prophetā Dominus redarguit, dicens: Cùm ieiunaretis & plangeretis in septimo & in quinto mense per hos septuaginta annos, nunquid ieiunium ieiunastis mihi? Et cum comederetis & biberetis, nunquid non vobismetipsis comedistis, & vobismetipsis bibistis? Non enim Deo, sed sibi quisque ieiunat, si ea quæ ventri ad tempus subtrahit, non egenis tribuit, sed ventri postmodùm offerenda custodit. Itaque nè aut illos appetitus gulæ à mentis statu deijciat, Zac. 7.

aut istos afflicta caro ex elatione supplantet. Audiant il-
Luc. 21. li ex ore veritatis: Attendite enim vobis, ne fortè grauentur corda vestra in crapulâ & ebrietate, & curis huius mundi. Vbi vtilis quoque pauor adiungitur: Et superueniat in vos repentinus dies ille; Tanquàm laqueus enim veniet in omnes qui sedent super faciẽ omnis terræ. Au-
Mar. 7. diant isti: Non quæ intrant per os coinquinant hominẽ, sed quæ exeunt de ore, illa sunt quæ inquinant hominẽ.
1. Corint 8. Audiant illi: Esca ventri & venter escis; Deus autem &
Ibidem hanc destruet. Et rursum: Non in commessationibus & ebrietatibus. Et rursum: Esca
Ad Titũ 1. non commendat Deo. Audiant isti: quià omnia mun-

da mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil est mundum. Audiant illi, quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum. Audiant isti: Discedent quidã à fide & veritate. Et paulò post: prohibentium nubere, præcipientium abstinere à cibis quos Deus creauit ad percipiendum cum gratiarũ actione fidelibus, & his qui cognouerunt veritatem. Audiãt illi: Bonum est non manducare carnem, neq; bibere vinum, neq; facere in quo frater tuus scãdalizatur. Audiãt isti: Modico vino vtere propter stomachum & frequentes tuas infirmitates. Quatenùs & illi discant cibos carnis inordinatè non appetere: & isti creaturam Dei, quam

Phil. 4.
1. Thi. 4.
Ro 14.
1. Thi. 5.

non

non appetunt, non audeant condemnare.

Admonitio XXI.

Aliter admonendi sunt qui sua iam misericorditer tribuunt: atque aliter qui adhuc & aliena rapere contendunt, Admonendi sunt namque qui iam sua misericorditer tribuunt, ne cogitatione tumidâ super eos quibus terrena largiuntur se extollant: ne idcircò se meliores æstiment, quià contineri per se cæteros vident. Nam terrenę domus Dominus, famulorũ ordines ministeriaq; dispertiens, hos vt regant, illos verò statuit, vt ab alijs regantur. Istos iubet vt necessaria cæteris præbeant: illos vt accepta ab alijs sumant. Et tamẽ plerunque offendunt qui re-

regunt, & in patris familias gratiâ permanent qui reguntur. Iram merentur qui dispensatores sunt: sine offensione perdurant qui ex alienâ dispensatione subsistunt. Admonendi sunt igitur qui iam quæ possident misericorditer tribuunt, vt à cælesti Domino dispensatores esse positos subsidiorum temporalium agnoscant: & tantò humiliter præbeant, quantò & aliena esse intelligunt quæ dispensant. Cunque in illorum ministerio, quibus accepta largiuntur, cõstitutos se esse cõsiderant, nequaquàm eorum mentes tumor subleuet, sed timor premat. Vndè & necesse est vt sollicitè perpendant, ne commissa indignè distribuant: ne quædam, qui-

bus nulla: ne nulla, quibus quædam: ne multa, quibus pauca: ne pauca præbeat, quibus impendere multa debuerunt: ne præcipitatione hoc quod tribuũt inutiliter ſpargant: ne tarditate petentes nociuè crucient: ne recipiẽdæ hic gratiæ intentio ſubrepat, ne dationis lumen laudis tranſitoriæ appetitio extinguat: ne oblatum munus coniuncta triſtitia obſideat: ne in bene oblato munere animus pluſquam decet hilareſcat: ne ſibi quicunque cũ totum rectè impleuerint tribuant, & ſimul omnia poſtquàm peregerint, perdant. Ne enim ſibi virtutem ſuæ liberalitatis deputent, audiant
1. Pe. 4. quod ſcriptum eſt: Si quis adminiſtrat tanquàm ex virtute quam adminiſtrat Deus. Ne

in benefactis immoderatius gaudeant, audiant quod scriptum est: Cùm feceritis hæc omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite: Serui inutiles sumus, quæ debuimus facere fecimus. Ne largitatem tristitia corrũpat, audiant quod scriptum est: Hilarem enim datorem diligit Deus. Ne ex impenso munere transitoriã laudẽ quærant, audiant quod scriptum est: Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua: id est; piæ dispensationi nequaquam se gloria vitæ præsentis admisceat, sed opus rectitudinis appetitionem ignoret fauoris. Ne impensæ gratiæ vicissitudinem requirant, audiant quod scriptum est: Cum facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos,

Luc. 7.
2 Corint. 9.
Mat. 6.
Luc. 4.

tuos, aut fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos diuites: ne fortè te ipsi reinuitent & fiat tibi retributio. Sed cum facis conuiuiũ voca pauperes, debiles, claudos, cæcos: & beatus eris, quià non habent retribuere tibi.
Pro. 3. Ne quæ præbenda sunt citiùs serò præbeãtur, audiãt quod scriptum est: Ne dixeris amico tuo, vade & reuertere, & cras dabo tibi, cum statim
Prou. 3. possis dare. Ne sub obtentu largitatis ea quæ possidẽt inutiliter spargãt, audiãt quod scriptum est: Sudet eleemosyna in manu tuâ. Ne cùm multa necesse sunt, parua largiantur, audiant quod scri-
2. Corint. 9. ptum est: Qui parcè seminat, parce & metet. Ne cùm pauca oportet, plurima præbeãt,
&

& ipſi poſtmodum inopiam tolerantes ad impatientiam erumpant; audiãt quod ſcriptum eſt: Non vt alijs ſit remiſſio, vobis autem tribulatio: ſed ex æqualitate veſtrâ abundantia illorum inopiam ſuppleat, vt & illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum. Cum enim dãtis mens ferre inopiam neſcit, ſed multa ſibi ſubtrahit, occaſionem contrà ſe impatientiæ exquirit. Priùs namq; præparandus eſt patientiæ animus, & tunc aut multa ſunt aut cuncta largienda: ne dum minùs æquanimiter inopia irruens fertur, & præmiſſę largitatis merces pereat, & adhuc mentem deteriùs murmuratio ſubſequens perdat. Ne omninò nihil eis

2. Corint. 8.

præ-

præbeant, quibus conferre aliquid paruum debeant: au-
Luc. 6. diant quod scriptum est: Omni petenti te tribue. Ne saltem aliquid præbeant, quibus omninò conferre nihil debent; audiant quod scri-
Eccli 12. ptum est: Da bono, & noli recipere peccatorem. Benefac humili, & non dederis
Tob. 4. impio. Et rursum: Panem tuum & vinum super sepulturâ iusti constitue, & noli ex eo manducare & bibere cũ peccatoribus. Panem enim suum & vinum peccatoribus præbet, qui iniquis subsidia pro eo quod iniqui sunt impendit. Vnde nonnulli huius mundi diuites, cum fame crucientur Christi pauperes, effusis largitatibus nutriunt histriones. Qui verò indigẽti

ti etiam peccatori panẽ ſuũ, non quià peccator, ſed quià homo eſt tribuit, quià in illo non culpam, ſed naturam diligit. Admonendi ſunt etiam qui iam ſua miſericorditer largiuntur, vt ſolicitè cuſtodire ſtudeant: ne cùm commiſſa peccata eleemoſynis redimunt, adhuc redimenda committant. Ne venalẽ Dei iuſtitiam æſtiment, ſi cum curant pro peccatis nummos tribuere, arbitrentur ſe poſſe multè peccare. Melior quippe eſt anima quam eſca: melius corpus quàm veſtimentum. Qui ergò eſcam aut veſtimentum pauperibus largitur, ſed tamen animæ vel corporis iniquitate polluitur, quod minus eſt iuſtitiæ obtulit, & quod maius eſt culpæ com-

Mat. 6. Luc 12.

commiſit : ſua Deo dedit, & ſe diabolo. At contrà admonendi, ſunt qui adhuc & aliena rapere contendunt, vt ſolicitè audiant quid veniens in iudicium Dominus dicat,
Matt. 25. Ait namque: Eſuriui, & non dediſtis mihi manducare: ſitiui, & non dediſtis mihi potum: hoſpes fui, & non collegiſtis me: nudus, & non operuiſtis me: infirmus, & in carcere, & non viſitaſtis me.
Mat. 25. Quibus etiàm præmittit dicens : Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui præparatus eſt diabolo & angelis eius. Ecce nequaquam audiunt, quià rapinas vel aliqua quælibet violenta commiſerunt, & tamen æternis gehennæ ignibus mancipantur. Hinc ergò colligenda

eſt,

est, quantâ damnatione plectendi sunt qui rapiunt aliena, si tantâ animaduersione feriuntur qui sua indiscretè tenuerunt. Perpẽdant quo eos obliget reatures rapta, si tali subijcit pœnæ nõ tradita. Perpendant quid merebitur iniustitia illata, si tantâ percussione digna est pietas nõ impensa. Cum aliena rapere intendunt, audiant quod scriptum est: Væ ei qui multiplicat non sua, quousque aggrauat contrà se densum lutum: aggrauare est terrena lucra cum pondere peccati cumulare. Cum multiplicare larga habitationis spatia cupiũt, audiãt quod scriptum est: Væ qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis, vsque ad terminum loci.

Abac. 2.

Esa. 5.

loci. Nunquid habitabitis soli vos in medio terræ? Ac si apertè diceret: Quousque vos extenditis, qui habere in communi mundo consortes minimè potestis? Coniunctos quidem premitis, sed contrà quos valeatis extendere, semper inuenitis. Cum augēdis pecunijs inhiant, au-
Eccl. 5. diant quod scriptum est: Auarus non implebitur pecuniâ; & qui amat diuitias non capit fructum ex eis. Fructus quippè ex illis caperet, si eas benè spargere non amando voluisset. Qui verò eas diligendo retinet, hic vtiq; sine fructu derelinquet. Cum repleri cunctis simul operibus
Pro. 20. inardescunt, audiant quod scriptum est: Qui festinat ditari, non erit innocens: pro-

fectò

fectò enim qui augere opes ambit, vitare peccatum negligit: & more auium captus, cum escam terrenarum rerum auidè conspicit, quo stranguletur peccati laqueo non agnoscit. Cum quælibet præsentis mundi lucra desiderant, & quæ de futuro dãno patientur, ignorant, audiant quod scriptum est: Hæreditas ad quam festinatur in principio, in nouissimo benedictione carebit. Ex hâc quippe vitâ initium ducimus, vt ad benedictionis sortem in nouissimum veniamus: qui itaque in principio hæreditare festinant, sortem sibi in nouissimo benedictionis amputant: quià dum per auariciæ nequitiam hic multiplicari appetunt, illuc ab æter- Prou. 20

no patrimonio exhæredes
fiunt. Cumque plurima ambiunt, vel obtinere cuncta
quæ ambierẽt possunt, audiat
Mat.16. quod scriptum est: Quid prodest homini si totum mundũ
lucretur, animæ verò suæ detrimentum faciat? Ac si apertè veritas dicat: Quid prodest homini si totum quod
extrà se est congregat, si hoc
ipsum solum quod ipse est,
damnat? Plerunque autem
citiùs raptorum auaritia corrigitur, si in verbis admonẽtis quam fugitiua sit præsens
vita, monstretur: si eorum
ad medium memoria deducatur, qui & ditari in hoc
mundo diu conati sunt, & tamen in adeptis diuitijs diu
manere nequiuerunt: quibus
festina mors repentè & simul
ab-

abſtulit, quicquid eorum nequitia nec ſimnl nec repenté congregauit: qui non ſolum hic rapta reliquerunt, ſed ſecum ad iudicium cauſas rapinæ detulerunt. Horum itaque exempla audiant, quos in verbis ſuis procul dubiò & ipſi condemnant: vt cũ poſt verba ad cor redeunt, imitari ſaltem quos iudicant, erubeſcant.

Admonitio XXII.

Aliter admonendi sũt, qui nec aliena appetunt, nec ſua largiuntur: atque aliter qui & ea quæ habent tribuunt, & tamen aliena rapere non deſiſtunt. Admonendi ſunt qui nec aliena appetunt, nec ſua largiuntur, vt ſciant ſolicité quod ea de quâ ſumpti ſunt cunctis hominibus terra cõ-

munis est, & idcircò alimẽta quoque omnibus communiter profert. Incassum ergò se innocentes putant, qui cõmune Dei munus sibi priuatim vendicant: qui cum accepta non tribuunt, in proximorum nece grassantur: quià tot pęnè quotidie pereunt, quot morientium pauperum apud se subsidia abscondunt. Nam cum quælibet necessaria indigentibus ministramus, sua illis reddimus, non nostra largimur, iustitiæ debitum potius soluimus, quam misericordiæ opus implemus. Vnde & ipsa Veritas cum de misericordiâ cautè exhibendâ loqueretur,
Mat. 6. ait: Attendite ne iustitiã vestrã faciatis coram hominibus. Cui quoquè sententiæ

etiam

etiam Psal. concinens dicit: Ps 111.
Dispersit dedit pauperibus, iustitia eius manet in æternũ. Cum enim largitatem impensam pauperibus premisisset, non hanc vocare misericordiam, sed iustitiam maluit: quià quod à communi Domino tribuitur, iustum profectò est, vt quicunque accipiunt eo communiter vtãtur. Hinc etiam Salomon ait:
Qui iustus est, tribuet & non Pro. 21.
cessabit. Admonendi sunt quoque vt solicite attendant quod ficulnea quæ fructum non habuit contra hanc districtus agricola queritur, quòd etiam terram occupauit. Terram quippe ficulnea sine fructu occupat, quandò mens tenaciũ hoc quod prodesse multis poterat, inutili-

ter seruat. Terram ficulnea sine fructu occupat, quando locum quem exercere alius per solem boni operis valuit stultus per desidiæ vmbram premit. Hi autem nunquam dicere sólent: Concessis vtimur, aliena non quærimus, & si digna misericordiæ retributione non agimus, nulla tamē peruersa perpetramus. Quod idcircò sentiunt, quià videlicet aurē cordis à verbis cælestibus claudunt. Neque enim diues in euāgelio, qui induebatur purpurâ & bysso, qui epulabatur quotidie splendidè, aliena rapuisse, sed infructuosè proprijs vsus fuisse perhibetur, eumq; post hanc vitam vltrix gehenna suscepit, non quià aliquid illicitum gessit, sed quia im-

Luc. 16.

immoderato vſu totum ſe licitis tradidit. Admonendi sũt tenaces, vt nouerint quod hanc primam iniuriam faciũt Deo, quià danti ſibi omnia nullam miſericordię hoſtiam reddunt. Hinc etenim Pſal. ait: Non dabit Deo placationem ſuam, nec pretiũ redẽptionis animæ ſuæ. Pretium namque redemptionis dare eſt opus bonum præueniente nos gratia, reddere. Hinc Ioannes exclamat dicens: Iam enim ſecuris ad radicem arboris poſita eſt. Omnis arbor quæ non facit fructũ bonum excidetur, & in ignem mittetur. Qui ergo ſe innoxios, quia aliena non rapiunt æſtimant, ictum ſecuris vicinæ præuideant, & torporem improuidæ ſecuritatis

Pſ.44.

Luc. 3.

amittant: ne cum ferre fructum boni operis negligunt, à præſenti vitâ funditus quaſi ex viriditate radicis exſecētur. At contra admonendi ſunt qui & ea quæ habēt tribuunt, & aliena rapere non deſiſtunt, ne dum valde munifici videri appetāt, de boni ſpecie deteriores fiant. Hi etenim propria indiſcretè tribuentes, non vt ſupra iam diximus ad impatientiæ murmurationem proruunt, ſed cogente ſe inopiâ vſque ad auaritiam deuoluuntur. Quid eorum mente infælicius, quibus de largitate naſcitur auaritia, & peccatorum ſeges quaſi ex virtute ſeminatur? Prius itaque admonendi ſunt vt tenere ſua rationabiliter ſciant, & tunc demum vt aliena

lliena non ambiant. Si enim radix culpæ in ipsa effusione non exuritur, nunquam per ramos exuberans auaritiæ spina siccatur. Occasio ergo rapiendi subtrahitur, si bene prius ius possidendi disponatur. Tunc verò admoniti audiant, quomodo quæ habent misericorditer tribuant, quã-do nimirum didicerunt vt bona misericordiæ per interiectam rapinæ nequitiam nõ confundant. Violenter enim exquirunt quæ misericorditer largiuntur. Sed aliud est pro peccatis misericordiam facere: aliud pro misericordiâ faciendâ peccare: quæ iã nequaquàm misericordia nũcupari potest, quià ad dulcem fructum non proficit quæ per vires pestiferæ radicis amares-

rescit. Hinc est enim quod ipsa etiam sacrificia per Prophetam Dominus reprobat
Esa. 61. dicens: Ego Dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam in holocausto.
Pro. 21. Hinc iterum dicit: Hostiæ impiorũ abominabiles, quæ offeruntur ex scelere. Qui sæpe quoque & indigentibus subtrahunt, quæ Deo largiũtur. Sed quantâ eos animaduersione rennuat, per quendam sapiẽtem Dominus de-
Eccli 34. monstrat dicens: Qui immolat sacrificium de substantiâ pauperis, quasi qui victimat filium in cõspectu patris sui. Quid namque esse intolerabilius potest, quam mors filij ante oculos patris? Hoc itaque, sacrificium quantâ irâ aspiciatur ostenditur, quod

 orbati

orbati patris dolori comparatur. Et tamen plerunque quanta tribuũt, pensant: quãta autem rapiunt, considerare dissimulant. Quasi mercedem numerant, & perpendere culpas recusant. Audiant itaque quod scriptũ est: Qui mercedes congregauit, misit eas in sacculum pertusum. In sacculo quippe pertuso videtur, quandò pecunia mittitur: sed quando amittitur, non videtur. Qui ergò quanta largiuntur aspiciunt, sed quantum rapiunt non perpẽdũt, in pertuso sacculo mercedes mittunt, quià profectò has in spem suæ fiduciæ intuentes congerunt, sed non intuentes perdunt. Aggei 1.

Admonitio XXIII.

Aliter admonendi sũt dis-

cordes: atque aliter pacati. Discordes namque admonendi sunt, vt certissimè sciant quià quantislibet virtutibus polleant, spiritales fieri nullatenùs possunt, si vniri per concordiam proximis negligunt. Scriptum quippe est:
Gal. 5. Fructus autẽ spiritus est charitas, gaudium, pax. Qui ergò seruare pacem nõ curat, ferre fructum spiritus recusat.
1. Corint. 3. Hinc Paulus ait: Cum sit inter vos zelus & contentio,
Hebr. 12 nonnè carnales estis? Hinc iterùm quoque dicit: Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine quâ nemo videbit Deum. Hinc rursum admonens ait: Solliciti
Eph. 4. seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis: vnum corpus & vnus spiritus, sicut vocati estis

estis in vnâ spe vocationis vestræ. Ad vnam ergò vocationis spem nequaquam pertingitur, si non ad eã vnitâ cũ proximis mente curratur. At sæpé nonnulli quò quædã specialiter dona percipiunt, superbiendo donum concordię quod magis est, amittunt: vt si fortasse carnem præ cæteris, gulæ refrænatione, quis edomat, concordare eis quos superat abstinendo contemnat. Sed qui abstinentiam à concordiâ separat, quid admoneat Psalmista perpendat, ait enim: Laudate eũ in tympano & choro. In tympano namq; sicca & percussa pellis resonat. In choro autem voces sociatæ concordant. Quisquis itaque corpus affligit, sed concordiam deserit, Psa, 150.

Deum

Deum quidē laudat in tympano, ſed tamen eum non laudat in choro. Sæpè verò dùm quoſdam maior ſcientia erigit, à cæterorum ſocietate diſiungit, & quaſi quò plus ſapiunt eò à concordiæ virtute deſipiſcunt. Hi itaque audiant quid per ſemetipſam
Mar. 9. Veritas dicat: Habete ſal in vobis, & pacem habete inter vos. Sal quippè ſine pace non virtutis eſt donum, ſed damnationis argumentum. Quò enim meliùs ſapit, eò deteriùs delinquit, & idcircò inexcuſabiliter: & multò magis merebitur ſuppliciū, quià prudenter ſi voluiſſet potuit euitare peccatum. Quibus quoq; rectè per Iacobū dicitur
Iac. 3. Quod ſi zelum amarū habetis inter vos, & contentio-

nes sunt in corde vestro nolite gloriari & mendaces esse aduersum veritatem: non est ista sapientia descendens desursum, sed terrena, animalis, diabolica. Quæ autē desursum est sapiētia, primū quidē pudica est, deinde pacifica. Pudica videlicet quia castè intelligit: pacifica autem quia per elationem se minimè à proximorum societate disiungit. Admonendi sunt dissidentes, vt nouerint quod tandiù nullum boni operis Deo sacrificiū immolant, quam diù à proximo per charitatem discordant. Scriptum namque est: Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quià frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi mu- Mat. 5.
nus

nus tuum antè altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. Ex quâ præceptione pēsandum est quorum hostia repellitur, quàm intolerabilis culpa monstratur. Nàm cùm mala cuncta bonis sequentibus diluantur, pensemus quanta sint mala discordiæ, quæ nisi extincta funditus, bonū subsequi non permittunt. Admonendi sūt discordes, vt si aures à mandatis cælestibus declinant, mentis oculos ad considerāda ea quæ in infimis versantur aperiant, quod sæpe aues vnius eiusdemq; generis sese socialiter volando non desērunt; & quod gregatim animalia bruta pascuntur. Quæ si solerter aspicimus, concordando

dando ſibi irrationalis creatura indicat, quantum malũ per diſcordiã rationalis creatura committat: quandò hæc à rationis intentione perdidit, quod illa motu naturali cuſtodit. At contrà admonẽdi ſunt pacati, ne dum plusquam neceſſe eſt pacem quã poſſident amant, ad perpetuã peruenire non appetant. Plerunque enim grauiùs intentione mentium rerum tranquillitas temperat, vt quò non ſunt moleſta quæ obtinent, eò minus amabilia fiãt quæ vocant, & quò delectant præſentia, eò non requirantur æterna. Vnde & per ſemetipſam veritas loquens cũ terrenam pacem à supernâ diſtingueret, atque ad venturam diſcipulos ex præſenti

Ioan. 14. ti prouocaret, ait: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Relinquo ſcilicet tranſitoriam; do manſuram. Si ergò in eam cor quæ relicta eſt figitur, nunquam ad illam quæ danda eſt peruenitur. Pax ergò præſens ità tenenda eſt, vt & diligi debeat & contemni: nè ſi immoderatè diligitur, diligentis animus in culpâ capiatur. Vndè & admonendi ſunt pacati, ne dum nimis humanam pacẽ deſiderant, prauos hominum mores nequaquã redarguãt, & conſentiendo peruerſis ab autoris ſui ſe pace deſiungãt, ne dum humana foràs iurgia metuunt, interni fœderis diſceſſione feriantur. Quid eſt enim pax trãſitoria niſi quodam veſtigiũ pacis internæ? Quid

Quid esse ergò dementius potest quam vestigia in puluere impressa diligere, sed ipsum à quo impressa sunt non amare? Hinc Dauid dum totũ se ad fœdera pacis internæ constringeret, testatur quòd cum malis concordiam non teneret, dicens: Nonne qui oderunt te Domine oderam, & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos, inimici facti sunt mihi. Inimicos etenim Dei perfecto odio odisse, est & quod facti sunt diligere, & quod faciunt increpare: mores prauorum premere, vitæ prodesse. Pensandum ergò est, quandò ab increpatione quiescitur, quanta culpa pax cum pessimis tenetur. Si Propheta tãtus hoc velut in hostiam

Psalm. 138.

tiam Deo obtulit quod contrà se pro Domino prauorũ
Exodi. inimicitias excitauit. Hinc
32. est quòd tribus Leui assumptis gladijs per castrorum media transiens, quià feriendis noluit peccatoribus parcere, Deo manus dicta est consecrasse.
Num. 25. Hinc Phinees peccãtium ciuium gratiam spernens, coëuntes cum Madianitis perculit, & iram Domini iratus placauit. Hinc per
Mat. x. semetipsã Veritas dicit: Quid putatis, quià pacem veni mittere in terram? Non vtique, sed gladium. Malorum namque cũ incautè amicitijs iungimur, culpis ligamur. Vndè Iosaphat qui tot de anteactâ vitâ preconijs attollitur, de Achab regis amicitijs pęne periturus increpatur. Cui à do-

Domino per Prophetam dicitur: Impio præbes auxiliũ, & his qui oderunt Dominũ amicitia iungeris: & idcircò iram quidem Domini merebaris, sed bona opera inuenta sunt in te, eo quod abstuleris lucos de terra Iuda. Ab illo enim qui summè rectus est eo ipso iam discrepat, quo peruersorum amicitijs vita nostra concordat. Admonendi sunt pacati, ne si ad increpationis verba prosiliant, temporalem pacem sibi perturbari formident. Rursumque admonendi sunt, vt eandem pacem dilectione integrâ intrinsecùs teneant, quã per infectionem vocis sibi extrinsecùs turbant. Quod vtrunq; prouidè se Dauid seruasse perhibet, cum dicit:

2. Paral. 19.

Cum

Psal. 119 Cum his qui oderunt pacem eram pacificus, cum loquebar illis, impugnabant me gratis. Ecce loquens impugnabatur: sed tamen impugnatus erat pacificus, quià nec insanientes cessabat reprehendere, nec reprehensos negligebat amare. Hinc etiam Paulus ait: Si fieri
Ro. 12. potest quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. Hortaturus enim discipulos, vt pacem cum omnibus haberent, præmisit dicens; si fieri potest, atq; subiunxit: quod ex vobis est. Difficile quippè erat vt si malè acta corriperent, habere pacem cum omnibus possent Sed cum temporalis pax in prauorum cordibus ex nos-

trâ

trâ increpatione confunditur, inuiolata necesse est vt in nostro corde seruetur. Rectè itaque ait, quod ex vobis est, ac si nimirum dicat: Quià pax ex duarum partium consēsu subsistit, si ab eis qui corripiuntur expellitur, integra tamen in vestrâ qui corripitis mente teneatur. Vnde rursum idem discipulos admonet dicens: Si quis non obedit verbo nostro per epistolā hanc, hunc notate & non cōmisceamini cum illo, vt confundatur. Atque ilicò subiūxit: Et nolite vt inimicum existimare illum, sed corripite vt fratrem. Ac si diceret: Pacem cum eo exteriorē soluite, sed interiorem circà illum medullitùs custodite, vt peccantis mentem sic vestra dis-

2. Thes. sal. 3.

discordia feriat, quatenùs pax à cordibus vestris nec abnegata discedat.

Admonitio XXIIII.

Aliter admonendi sunt seminantes iurgia, atque aliter pacifici. Admonendi namq; sunt qui iurgia seminant, vt cuius sunt sequaces agnoscãt. De apostatâ quippe angelo
Mat. 15. scriptũ est, cum bonæ messi inserta fuisset zizania: Inimicus homo hoc fecit. De cuius etiàm membro per Salo-
Eco. 6. monem dicitur: Homo apostata vir inutilis graditur ore peruerso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur malum, & omni tempore iurgia seminat. Ecce quem seminantẽ iurgia dicere voluit, priùs apostatam nomi-

nauit,

mauit, quià nisi more superbientis angeli à conspectu conditoris priùs intùs auersione mentis caderet, foràs postmodum vsque ad seminanda iurgia non veniret. Qui rectè describitur quod annuit oculis, digito loquitur, terit pede. Interior nãque est custodia, quæ ordinata seruat exteriùs membra. Qui ergò statum mentis perdidit, subsequenter foràs inconstantiâ motionis fluit, atque exteriori mobilitate indicat, quod nulla interiùs radice stabilitatis subsistat. Audiant iurgiorum seminatores quod scriptum est: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Mat. 5. Atque è diuerso colligant, quià si filij Dei vocantur qui pacem faciunt,

procul dubio Sathanæ sunt filij qui confundunt. Omnes autem qui per discordiam separantur à viriditate dilectionis, arescunt. Qui etsi boni operis fructus in suis actionibus proferunt, profectò nulli sunt, quià non ex vnitate charitatis oriuntur. Hinc ergò perpendant seminantes iurgia, quid multipliciter peccant, qui quum vnam nequitiam perpetrant, ab humanis cordibus cunctas simul virtutes eradicant. In vno enim malo innumera peragunt, quià seminando discordiam, charitatem, quæ nimirũ virtutum omnium mater est extinguunt. Quià autem nihil prætiosius est deo virtute dilectionis, nihil delectabilius diabolo extinctione charitatis

tis. Quiſquis ergò ſeminando iurgia dilectionem proximorum perimit, hoſti dei familiariùs ſeruit: quià quâ ille amiſſa credit, hanc iste vulneratis cordibus ſubtrahens, eis iter aſcenſionis abſcidit. At contrà admonendi ſunt pacifici, ne tantæ actionis pondus leuigent: ſi inter quos fundare pacem debeāt ignorent. Nam ſicut multū nocet ſi vnitas deſit bonis, ita valde eſt noxium ſi non deſit malis. Si ergò peruerſorum nequitia in pace iungitur, profectò eorum malis actibus robur augetur: quià quò ſibi in malitia congruūt tantò ſe robuſtiùs bonorum afflictionibus illidunt. Hinc namque eſt quòd cōtrà damnati illius vaſa, videlicet An-

tichristi prædicatores, diuinâ voce beato Iob dicitur: Mēbra carnium eius cohærentia sibi. Hinc sub squamarū specie de eius satellitibus perhibetur: Vna vni coniungitur: & nec spiraculum quidem incedit per eas. Sequaces quippe illius quò nullâ inter se discordiæ aduersitate diuisi sunt, eò in bonorum grauiùs nece glomerantur. Qui ergo iniquos paci sociat, iniquitati vires administrat: quia bonos deteriùs depriment, quos & vnanimiter persequuntur. Vnde prædicator egregius graui Pharisęorum Saducęorumq; persecutione deprehensus, inter semetipsos diuidere studuit, quos contrà se grauiter vnitos vidit, cum clamauit di-

Iob. 41.

Ibidem.

dicens: Viri fratres, ego Pharisæus sum filius Pharisæorũ, de spe & resurrectione mortuorum ego iudicor. Dumq; Saducæi spem resurrectionẽque mortuorum esse denegarent, quã Pharisæi iuxtà præceptũ sacri eloquij crederent, facta in persecutorum vnanimitate dissensio est: & diuisa turbâ, illæsus Paulus exiuit, quæ hunc vnita prius vnanimiter pressit. Admonendi itaque sunt, qui faciendæ pacis studijs occupantur, vt prauorum mentibus priùs amorem debeant internæ pacis infundere, quatenùs eis postmodum valeat exterior pax prodesse: vt dùm eorum cor in illius cognitione suspenditur, nequaquam ad nequitiam ex huius præceptio- Act. 23.

ne rapiatur: dumque supernam prouident, terrenam nullo modo ad vsum suæ deteriorationis inclinent. Cum verò peruersi quiq; tales sunt vt nocere bonis nequeant etiamsi concupiscãt, inter nos nimirum debet terrena pax construi, & priusquam ab eis valeat superna agnosci: vt hi scilicet quos contrà dilectionem Dei malitia suæ impietatis exasperat, saltem ex proximi amore mansuescãt, & quasi é vicino ad melius transeant, vt ad illam quæ à se à longè est, pacem conditoris ascendant.

Admonitio XXV.

Aliter admonendi sunt qui sacrę legis verba non rectè intelligunt, atque aliter qui rectè quidem intelligunt, sed

hæc humiliter non loquuntur. Admonendi ſunt qui ſacræ legis verba non recte intelligunt, vt perpēdant: quià ſaluberrimum vini potum in veneni ſibi poculum vertūt, ac per medicinale ferrū vulnere mortali ſe feriunt, dùm per hoc in ſe ſana perimunt, per quod ſalubriter abſcindere ſauciata debuerunt. Admonendi ſunt vt perpendāt, quod ſcriptura ſacra in nocte vitæ præſentis, quaſi quædam nobis lucerna ſit poſita, cuius nimirum verba dum non rectè intelligunt, de lumine tenebreſcunt. Quos videlicet ad intellectum prauū intentio peruerſa non raperet, niſi priùs ſuperbia inflaret. Dum enim ſe præ cæteris ſapientes arbitrantur, ſequi

alios ad meliùs intellecta despiciunt, atque vt apud imperitum vulgus scientiæ sibi nomen extorqueant, student summoperè & ab alijs rectè intellecta destruere, & sua peruersa roborare. Vnde bene per Prophetam dicitur: Secuerunt pręgnantes Galaad, ad dilatandum terminũ suũ.
Amos 1. Galaad namque aceruus testimonii interpretatur. Et quia cuncta simul cõgregatio Ecclesiæ per confessionem seruit testimonio veritatis, non incongruè per Galaad ecclesia exprimitur, quæ ore cunctorum fidelium de Deo, quæ sunt vera testatur. Pręgnantes autem Galaad vocantur animæ, quæ intellectum verbi ex diuino amore concipiunt, & si ad perfectum

tem-

tempus veniant, conceptam intelligẽtiam boni operis ostensione parituræ sunt. Terminum verò suum dilatare, est opinionis suæ nomen extendere. Secuerunt ergò prægnantes Galaad ad dilatandum terminum suum, quia nimirum hæretici mentes fidelium quæ iam aliquid de veritatis intellectu conceperant, peruersa prædicatione perimunt, & scientiæ sibi nomen extendunt. Paruulorum quippe corda iam de verbi conceptione grauida, erroris gladio scindunt, & quasi doctrinæ sibi nomen faciunt. Hos ergò cum conamur instruere, ne peruersa sentiant, admoneamus priùs necesse est, ne inanem gloriam quærant. Si enim radix elationis

abſcinditur, cōſequenter rami prauæ aſſertionis areſiũt. Admonendi ſunt etiam, ne errores diſcordiaſque generando, legem Dei (quæ idcircò data eſt vt ſacrificia Sathanæ prohibeat) eandē ipſam in Sathanæ ſacrificium vertant. Vnde per Prophetā Dominus queritur, dicens: Dedi ei frumentum, vinum, & oleum, & argentum multiplicaui eis & aurum quæ fecerunt Baal. Frumentũ quippè à Domino accipimus, quādò in dictis obſcurioribus ſubducto tegmine literæ, per medullam ſpiritus legis interna ſentimus. Vinum ſuũ Dominus nobis præſtat, cum ſcripturæ ſuæ altâ prædicatione nos inebriat. Oleũ quoq; ſuum nobis tribuit, cum præcep-

Oſee. 2.

ceptis apertioribus vitã noſtram blandâ lenitate diſponit. Argentum multiplicat, cum nobis luce veritatis plena eloquia ſubminiſtrat: auro quoque nos ditat, quando cor noſtrum intellectu ſummi fulgoris irradiat. Quæ cuncta hæretici Baal offerũt, quià apud auditorum ſuorum corda corruptè omnia intelligẽdo peruertunt. Et de frumento Dei, vino atque oleo, argento pariter & auro ſathanæ ſacrificium immolant quià ad errorem diſcordiæ verba pacis inclinant. Vnde admonendi ſunt vt perpendant, quià dum peruerſa mẽte de præceptis pacis diſcordiam faciunt, iuſto Dei examine ipſi de verbis vitæ moriuntur. At contrà admonendi

di ſunt qui rectè quidem verba legis intelligunt, ſed hæc humiliter non loquuntur, vt in diuinis ſermonibus priuſquam alijs eos proferant, ſemetipſos requirant, ne inſequentes aliorum facta, ſe deſerant. Et cum rectè cunctæ de ſacrâ ſcripturâ ſentiant, hoc ſolum quod per illam contra elatos dicitur, non attendant. Improbus quippe & imperitus eſt medicus qui alium mederi appetit, & ipſe vulnus quod patitur neſcit. Qui igitur verba Dei humiliter non loquuntur, profectò admonendi ſunt, vt cum medicamenta ægris apponunt, priùs virus ſuæ peſtis inſpiciant, ne alios medendo ipſi moriantur. Admoneri debent, vt conſiderent ne à vir-

tute dicēdi, vicendi qualitate discordent, ne loquendo aliud, & ostendēdo aliud prædicent. Audiant itaque quod scriptum est: Si quis loquitur quasi sermones Dei. Qui ergò verba quæ proferunt ex proprijs non habēt, cur quasi de proprijs tument? Audiāt quod scriptum est: Sicut ex Deo coram Deo in Christo loquimur. Ex Deo enim coram Deo loquitur, qui prædicationis verbū & quià à Deo accipit, intelligit: & placere per illud Deo non hominibus quærit. Audiant quoque quod scriptum est: Abominatio Domini est omnis arrogans. Quià videlicet dum in verbo Dei laudem ac gloriam propriam quærit, ius dantis inuadit, eumque laudi Pro. 16.

suæ

sui postponere nequaquam metuit, à quo hoc ipsū quod laudatur accepit. Audiant quod prædicatori per Salo-
Pro. 5. monem dicitur: Bibe aquam de cisternâ tuâ, & fluenta putei tui. Deriuentur, fontes tui foràs, & in plateis aquas diuide: Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui. Aquam quippe prædicator de cisternâ suâ bibit, cum ad cor suum rediens, priùs audit ipse quod dicit. Bibit quidem sui fluenta putei, si sui irrigatione verbi infunditur. Vbi
Pro. 5. benè subiungitur: Deriuentur fontes tui foràs, & in plateis diuide aquas. Rectum quippe est vt ipse priùs bibat, & tunc prædicando alijs influat. Fontes quippe foràs deriuare, est exteriùs alijs vim

vim prædicationis infundere. In plateis autem aquas diuidere, eſt in magnâ auditorum amplitudine iuxtà vniuſcuiuſque qualitatem diuina eloquia diſpenſare. Et quià plerunque inanis gloriæ appetitus ſurrepit, dum ſermo Dei ad multorum notitiã currit, poſtquam dictum eſt: In plateis aquas diuide; rectè ſnbiungitur: Habeto eas ſolus, nec ſint alieni participes tui. Alienos quippè malignos ſpiritus vocat. De quibus per Prophetam tentati hominis voce dicitur: Alieni inſurrexerunt in me, & fortes quæſierunt animam meam. Ait ergò: Aquas & in plateis diuide, & tamen ſolus habe. Ac ſi apertius dicat: Sic neceſſe eſt vt prædicationi exteriùs

Ibidem.

Pſal 53.

teriùs seruias, quatenùs per elationem te immundis spiritibus non coniungas, ne in diuini verbi ministerio hostes tuos ad te participes admittas. Aquas ergò & in plateis diuidimus & tamen soli possidemus, quandò & exteriùs latè prædicationem fundimus, & tamen per eã humanas laudes assequi minimé ambimus.

Admonitio XXVI.

Aliter admonendi sũt qui cum prædicare dignè valeãt, præ nimiâ humilitate formidant; atque aliter admonendi sunt, quos à prædicatione imperfectio vel ætas prohibet, & tamen præcipitatio impellit. Admonendi namq; sunt qui cum prædicare vtiliter possunt, immoderatâ tamen

men humilitate refugiunt, vt ex minori cōsideratione colligant, quantum in maioribus delinquant. Si enim indigētibus proximis ipsi quas habent pecunias absconderent, adiutores procul dubiò calamitatis extitissent. Quo ergò reatu cōstringantur aspiciant, qui dum peccantibus fratribus verbum prędicationis subtrahunt, morientibus vitæ remedia abscōdunt. Vndè & benè quidam Sapiens dicit: Sapientia abscondita & thesaurus inuisus, quæ vtilitas in vtrisque? Si populum fames attereret, & occulta frumenta ipsi seruarent, autores procul dubiò mortis existerent. Quâ itaque plectendi sunt pœnâ considerent, qui cum fame verbi animæ pe-

Eccli 20.

percant ipsi panem perceptæ gratiæ non ministrant. Vnde & benè per Salomonem di-
Pro. 11. citur: Qui abscondit frumẽta maledicitur in populis. Frumenta quippe abscondere, est prædicationis sanctæ apud se verba retinere. In populis autem talis quisque maledicitur, quia in solius culpa silentij pro multorum, quos corrigere potuit, pœna damnatur. Si medicinalis artis minimè ignari secandum vulnus cernerent, & tamen secare recusarẽt, profectò peccatum fraternæ mortis ex solo torpore cõmitterent. Quãtâ ergo culpâ inuoluantur aspiciant, qui dum cognoscunt vulnera mentium, curare negligunt ea sectione verborũ. Vnde & benè per Prophetã dici-

dicitur: Maledictus qui prohibet gladium suum à sãguine. Gladium quippe à sanguine prohibere est prædicationis verbum à carnalis vitæ interfectione retinere. De quo rursum gladio dicitur: Et gladius meus manducabit carnes. Hi autem cum apud se sermonem prædicationis occultant, diuinas contrà se sententias terribiliter audiãt, quatenùs ab eorum cordibus timorem timor expellat. Audiant quod talentum qui erogare noluit, cum sententiâ damnationis amisit. Audiãt, quod Paulus eo se à proximorum sanguine mundũ credidit, quo feriendis eorũ vitijs non pepercit, dicens: Contestor vos hodiernâ die, quià mundus sum à sanguine om-

Hiere. 48.
Matt. 25.
Act. 20.

omnium, non enim subterfugi quo minùs annunciarẽ omne consilium Dei vobis. Audiant quod voce angelicâ Ioannes admonetur, cum dicitur: Qui audit dicat, veni.
Apoc. 22 Vt nimirùm cui se vox interna insinuat, illuc etiam clamando alios, quò ipse rapitur, trahat, ne clausas foras etiam vocatus inueniat, si vocanti vacuus appropinquat. Audiant quod Esaias qui à verbi ministerio tacuit, illustratus superno lumine, magnâ voce pœnitentiæ semetipsum
Esa. 6. ipse reprehendit dicens: Væ mihi quia tacui. Audiãt quod per Salomonẽ in illum prædicationis scientia multiplicari promittitur, qui in hoc quod iam obtinuit torporis vitio non tenetur: ait namq;

Ani-

Anima quæ benedicit impinguabitur, & qui inebriat ipse quoq; inebriatur. Qui enim prædicando exteriùs benedicit, interiùs augmenti pinguedinem recipit, & dum vino eloquij auditorum mētem deebriare non desinit, potu multiplicati muneris deebriatus excrescit. Audiāt quod Dauid hoc Deo in munere obtulit, quòd prædicationis gratiam quam acceperat non abscondit, dicens: Ecce labia mea non prohibebo, Domine tu cognouisti. Iustitiam autem tuam non abscondi in corde meo, veritatem tuam & salutare tuū dixi. Audiant quod sponsi colloquio ad sponsam dicitur: Quæ habitas in hortis amici, ausculta: fac me audi-

Pro. 11.

Psa 39.

Cant. 8.

re vocem tuam. Ecclesia quippe in hortis habitat, quæ ad viriditatem intimam exculta plantaria virtutum seruat. Cuius vocem amicos auscultare, est electos quosque verbum prædicationis illius desiderare, quam videlicet vocem sponsus audire desiderat, qui ad prædicationē eius per electorum suorum animas anhelat. Audiant quod Moyses cum irascentem Deū populo cerneret, & assumi ad vlciscendum gladios iuberet, illos à parte Dei denūciauit existere, qui delinquētium scelera incunctanter fe-
Exod. 32 rirent, dicens: Si quis Domini est iungatur mihi, ponat vir gladium super femur suum. Ite & redite de porta vsque ad portam, per mediū

ca-

castrorum, & occidat vnusquisque fratrem suum, & amicum, & proximum suum. Gladiú quippe super femur ponere, est prædicationis studium voluptatibus carnis anteferre, vt cum sancta quis studet dicere, curet necesse est illicitas suggestiones edomare. De portâ verò vsque ad portam ire, est à vitio vsq; ad vitium, per quod ad mentem mors ingreditur, increpando discurrere. Per mediū verò castrorum, transire est tantâ æqualitate intrà Ecclesiam viuere, vt qui delinquētiū culpas redarguit, in nullius se debeat fauore declinare. Vndè & rectè subiungitur: Occidat vir fratrem, & amicum, & proximum suum. Fratrem scilicet & ami-

Exod. 32 micum, & proximum interficit, qui cum punienda inuenit ab increpationis gladio, nec eis quos per cognationem diligit, parcit. Si ergò ille Dei dicitur qui ad ferienda vitia zelo diuini amoris excitatur, profectò esse se Dei denegat, qui in quantum sufficit increpare vitam carnalium recusat. At contrà admonendi sunt, quos à prædicationis officio, vel imperfectio, vel ætas prohibet, & tamen præcipitatio impellit, ne dum tanti sibi onus officij præcipitatione arrogant, viã sibi subsequentis meliorationis abscindant, & cum arripiunt intempestiué quod nõ valent, perdant etiam quod implere quandoque tempestiuè potuissent, atque scientiam

tiam quam incongruè conātur ostendere, iuste ostendantur amisisse. Admonendi sūt, vt considerent quod pulli auium, si ante pennarum perfectionem volare appetant, vnde ire in alta cupiunt, inde in ima merguntur. Admonēdi sunt, vt considerent quod structuris recentibus necdū solidatis, si tignorum pondus supponitur, non habitaculum, sed ruina fabricatur. Admonendi sunt, vt considerent quod conceptas soboles fœminæ si priusquam plené formentur proferunt, nequaquàm domos, sed tumulos replent. Hinc est quod ipsa veritas quæ repentè quos vellet roborare potuisset, vt exemplum sequentibus daret, ne imperfecti prædicare præsu-

merent, postquàm discipulos de virtutis prædicatione instruxit, ilicò adiunxit: Vos
Lu. 2'. autem sedete in ciuitate quoadusque induamini virtute ex alto. In ciuitate quippe consedemus, si intrà mentium nostrarum nos claustra constringimus, ne loquendo exteriùs euagemur, vt cum virtute diuinâ perfecté induimur, tunc quasi à nobismetipsis foràs (quasi alios instruentes) exeamus. Hinc per quemdam sapientem di-
Eccli 32. citur: Adolescens loquere in causa tuâ vix. Et si bis interrogatus fueris, habeat initiũ responsio tua. Hinc est, quod idem redemptor noster, cum in cælis sit conditor, & ostẽsione suæ potentiæ semper doctor angelorum, ante tri-
gen-

gennale tempus in terrâ magister noluit fieri hominum, vt videlicet præcipitibus vim saluberrimi timoris infunderet, cum ipse etiam qui labi non posset, perfectæ vitæ gratiam non nisi perfectâ ætate prædicaret. Scriptum quippe est: Cum factus esset annorum duodecim, remãsit puer Iesus in Hierusalem. De quo à parentibus requisito, paulò post subditur: Inuenerunt illum in templo sedentem in medio doctorum, audientem illos & interrogantem. Vigilanti itaque consideratione pensandum est, quòd cum Iesus annorum duodecim dicitur, in medio doctorum sedens, non docens, sed interrogans inuenitur. Quo exẽplo scilicet ostenditur, ne in-
Luc. 2.
Luc. 2.

firmus docere quis audeat, si ille puer doceri interrogando voluit, qui per diuinitatis potentiam verbum scientiæ ipsis suis doctoribus ministrauit. Hinc verò per Paulū
1. Tit. 4. discipulo dicitur: Præcipe hæc & doce; nemo adolescentiam tuam contemnat. Sciendum namque nobis est, quià in sacro eloquio aliquādo adolescentia iuuentus vocatur. Quod citiùs ostenditur si Salomonis ad medium verba proferātur, qui ait: Læ-
[...]clēs tare iuuenis in adolescentiâ tuâ. Si enim vtraque vnum esse non decerneret, quem monebat in adolescentiâ, iuuenem non vocaret.

Admonitio XXVII.

Aliter admonendi sunt, qui [...]n hoc quod tēporaliter ap-

pe-

petunt, tunc prosperantur, atque aliter qui ea quidem quæ mundi sunt concupiscũt, sed tamen aduersitatis labore fatigantur. Admonendi nãq; sunt qui in hoc quod temporaliter appetunt, prosperantur: nè cum cuncta ad votum suppetunt, dantem quærere negligant: ne in his quæ dantur animum figant, ne peregrinationem pro patriâ diligant, ne subsidia itineris in obstacula peruentionis vertant, ne nocturno lunæ lumine delectati claritatem solis videre refugiant. Admonẽdi itàque sunt, vt quæque in hoc mundo consequuntur, calamitatis solatia, non autẽ præmia retributionis credãt, sed contrà fauores mundi mentem erigant, ne in eis ex

totâ cordis delectatione succunbant. Quisquis enim prosperitatem quâ vtitur, apud iudicium cordis melioris vitæ amore non reprimit, fauorẽ vitæ transeuntis in mortis perpetuæ occasionem vertit. Hinc est enim quòd sub Idumæorum specie, qui vincendos se prosperitati suæ reliquerunt, in huius mundi successibus lætantes increpãtur, cum dicitur: Dederunt terram meam sibi in hæreditatem cum gaudio, & toto corde & animo. Quibus verbis perpenditur, quod nõ solum quià gaudeant, sed quòd toto corde & ex animo gaudeant, districta reprehensione feriantur. Hinc Salomon
Pro. 1. ait: Auersio paruulorum interficiet eos, & prosperitas

ſtultorum perdet illos. Hinc Paulus admonet, dicens: Qui emunt tanquam non poſſidentes, & qui vtuntur hoc mundo tanquam non vtantur. Vt videlicet ſic nobis quæ ſuppetunt exteriùs ſeruiant, quatenùs à ſupernæ delectationis ſtudio animũ non inflectant, nè luctum nobis internæ peregrinationis tẽperent ea, quæ in exilium poſitis ſubſidiũ prębent, & quaſi fœlices in tranſitorijs nos gaudeamus, qui ab æternis nos interimi miſeros cernimus. Hinc namque eſt quod de electorum voce dicit Eccleſia: Læua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Siniſtrã Dei proſperitatem videlicet vitæ præſentis quaſi ſub capite poſuit,

1. Corint. 7.

Cant. 2.

fuit, quam intentione summi amoris premit. Dexterà verò Dei eam amplectitur, quia sub æternâ eius beatitudine totâ deuotione continetur. Hinc rursum per Salomonẽ
Pro. 3. dicitur: Longitudo dierum in dexterâ eius, in sinistrâ verò eius diuitiæ & gloria. Diuitiæ itaque & gloria qualiter sint habenda docuit, quæ posita in sinistrâ memorauit.
Ps. 107. Hinc Psalmista ait: Saluum fac dexterâ tuâ. Neque enim ait manu, sed dexterâ, vt videlicet cum dexteram diceret, quià æternam salutem
Ex. 47. quæreret, indicaret. Hinc rursum scriptum est: Dextera manus tua Domine confregit inimicos. Hostes enim Dei etsi in sinistrâ eius proficiunt, in dexterâ frangun-
tur

tur, quià plerumque prauos vita præſens eleuat, ſed aduentus æternæ beatitudinis damnat. Admonendi ſunt qui in hoc mundo proſperãtur, vt ſolerter conſiderent, quià præſentis vitæ proſperitas aliquandò idcircò datur, vt ad meliorem vitam prouocet, aliquando verò vt in æternum plenius damnet. Hinc eſt enim quod plebi Iſraeliticæ Chanaã terra promittitur, vt quandoque ad æterna ſperanda prouocetur. Neque enim rudis populus ille promiſſionibus Dei in lõginquum crederet, ſi à promiſſore ſuo non etiam à vicino aliquid percepiſſet. Vt ergò ad æternorum fidem citiùs roboretur, nequaquam ſpe ad res, ſed rebus quoque

ad ſpem trahitur. Quod liquidò Pſalmiſta teſtatur, di-
Pſa. 104. cens: Dedit eis regiones gẽtium, & labores populorum poſſederunt, Vt cuſtodiant iuſtificationes eius, & legem eius requirant. Sed cum largientem Deum humana mẽs boni operis repenſatione nõ ſequitur, vndè nutrita piè creditur, inde iuſtius damnatur. Hinc enim per Pſalmiſ-
Pſal. 71. tam dicitur: Deieciſti eos dũ alleuarentur. Quià videlicet reprobi cum recta opera diuinis muneribus non rependunt, cum totos ſe hinc deſerunt, & affluentibus proſperitatibus dimittunt; vndè exteriùs proficiunt, inde ab intimis cadũt. Hinc eſt quòd in inferno cruciat odiuiti dicitur: Recepiſti bona in vitâ

tua. Idcircò etenim recipit bona in vitâ suâ malus, vt illic pleniùs mala reciperet, quià hic fuerat nec per bona conuersus. At contrà admonendi sunt, qui ea quidē quæ mundi sunt, concupiscunt: sed tamen aduersitatis labore fatigantur, vt solicitâ consideratione perpendant, creator, dispensatórque cunctorum quantâ super eos gratiâ vigilat, quos in sua desideria non relaxat. Ægro quippè quem medicus desperat, concedit vt cuncta quæ concupiscit, accipiat. Nam qui sanari posse creditur, à multis quæ appetit prohibetur. Et pueris nūmos subtrahimus, quibus tota simul patrimonia hæredibus reseruamus. Hinc ergò de spe ęternæ hæ-

reditatis gaudiũ ſumat, quos aduerſitas vitæ temporalis humiliat, quià niſi ſaluandos eos in perpetuum cerneret, erudiendos ſub diſciplinę regimine diuina diſpenſatio nõ refrenaret. Admonendi itaq; ſunt, qui in his quæ temporaliter concupiſcunt, aduerſitatis labore fatigantur, vt ſolicitè conſiderent, quod plerunque etiam iuſtos cũ temporalis potentia ſuſtulit, velut in laqueum culpa cõprehendit. Nam ſicut in priori huius voluminis parte iam
1. Reg. 24. dìximus, Deo Dauid prius amabilis, rectior fuit in ſeruitio, quàm cùm peruenit ad regnum. Seruus namque amore iuſtitiæ deprehenſum aduerſarium ferire timuit:
2 Reg 11. Rex autem perſuaſione luxurię

xuriȩ deuotum militem etiã sub studio fraudis extinxit. Quis ergò opes, quis potestatem, quis gloriam quærit innoxie, si & illi extiterunt noxia, qui hæc habuit non quæsita? Quis inter hæc sine magno discriminis labore saluabitur, si ille in his culpâ interueniente turbatus est, qui hæc fuerat Deo eligente prȩparatus? Admonendi sunt, vt considerent quià Salomon qui post tantam sapiẽtiam vsque ad idololatriam cecidisse describitur, nihil in hoc mundo priùs quàm caderet aduersitatis habuisse memorat. Sed concessa sapientia funditus cor deseruit, quod nulla vel minima tribulationis disciplina custodiuit. 3. Re. 11.

Ad-

Admonitio XXVII.

Aliter admonendi sunt cõiugijs obligati, atque aliter coniugij nexibus liberi. Admonendi sunt namque coniugijs obligati, vt cum vicissim quæ sunt alterius cogitãt, sic eorum quisq; placere studeat coniugi, vt non displiceat conditori: sic ea quæ huius mundi sunt, agant, vt tamen appetere quæ Dei sunt, non omittant: sic de bonis præsentibus gaudeant, vt tamen solicitâ intentione mala ęterna pertimescant: sic de malis temporalibus lugeant, vt tamen consolatione integrâ, spem in bonis perennibus figant, quatenùs dum in transitu cognoscunt omne quod agunt, in mansione sciant quod appetunt, nec

mala

mala mundi cor confringãt, cum ſpes bonorum cæleſtiũ roborat, nec bona præſentis vitę decipiant, cum ſuſcepta ſubſequentis iudicij mala cõtriſtant. Itaq; animus chriſtianorum cõiugum eſt & infirmus & fidelis, qui & plenè cuncta temporalia deſpicere non valet, & tamen ęternis ſe coniungere per deſideriũ valet, quamvis in delectatione carnis interim iaceat, ſupernæ ſpei refectione conualeſcat. Et ſi habet quæ mundi ſunt in vſu itineris, ſperet quæ Dei ſunt in fructu peruentionis; nec totum ſe ad hoc quod agit conferat, nè ab eo quod robuſtè ſperare debuit, funditùs cadat. Quod benè ac breuiter Paulus exprimit, dicens: Qui habent 1. Corint. 7.

vxores tanquàm non habẽtes sint: & qui flent tanquam non flentes, & qui gaudent tanquam non gaudentes. Vxorem quippe quasi non habendo habet, qui sic per illã carnali consolatione vtitur, vt tamen nunquam ad praua opera à melioris intentionis rectitudine eius amore flectatur. Vxorem quasi non habendo habet, qui transitoria esse cuncta conspiciens, curã carnis ex necessitate tolerat, sed ęterna gaudia spiritus ex desiderio expectat. Non flendo autẽ flere est sic exteriora aduersa plangere, vt tamen nouerit æternę quoque spei consolatione gaudere. Et rursum: Non gaudendo gaudere, est sic de infimis animum attollere, vt tamen nunquã desi-

desinat summa formidare. Vbi quoq; apertè paulò post idem Doctor ac prædicator gentium subdit, dicens: Præterit enim figura huius mundi. Ac si apertè diceret: Nolite constanter mundum diligere, quando & ipse non potest quem diligitis stare. Incassum cor quasi amantes figitis, dum fugit ipse quem amatis. Admonendi sunt cõiuges, vt ea in quibus sibi aliquando displicent, & patientes inuicem tolerent, & exhortantes inuicem saluent. Scriptum namque est: Inuicem onera vestra portate, & sic adimplebitis legẽ Christi. Lex quippè Christi charitas est: quià ille nobis & largiter sua bona contulit, & ęquanimiter mala nostra portauit.

1. Corint. 7.

Gal. 6.

tauit. Tunc ergò lege Christi & eius mandata imitando complemus, quandò & nostra bona benignè conferimus, & nostrorum mala piè sustinemus. Admonēdi quoque sunt & coniuges, vt eorum quisque non tam quæ ab altero tolerat, quàm quæ ab ipso tolerentur attendat. Si enim sua quæ portantur consideret, ea quæ ab altero sustinet, leuiùs portat. Admonendi sunt coniuges, vt suscipiendę prolis se meminerint causa coniunctos, & cũ immoderatę admixtioni seruiētes, propagationis articulum in vsum transferunt voluptatis, perpendant quòd licet extrà non exeant, in ipso tamen coniugio coniugij iura transcendunt. Vnde necesse

est

eſt vt crebris exorationibus deleant, quod pulchram copulæ ſpeciem admixtis voluptatibus fœdant. Hinc eſt enim, quod peritus medicinę cęleſtis Apoſtolus non tam ſanos inſtituit, quàm infirmis medicamenta monſtrauit, dicens: De quibus ſcripſiſtis mihi: Bonum eſt homini mulierem non tangere; propter fornicationem autẽ vnuſquiſque ſuam habeat vxorem, & vnaquęque ſuum virum habeat. Qui enim fornicationis metum præmiſit, profectò non ſtantibus pręceptum contulit, ſed ne fortaſſe in terram ruerent, lectum cadentibus oſtendit. Vnde adhuc infirmantibus ſubdidit: Vxori vir debitum reddat, ſimiliter & vxor viro. Qui-

1 Corint. 7.

Ibid.

Quibus dum in magna honeſtate coniugij aliquid de voluptate largiretur, paulò
Ibid. poſt ſubdidit: Hoc autem dico ſecundùm indulgentiam, non ſecundum imperium. Culpa quidem eſſe innuitur, quod indulgeri perhibetur. Sed quæ tantò citiùs relaxetur, quantò non per hanc illicitum quid agitur, ſed hoc quod eſt licitum ſub modeGeneſ. 19. ramine non tenetur. Quod bene Loth in ſemetipſo exprimit, qui ardentem Sodomam fugit, ſed tamen Segor inueniens nequaquam mox montana conſcendit: Ardentem quippe Sodomam fugere, eſt illicita carnis incendia declinare. Altitudo verò montium eſt munditia continentiū. Vel certè quaſi

in

in monte ſunt qui etiàm carnali copulæ inhęrent, ſed tamen extrà ſuſcipiendę prolis admixtionem debitam, nullâ carnis voluptate ſoluũtur. In monte quippe ſtare, quid eſt niſi fructus propaginis in carne non quærere? In monte ſtare eſt carni carnaliter non adhærere. Sed quià multi ſunt qui ſcelera quidem carnis deſerunt, nec tamen in coniugio poſiti, vſus ſolummodò debiti iura conſeruant: exijt quidem Loth Sodomam, ſed tamen mox ad montana non peruenit, quià iam damnabilis vita relinquitur, ſed adhuc celſitudo coniugalis continentiæ ſubtiliter non tenetur. Eſt verò in medium Segor ciuitas, quæ fugientem

ſaluet

saluet infirmum, quià videlicet cum sibi per incontinentiam miscentur coniuges, & lapsus scelerum fugiunt, & tamen veniâ saluantur, quasi paruam ciuitatem inueniũt, in qua ab ignibus defendantur, quià coniugalis hæc vita non quidem in virtutibus mira est, tamen à supplicijs secura. Vndè idem Loth ad angelum dicit: Est ciuitas hic iuxtà ad quã possum fugere parua, & saluabor in eâ? Nunquid non modica est., & viuet anima mea in eâ? Iuxtà ergò dicitur, & tamen ad salutem tuta perhibetur, quià coniugalis vita nec à mundo longè diuisa est, nec tamen à gaudio salutis aliena. Sed tũc in hac actione vitam suam coniuges quasi in parua ciuitate

Genes 19.

tate

tate custodiunt, quandò pro se assiduis deprecationibus intercedunt. Vnde & rectè per angelum ad eundē Loth dicitur: Ecce etiàm in hoc suscepi preces tuas, vt non subuertam vrbē pro quâ locutus es. Quià videlicet cum deprecatio funditur Deo, nequaquam coniugij vita damnatur. De quâ deprecatione quoque Paulus admonet, dicens: Nolite fraudare inuicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi. At contrà admonendi sūt qui ligati coniugijs non sunt, vt cælestibus præceptis eò rectiùs seruiant, quo eos ad curas mundi nequaquam iugū copulę carnalis inclinat, vt quos onus licitum coniugij non grauat, nequaquam pondus

Ibid.

1 Corint. 7.

dus illicitum terrenæ solicitudinis premat, sed tantò eos paratiores dies vltionis, quãtò expeditiores inueniat, ne quò meliora agere vacantes possunt, sed tamen negligũt, eò supplicia deteriora mereantur. Audiãt quòd Apostolus, cum quosdam ad cœlibatus gratiã instrueret, non coniugium spernit, sed curas mundi nascentes ex coniugio, dicens: Hoc ad vtilita-
1. Cor. 7. tem vestram dico; non vt laqueum vobis iniiciam, sed ad id quod honestum est, & quod facultatẽ præbeat sine impedimento Domino obsecrandi. Ex coniugijs quippe terrenæ solicitudines prodeunt, & idcircò magister gentium auditores suos ad meliora persuasit, ne solicitudine

dine terrena ligarentur. Quę ergò cœlibem curarum ſęcularium impedimentum præpedijt, & coniugio ſe nequaquàm ſubdidit, & tamen cõiugij onera non euaſit. Admonendi ſunt cœlibes, ne ſine damnationis iudicio miſceri ſe fœminis vacantibus putent. Cùm enim Paulus fornicationis vitium tot criminibus execrandis inſeruit cuius ſit reatus indicauit, dicens: Neque fornicatores, neque ſeruientes idolis, neq; adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque ebrioſi, neque maledici, neq; rapaces regnũ Dei poſſidebunt. Et rurſum: Fornicatores autem & adulteros iudicabit Deus. Admo-

1. Corint. 9

Heb. 13.

nendi sunt itaque, vt si tentationum procellas cum difficultate salutis tolerant, cõiugij portum petant. Scriptũ namque est: Meliùs nubere quàm vri. Sine culpâ scilicet ad coniugium veniunt, si tamen necdum meliora vouerunt. Nam quisquis bonũ maius subire proposuit, bonum minus quod licuit, illicitum fecit. Scriptum quippe est: Nemo mittens manum suam ad aratrum & respiciens retrò, aptus est regno cœlorum. Qui igitur fortiori studio intenderat, retrò conuincitur respicere, si relictis amplioribus bonis ad minima retorquetur.

1. Corin. 7.

Luc. 9.

Admonitio XXIX.

Aliter admonendi sũt peccatorum carnis conscij, atq; aliter

aliter ignari. Admonēdi naque ſunt peccata carnis experti, vt mare ſaltē poſt naufragium metuant, & perditionis ſuæ diſcrimina vel cognita perhorreſcant, ne qui piè poſt perpetrata mala ſeruati ſunt, hæc improbe repetendo moriantur. Vndè peccanti animæ nunquàm à peccato deſinenti, dicitur: Frons mulieris meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere. Admonendi ſunt itaque vt ſtudeant quatenùs ſi accepta naturæ bona integra ſeruare noluerunt, ſaltē ſciſſa reſarciant. Quibus nimirum neceſſe eſt vt perpendant in tàm magno fidelium numero, quod multi & ſe illibatos cuſtodiant, & alios ab errore conuertant. Quid ergò iſti di- Hie. 3.

dicturi sunt si alijs integritate stantibus, ipsi nec post d.na resipiscant? Quid dicturi sunt, si cum multi & alios secum deferunt ad regnum, hi expectanti Domino nec semetipsos reducant? Admonendi sunt, vt præterita commissa considerent, & imminentia deuitent. Vndè sub Iudeæ specie per Prophetam Dominus corruptis in hoc mundo mentibus, transactas ad memoriam culpas reuocat, quatenùs pollui in futu-
Eze. 23. ris erubescant, dicens: Fornicatæ sunt in Ægypto in adolescentiâ suâ, ibi subacta sunt vbera earum, & fractæ sunt mammæ pubertatis earum. In Ægypto quippe vbera subiguntur, cum turpi huius mundi desiderio humanę men-

mentis voluptatibus ſubſternuntur. In Ægypto pubertatis mammæ franguntur, quãdo naturales ſenſus adhuc in ſemetipſis integri, pulſantis concupiſcentiæ corruptione vitiantur. Admonendi ſunt carnis peccata experti, vt vigilanti curâ conſpiciant; poſt delicta nobis ad ſe redeuntibus Deus quantâ beneuolentiâ ſinum pietatis expandat, cum per Prophetam dicit: *Si* Hie. 3.
dimiſerit vir vxorem ſuam, & illa recedens duxerit virũ alium, nunquid reuertetur ad eum vltra? Nunquid non polluta & contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me dicit Dominus. Ecce de fornicante & relictâ muliere ar-

gumentum iustitiæ proponitur, & tamen nobis redeuntibus post lapsum nō iustitia, sed pietas exhibetur. Vt hinc vtique colligamus si nobis delinquentibus tanta pietate parcitur, à nobis nec post delictū redeuntibus quanta improbitate peccatur, aut quæ ab illo erit super improbos venia qui non cessat vocare post culpam. Quæ nimirùm per Prophetam post delictū misericordia vocationis exprimitur, cum auerso homini dicitur: Et erunt oculi tui
Esa. 30. videntes præceptorem tuum: & aures tuæ audient verbum post tergum monentis. Humanum quippè genus Dominus in faciem monuit, quandò in paradiso cōdito homini, atque libero arbitrio stanti,

ti, quid facere, quidve non deberet, indixit. Sed homo in Dei faciem terga dedit, cũ superbiens eius iussa contẽpsit. Nec tamen superbiẽtem Deus deseruit, qui ad reuocãdum hominem legem dedit, exhortantes angelos misit, in carne nostræ mortalitatis ipse apparuit. Ergò post tergum stans nos admonuit, qui ad recuperationem nos gratiæ, etiàm contemptus vocauit. Quod igitur generaliter simul potuit dici de cunctis, hoc necesse est specialiter sentiri de singulis. Quasi enim corã positus Deo quisque verba monitionis eius percipit, cum priusquàm peccata perpetret, voluntatis eius præcepta cognoscit. Adhuc enim ante faciẽ eius

stare, est necdum eum peccãdo contemnere. Cum verò derelicto bono innocentiæ, iniquitatem eligens appetit, iam terga eius in faciem mittit. Sed ecce adhuc & post tergum Deus subsequẽs monet, qui etiam post culpam ad se redire persuadet. Auersum reuocat cum commissa non respicit, sed reuertenti sinum pietatis expandit. Vocem ergò post tergum monentis audimus, si ad inuitantem nos Dominum saltẽ post peccata reuertimur. Debemus ergò pietatem vocantis erubescere, si iustitiam nolumus formidare: quià tantò grauiori improbitate contẽnitur, quantò & contemptus adhuc vocare non dedignatur. At contrà admonendi

sunt

ſunt peccata carnis ignorantes, vt tantò ſolicitiùs præcipitem ruinam metuant, quãtò altius ſtant. Admonendi ſunt vt nouerint, quià quò magis loco præemimenti cõſiſtunt, eò crebrioribus ſagittis inſidiatoris impetuntur. Qui tantò ardentiùs ſolet erigi, quantò robuſtius ſe conſpicit vinci, tantóque intolerabilius dedignatur vinci, quantò contrà ſe videt per integra infirmi carnis caſtra pugnari. Admonendi ſunt vt inceſſanter præmia ſuſcipiãt, & libenter procul dubiò tẽtationum quas tolerant labores calcent. Si enim attendatur fœlicitas quæ ſine trãſitu attingitur, leue fit quod tranſeundo laboratur. Audiãt quod per Prophetam dicitur:

Esa. 56. Hæc dicit Dñs eunuchis: Qui custodierint sabbata mea, & elegerint quæ volui, & fœdus meum tenuerint, dabo eis in domo meâ & in muris meis locum & nomen, melius à filijs & filiabus. Eunuchi quippè sunt, qui cõpressis motibus carnis affectum in se praui operis abscindũt. Quo autem apud patrem loco habeantur, ostẽditur: quià in domo patris videlicet ęternâ mansione etiam filijs præferuntur. Audiant quod
Apoc. 14 per Ioannem dicitur: Hi sũt qui cum mulieribus nõ sunt coinquinati, virgines enim sunt, & sequuntur agnum quocunq; ierit. Et quòd cãticum cantant quod nemo potest dicere, nisi illa centũ quadraginta-quatuor milia.
Sin-

Singulariter quippe canticũ agno cantare est cum eo in perpetuum præ cunctis fidelibus etiàm de incorruptione carnis gaudere. Quod tamen electi cæteri canticum audire possunt, licet dicere nequeant: quià per charitatem quidem in illorum celsitudine læti sunt, quamuis ad eorum præmia non assurgãt. Audiant peccatorum carnis ignari quià per semetipsum de hâc integritate veritas dicit: Non omnes capiunt verbum hoc. Quod eo intonuit summum esse, quo denegauit omnium: & dum prædicit quià difficile capitur, audientibus innuit cœptum cũ quâ cautela teneatur. Admonendi sunt itàque peccata carnis ignorantes, vt & prĉemine-

Matt. 19.

re virginitatẽ coniugio ſciãt, & tamen ſe ſuper coniuges non extollant: quatenus dum & virginitatem preferunt, & ſe poſtponunt, & illud non deſerãt quod melius eſſe æſtimant, & ſe cuſtodiant quò ſe inaniter non extollant. Admonendi ſunt vt conſiderent, quòd plerunque actione ſæcularium vita continentiũ confunditur, cum illi vltrà habitum aſſumant opera, & iſti iuxtà ordinem proprium non excitant corda. Vndè bene per Prophetam dicitur: Erubeſce Sidõ ait mare. Quaſi enim per vocem maris ad verecundiam Sidon adducitur, quandò per comparationem vitæ ſęcularium, atque in hoc mundo fluctuantium, eius qui munitus & quaſi ſtabilis

bilis cernitur, vita reprobatur. Sæpe enim nonnulli ad Dominum post peccata carnis redeuntes, tantò ardentiùs se in bonis operibus exhibent, quantò damnabiliores se de malis vidēt. Et sępe quidam in carnis integritate perdurantes, cum minùs se respiciunt habere quod defleāt, plenè sibi sufficere vitę suæ innocentiam putant, atq; ad feruorem spiritus nullis se ardoris stimulis inflammant. Et fit plerunque Deo gratior amore ardens vita post culpam, quàm securitate torpens innocentia. Vnde & voce Iudicis dicitur: Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum. Et gaudium erit in cœlo super vnum peccatorem pœnitentem, magis quàm Luc 7.

quàm ſuper nonagintanouē iuſtos, quibus non opus eſt pœnitentia. Quod citiùs ex ipſo vſu colligimus, ſi noſtræ mentis iudicia pēſemus. Plus namque terram diligimus, quæ poſt ſpinas exarata fructus vberes producit, quàm quæ nullas ſpinas habuit, ſed tamen exculta ſterilem ſegetem gignit. Admonendi sūt peccata carnis ignorantes, ne ſuperioris ordinis celſitudine ſe cæteris prȩferant, cum ab inferioribus quanta ſe melius agantur ignorant. In examine namque recti iudicis mutat merita ordinum qualitas actionū. Quis enim conſideratis rerum ipſis imaginibus, neſciat quòd in natura gemmarum carbunculūs præfertur hyacintho? Sed

tamen cerulei coloris hyacinthus præfertur pallenti carbunculo: quià & illi quod naturæ ordo subtrahit, species decoris adiungit: & hũc quem naturalis ordo prætulerat, coloris qualitas fœdat. Sic ergò in humano genere & quidam in meliori ordine deteriores sunt, & quidam in deteriori meliores: quià & isti sortem extremi habitus benè viuendo transcendunt, & illi superioris loci meritum moribus non exequendo diminuunt.

Admonitio XXX.

Aliter admonendi sunt qui peccata deplorant operum: atque aliter qui cogitationũ. Admonendi sunt qui peccata deplorant operum, vt consummata mala perfecto diluant

luant lamento, ne plus adstringantur in debito perpetrati operis, si minus soluant in fletibus satisfactionis. Scri-
Ps. 79. ptum quippe est: Potum dedit nobis in lachrymis & mensurâ: vt videlicet vniuscuiusque mens, tantum pœnitendo, compunctionis suæ bibat lachrymas, quantum se à Deo meminit aruisse per culpas. Admonendi sunt vt incessanter admissa ante oculos reducant, atque viuendo agant, vt districto iudice
Ps. 50. videri non debeant. Vnde Dauid cum peteret dicens: Auerte oculos tuos à peccatis meis: paulò superiùs intulit: Delictū meum coram me est semper. Ac si diceret: Peccatum meū ne respicias postulo, quià hoc respicere ipse

ipſe non ceſſo. Vnde & per Prophetam Dominus dicit: Et peccatorum tuorum memor non ero: tu autem memor eſto. Admonendi ſunt vt ſingula quæq; admiſſa cõſiderent, & dum per vnumquodque, erroris ſui inquinationem deſlent, ſimul ſe ac totos lachrymis mundent. Vndè bene per Hieremiã dicitur, cum Iudeæ ſingula delicta penſarentur: Diuiſiones aquarũ deduxit oculus meus. Treñ. 3. Diuiſas quippe ex oculis aquas deducimus, quãdo peccatis ſingulis diſpartitas lachrymas damus. Neque enim vno eodem tempore æquè mens de omnibus dolet, ſed dum nunc huius, nunc illius culpę memoria acriùs tangitur, ſimul de omnibus in ſingulis

gulis commota purgatur. Admonendi sunt vt de misericordiâ quam postulant præsumant, ne vi immoderatæ afflictionis intereant. Neque enim pius Dominus antè delinquentium oculos flenda peccata opponeret, si per semetipsum ea districte ferire voluisset. Constat enim quod à suo iudicio abscondere voluit, quos miserando præueniens sibimetipsis iudices fecit. Hinc enim scriptum est:
Psf 94. Præueniamus faciem Domini in confessione. Hinc per Paulum dicitur: Si nosmetipsos diiudicaremus, non
1. Corint. 11. vtiq; iudicaremur. Rursumque admonendi sunt vt sic de spe fiduciam habeant, vt nec tamen incautâ securitate torpescant. Plerunque enim hostis

ſtis callidus mentem quam peccato ſupplantat, cum de ruinâ ſuâ afflictam reſpicit, ſecuritatis peſtiferæ blandicijs ſeducit. Quòd figuratè exprimitur, cum factũ Dynæ memoratur. Scriptum quippe eſt: Egreſſa eſt Dyna vt Ge 34.
videret mulieres regionis illius, quam cum vidiſſet Sichen filius Hemoreuci princeps terræ illius, adamauit, & rapuit, & dormiuit cum illâ, vi opprimens virginem: & conglutinata eſt anima eius cum eâ, triſtemque blandicijs deliniuit. Dyna quippè vt mulieres videat extraneæ regionis egreditur, quãdo vnaquæque mens ſua ſtudia negligens, actiones alienas curans, extrà habitum atque extrà ordinem pro-
prium

prium vagatur. Quam Sichẽ princeps terræ illius opprimit, quià videlicet iuuentam in curis exterioribus diabolus corrumpit, & conglutinata est anima eius cum eâ, quia vnitam sibi per iniquitatem respicit. Et quià cùm mens à culpâ resipiscit ad se ducitur, atque admissum flete conatur: corruptor autẽ spes & securitates vacuas antè oculos reuocat, quatenùs vtilitatem tristitiæ subtrahat, rectè illic subiungitur: Tristemque blanditijs deliniuit; Modò enim aliorũ facta grauiora, modò nihil esse quod perpetratum est, modò misericordem Deum, loquitur, modò adhuc tempus subsequens ad pœnitentiam pollicetur, vt dùm per hæc decepta

pta mens ducitur, ab intentione pœnitētiæ ſuſpendatur, quatenùs tunc bona nulla percipiat quam nunc mala contriſtant, & tunc pleniùs obruatur ſupplicijs, quæ nūc etiam gaudet in delictis. At contrà admonendi ſunt, qui peccata cogitationum deflēt, vt ſollicitè conſiderēt intrà mentis arcana, vtrum delectatione tantummodò, an etiā conſenſu deliquerunt. Plerunque enim tentatur cor, & ex carnis nequitiâ delectatur, & tamen eidem nequitiæ ex ratione renititur, vt in ſecreto cogitationis & cōtriſtet quod libet, & libeat quod contriſtat. Nonnunquàm verò ità mēs barathro tentationis abſorbetur, vt nullatenus renitatur, ſed ex deli-

deliberatione sequitur, hoc vnde ex delectatione pulsatur: & si facultas exterior suppetat rerum, mox effectibus interiora vota consummant. Quod videlicet si iusta animaduerso districti iudicis respicit, non est iam cogitationis culpa, sed operis: quià etsi rerum tarditas foràs peccatum distulit, intùs hoc cōsentionis opere voluntas impleuit. In primo autem parente didicimus, quià tribus modis omnis culpæ nequitiá perpetramus, suggestione scilicet, delectatione, & consensu. Primum itaque per hostem, secundum verò per carnem, tertium per spiritū perpetratur. Insidiator enim praua suggerit, caro se delectationi subijcit: atque ad ex-

tremum ſpiritus victus conſentit. Vndè & ille ſerpens praua ſuggeſſit: Eua autem quaſi caro ſe delectationi ſubdidit: Adam verò velut ſpiritus ſuggeſtione ac delectatione ſuperatus conſenſit. Suggeſtione itaque peccatũ cognoſcimus: delectatione vincimur: conſenſu etiam ligamur.

Admonẽdi ſunt igitur qui nequitias cogitationis deflẽt, vt ſollicitè cõſiderent in quâ peccati menſurâ ceciderunt, quatenus iuxtà ruinæ modũ quam in ſemetipſis introrſus ſentiunt, etiàm menſura lamentationis erigantur: ne ſi cogitata mala minus excruciant, vſque ad perpetranda opera perducantur. Sed inter hæc ità terrendi ſuut, vt tamen

tamen minimè frangantur. Sæpè enim misericors Deus eò citiùs peccata cordis abluit, quo exire ad opera non permittit: & cogitata nequitia tantò citiùs soluitur, quãtò effectu operis districtiùs non ligatur. Vnde rectè per
Psal. 31. Psalmista dicitur: Dixi pronuntiabo aduersum me iniustitias meas Domino, & tu remisisti impietatem cordis mei. Qui autem impietatem cordis subdidit, quià cogitationum iniustitias pronũtiare vellet, indicauit. Dumq; ait, dixi pronuntiabo, atque ilicò adiunxit: & tu remisisti, quàm sit super hæc facilis venia ostendit. Et qui dum se adhuc petere promittit, hoc quod petere se promittebat obtinuit: quatenus quià vsq;
ad

ad opus non venerat culpa, vsque ad cruciatum non perueniret pœnitentia, sed cogitata afflictio, mentem tergeret, quam nimirum tantùmodò cogitata iniquitas inquinasset.

Admonitio XXXI.

Aliter admonendi sũt qui admissa plangunt, nec tamen deserunt: atque aliter qui deserunt, nec tamen plangunt. Admonendi sunt enim qui admissa plangunt, nec tamẽ deserunt, vt considerare solicitè sciant quià flendo inaniter mundant, qui viuendo se nequiter inquinant, cum idcircò se lachrymis lauant, vt mundi ad sordes redeãt. Hinc enim scriptum est: Canis reuersus ad suum vomitum, & sus lota in volutabro luti. Pro. 26. & 2. Pe. 2.

Canis quippe cũ vomit, profectò cibum qui pectus deprimebat proijcit: sed cum ad vomitum reuertitur, vnde leuigatus fuerat, rursus oneratur. Et qui admissa plangũt profectò nequitiam de quâ male satiati fuerant, & quæ mentis intima deprimebat, confitendo proijciunt, quam post confessionem dum repetunt, resumunt. Sus verò in volutabro luti cum lauatur, sordidior redditur. Et qui admissum plangit, nec tamen deserit, pene grauiori culpæ se subijcit, qui & ipsam quam flẽdo potuit impetrare veniã contemnit, quasi se in lutosa aquâ inuoluit, quià dum fletibus suis, vitæ munditiã subtrahit, ante Dei oculos sordidas ipsas etiam lachrymas facit.

facit. Hinc rursum scriptum est: Ne iteres verbum in oratione tuâ. Verbum namque in oratione iterare, est post fletum cōmittere quod rursum necesse sit flere. Hinc per Esaiam dicitur: Lauamini, mundi estote. Post lauacrum enim mundus esse negligit, quisquis post lachrymas vitæ innocentiam non custodit. Lauantur ergò & nequaquam mundi sunt, qui commissa flere non desinunt sed rursus flenda committūt. Hinc quoque per quendam sapientem dicitur: Quid prodest qui baptizatur à mortuo, & iterùm tangit illum? Quid proficit lauatio eius? Baptizatur quippe à mortuo, qui mundatur fletibus à peccato. Sed post baptisma mor-

Eccli 7.
Esa. 1.
Eccli 34

tuum tangit, qui culpam post lachrymas repetit. Admonendi sunt qui admissa plangunt nec tamen deserunt, vt antè districti iudicis oculos eis se esse similes agnoscant, qui venientes ad faciem quorundam hominũ magna eis submissione blandiuntur, recedentes autem inimicitias ac damna quæ valent atrociter inferunt. Quid est enim culpam flere, nisi humilitatẽ Deo suæ deuotionis ostendere? Et quid est post fletum praua agere, nisi superbiùs in eum quem rogauerant inimicitias exercere? Iacobo
Iac. 4. attestante qui ait: Quicunq; voluerit amicus esse seculi huius, inimicus Dei constituitur. Admonendi sũt qui admissa plangunt, nec tamen
de-

deſerunt, vt ſolicitè conſiderent, quià ità plerunq; mali inutiliter compunguntur ad iuſtitiam, ſicut plerunq; boni innoxiè tentantur ad culpã. Fit quippè mira, exigentibus meritis diſpoſitionis internæ, menſura, vt & illi dùm de bono aliquid agunt, quod tamen nõ perficiunt, ſuperbè inter ipſa quæ etiam pleniſſimè perpetrant malà, cõfidant. Et iſti dum de malo tentatur cui nequaquam cõſentiunt, quo per debilitatẽ ac infirmitatem titubant, eo greſſus cordis, ad iuſtitiam, per patientiam & humilitatem veriùs figant. Balaam quippè tabernacula iuſtorum reſpiciens, ait : Moriatur anima mea morte iuſtorum, & fiant nouiſſima mea horũ Nu. 23.
 ſimi-

Nu. 24. similia. Sed cùm compunctionis tempus abscessit, contrà eorum vitam quibus se similem fieri etiàm moriendo poposcerat, consiliū præbuit. Et cum occasionem de auaritiâ repperit, citò oblitus est quicquid sibi de innocentiâ optauit. Hinc verò doctor & prædicator gentium Pau-
Ro. 7. lus ait: Video aliam legem in membris meis, repugnātem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati quæ est in membris meis. Qui profectò idcircò tentatur, vt in bono robustiùs ex ipsa infirmitatis suæ cognitione solidetur. Quid est ergò quod ille conpungitur, & tamen iustitiæ non appropinquat: iste tentatur, & tamen eum culpa non inquinat?

nat? nisi hoc quod apertè ostēditur, quod nec malos bona imperfecta adiuuant, nec bonos mala inconsummata condemnant. At contrà admonendi quoque sunt etiam qui admissa deserunt, nec tamen plangunt, ne iam relaxatas, æstiment culpas, quas etsi agendo multiplicāt, nullis tamen fletibus mundant. Neq; enim scriptor si à scriptione cessauerit, quià alia nō addidit, etiam illa quæ scripserat deleuit: nec & simili modo, qui contumelias irrogat, si solummodò tacuerit, satisfecit: cum profectò necesse sit vt verba præmissæ superbiæ, verbis subiunctæ humilitatis impugnet: nec debitor absolutus est, quià alia non multiplicat, nisi & illa

quæ ligauerat ſoluat. Ità & cum Deo delinquimus, nequaquam ſatisfacimus ſi ab iniquitate ceſſamus, niſi voluptates quoque quas dileximus, contrariò appoſitis lamentis inſequamur. Si enim nulla nos in hac vita operum culpa maculaſſet, nequaquã nobis hic adhuc degentibus ipſa ad ſecuritatem innocentia noſtra ſufficeret, quià illicita animum multa pulſarent. Quâ ergo mente ſecurus eſt, qui perpetratis iniquitatibus ipſe ſibi teſtis eſt, quià innocens eſt? Neque enim Deus noſtris cruciatibus paſcitur, ſed delictorũ morbos, medicamentis contrarijs medetur: vt qui voluptatibus delectati, diſceſſimus, rurſum fletibus amaricati redea-

deamus. Et qui per illicita defluendo cecidimus, etiam à licitis nosmetipsos restringẽdo surgamus. Et cor quod vana lætitia infunderat, salubris tristitia exurat: & quod vulnerauerat elatio superbiæ, curet abiectio humilis vitæ. Hinc enim scriptum est: Dixi iniquis, nolite iniquè agere: & delinquentibus, nolite exaltare cornu. Cornu quippe delinquentes exaltant, si nequaquàm se ad pœnitentiã ex cognitione suæ iniquitatis humiliant. Hinc rursum dicitur: Cor contritum & humiliatum Deus non spernit. Quisquis enim peccata plangit nec tamen deserit, cor quidem conterit, sed humiliare contemnit. Qui verò peccata iam deserit nec ta-

Ps. 74.

Ps. 50.

men plangit, iam quidem humiliat, sed tamen cor cõterere recusat. Hinc Paulus
2. Corint. 6. ait: Et hæc quidem fuistis, sed abluti estis, sanctificati estis. Quià nimirùm illos emendatior vita sanctificat, quos & per pœnitentiam abluens afflictio fletuum mũdat. Hinc Petrus cum quosdam territos malorum suorum consideratione conspiceret, admonuit diceẽs: Pœ-
Act. 2. nitentiã agite, & baptizetur vnusquisque vestrum. Dicturus enim baptisma, præmisit pœnitẽtiæ lamenta, vt priùs se aquâ suæ afflictionis, infunderent, & postmodum sacramento baptismatis lauarent. Quâ ergo mente qui transactas culpas flere negligunt, viuunt securi de veniâ, quan-

do ipse summus pastor ecclesiæ, huic etiam Sacramento addendam pœnitentiam credidit, quod peccata principaliter extinguit.

Admonitio XXXII.

Aliter admonendi sunt qui illicita quæ faciũt etiàm laudant: atque aliter qui accusant praua, nec tamen deuitant. Admonendi sunt enim qui illicita quæ faciunt etiam laudant, vt considerent quòd plerumque plus ore quàm opere delinquant. Opere nãque per temetipsos solos praua perpetrant. Ore autem per tot personas iniquitatem exhibent, quot audientium mentes iniqua laudantes docent. Admonendi ergò sunt; vt si eradicare mala dissimulant, saltem seminare perti-

 mes-

mescant. Admonendi sunt vt eis perditio priuata sufficiat. Rursumque admonendi sunt, vt si esse mali non metuunt, erubescant saltem videri quod sunt. Plerumque enim culpa dum absconditur effugatur, quia dum mens erubescit videri quod tamen esse non metuit, erubescit quandoque esse quod fugit videri. Cũ verò prauus quisque impudenter innotescit, quò liberiùs omne facinus perpetrat, eò etiàm licitum putat, & quod licitum suspicatur in hoc procul dubiò multipliciùs mergitur. Vndè scriptum est: Peccatum suum
Isa. 4. sicut Sodoma prædicauerũt, nec absconderunt. Peccatum enim suum absconderet Sodoma, si adhuc sub timore

pec-

peccaret. Sed funditùs frena timoris amiserat, quæ ad culpam nec tenebras requirebat. Vnde & rursum scriptum est: Clamor Sodomorum & Gomorrhæ multiplicatus est. Peccatum quippè cum voce est culpa in actione, peccatum verò etiam cũ clamore culpa est cum libertate. At contrà admonendi sunt qui accusant praua nec tamen deuitant, vt prouidè perpendant quid in districto Dei iudicio pro suâ excusatione dicturi sunt, qui de reatu suorum criminum etiam semetipsis iudicibus non excusantur. Hi itaq; quid aliud quàm præcones sunt sui, voces contrà culpas proferunt, & semetipsos operibus reos trahunt. Ge. 18.

Ad-

Admonendi ſunt vt videāt, quià de occultâ iam retributione iudicij eſt, quòd eorum mens malum quod perpetrat illuminatur vt videat, ſed nō conatur vt vincat: vt quò meliùs videt, eò deteriùs pereat: quià & intelligentiæ lumen percipit, & actionis prauæ tenebras non relinquit. Nam cum acceptam ad adiutorium ſcientiam negligunt, hanc contrà ſe in teſtimonium vertunt, & de lumine intelligētiæ augēt ſupplicia, quod profectò acceperant vt poſſent delere peccata. Quorum nimirùm nequitia dum malum agit quod diiudicat, venturum iudiciū iam hic deguſtat, vt cum æternis ſupplicijs ſeruatur obnoxia, ſuo hic interim examine

míne non ſit abſoluta. Tantóque illic grauiora tormenta percipiat, quantò hic malum non deſerit, etiàm quòd ipſa mens condemnat. Hinc enim Veritas dicit : Seruus qui cognouit voluntatẽ Domini ſui, & non fecit ſecundum voluntatem eius, plagis vapulabit multis. Hinc Pſalmiſta ait : Deſcendant in infernum viuentes. Viui quippè quæ circà illos agũtur ſciunt & ſentiunt : mortui autẽ ſentire nihil poſſunt. Mortui autem in infernum deſcẽderent, ſi mala neſciendo perpetrarent. Cum verò ſciũt mala & tamẽ faciunt, ad iniquitatis infernum viuentes miſeri ſentientéſque deſcendunt.

Luc. 12.

Pſ. 54.

Ad-

Admonitio XXXIII.

Aliter admonedi sunt qui repentinâ concupiscentiâ superantur: atque aliter qui in culpâ ex consilio ligãtur. Admonendi sunt quippè quos repentina concupiscentia superat, vt in bello præsentis vitæ se quotidiè positos attẽdant, & cor quod præuidere vulnera non potest, scuto solliciti timoris tegant, vt occulta insidiantis iacula hostis perhorrescant, & in tàm caliginoso certamine intentione continuâ inter mentis castra se muniant. Nàm si à circũspectionis solicitudine cor destituitur, vulneribus aperitur: quià hostis callidus tãtò liberiùs pectus percutit, quantò nudum à prouidentiæ lorica deprehendit. Admo-

monendi sunt qui repentinâ concupiscentiâ superantur, vt curare nimis terrena dissuescant, quià intentionem suam dum rebus transitorijs immoderatius implicāt, quibus culparum iaculis transfigantur ignorant. Vnde per Prou. 24.
Salomonem vox percussi & dormientis exprimitur, qui ait: Verberauerunt me, sed non dolui: transfixerunt me, & ego non sensi. Quandò euigilabo & rursum vina reperiam. Mens quippe à curâ suæ solicitudinis dormiens verberatur & non dolet, quià sicut imminentia mala non prospicit, sic neque quæ perpetrauerat, agnoscit. Trahitur & nequaquā sentit, quià per illecebras vitiorum ducitur, nec tamen ad sui cus-

custodiam

todiam suscitatur. Quæ quidem euigilare optat vt rursum vina reperiat, quià quãuis somno corporis à sui custodiâ præmitur, vigilare tamen ad sęculi curas nititur, vt semper voluptatibus deebrietur: & cum ad illud dormiat in quod solerter euigilare debuerat, ad illud vigilare appetit, ad quod laudabiliter dormire potuisset. Hinc superiùs scriptum est:

Ibidem

Et eris quasi dormiẽs in medio mari, & quasi sopitus gubernator amisso clauo. In medio enim mari dormit qui in huius mundi tentationibus positus, prouidere motus irruentium vitiorum quasi imminentes vndarum cumulos negligit. Et quasi clauum gubernator amittit, quandò mens

mens ad regendam nauem corporis, ſtudium ſolicitudinis perdit. Clauum quippè in mari amittere, eſt intentionem prouidam inter procellas huius ſęculi non tenere. Si enim gubernator ſolicitè clauum ſtringit, modò in fluctibus ex aduerſo nauē dirigit, modò ventorum impetus per obliquū findit. Ità cum mens vigilanter animā regit, modò alia ſuperās calcat, modò alia prouidens declinat, vt & præſentia laborando ſubijciat, & contra futura certamina proſpiciendo conualeſcat. Hinc rurſum quoque de fortibus ſupernæ patriæ bellatoribus dicitur: Sit vniuſcuiuſque enſis ſuper fœmur ſuum propter timores nocturnos. Enſis Can. 3.

enim

enim super fœmur ponitur, quandò acumine sanctæ prædicationis, praua suggestio carnis edomatur. Per noctem verò cæcitas nostræ infirmitatis ac debilitatis exprimitur, quià quicquid aduersitatis in nocte imminet, non videtur. Vniuscuiusq; ergò ensis super fœmur suum ponitur propter tentationes siuè timores nocturnos, quià videlicet sãcti & perfecti viri dum ea quæ non vident metuunt, ad intentionem certaminis parati semper assistũt. Hinc rursum sponsæ dicitur:
Can. 7. Nasus tuus sicut turris quæ est in libano. Rem namque quam oculis non cernimus, plerunq; odore præuidemus. Per nasum quoque odores, fœtorésq; discernimus. Quid ergò

ergò per nasum ecclesiæ nisi sanctorum præuida discretio designatur? Qui etiam turri similis quæ est in libano dicitur, quia discreta eorũ prouidentia ità in alto posita est, vt tẽtationum certamina & priusquam veniant videat, & contrà ea dum venerint munita subsistat. Quæ enim futura præuidentur cum præsentia fuerint minoris timoris fiunt: quià dum contrà ictum quisquis paratior redditur, hostis qui se inopinatum credidit, eo ipso quo præuisus est eneruatur. At contrà admonendi sunt qui in culpâ ex consilio ligantur, quatenùs prouidâ consideratione perpendant, quià dum mala ex iudicio faciunt, districtiùs contrà se iudicium

ac-

accendunt, vt tantò eos durior ſententia feriat, quantò illos in culpâ arctiùs vincula deliberationis ligant. Citiùs fortaſſe delicta pœnitendo abluerent, ſi in his ſolâ præcipitatione cecidiſſent. Nam tardiùs peccatum ſoluitur, quod per cõſilium ſolidatur. Niſi enim mens omni modo æterna deſpiceret, in culpâ ex conſilij iudicio non periret. Hâc ergò præcipitatione lapſi, & per conſilium pereuntes, differunt: quòd cum hi à ſtatu iuſtitiæ peccando concidunt, plerunque ſimul & in laqueum deſperationis cadunt, & à radice ſpei funditus euelluntur. Hinc eſt quod per Prophetam Dominus non tam præcipitationũ praua, quam delictorum ſtu-

dia

dia reprehendat, dicens: Ne Hie. 4.
fortè egrediatur vt ignis indignatio mea, & ſuccendatur, & non ſit qui extinguat propter malitiam ſtudiorum veſtrorum. Hinc iterum iratus dicit: Viſitabo ſuper vos Hie. 21.
iuxtà fructum ſtudiorū veſtrorum. Quia ergò à peccatis alijs differunt peccata quę per conſilium perpetrantur, non tam praua facta Dominus, quā ſtudia prauitatis inſequitur. In factis enim ſæpè infirmitate, ſæpè negligētiâ, in ſtudijs verò malitioſa ſemper intentione peccatur. Quo contrà rectè beati viri expreſſione per Prophetam dicitur: Et in cathedrâ peſtilentiæ non ſedit. Psal. 1.
Cathedra quippe, iudicis eſſe vel præſidentis ſolet. In cathedrâ autem

tem pestilentiæ sedere, est ex iudicio praua committere. In cathedrâ pestilentiæ sedere, est & ex ratione, mala discernere, & tamen ex deliberatione perpetrare. Quasi in peruersi consilij cathedra sedet, qui tanta iniquitatis elatione attollitur, vt adimplere malum etiam per consilium conetur. Et sicut assistentibus turbis, prælati sunt qui cathedræ honore fulciuntur, ità delicta eorum qui præcipitatione corruunt, exquisita per studium peccata transcendunt. Admonendi ergò sunt vt hinc colligant qui in culpâ etiàm se per consilium ligant, quâ quandoque vltione feriendi sunt, qui nunc prauorum nō socij sed principes sunt.

Ad-

Admonitio XXXIIII.

Aliter admonendi sũt qui licet minima, crebrò tamen illicita faciunt: atque aliter qui se à paruis custodiũt, sed aliquandò in grauioribus demerguntur. Admonendi sũt, qui quamuis in minimis, sed tamen frequenter excedunt, vt nequaquam considerent qualia, sed quanta committunt. Facta enim sua si despiciunt, timere dum pẽsant, debent formidare cum numerant. Altos quippè gurgites fluminum, paruæ, sed innumeræ replent guttæ pluuiarum. Et hoc agit sentina latenter excrescens, quod patenter procella sæuiens. Et minuta sunt quæ erumpunt in membris per scabiẽ vulnera, sed cum multitudo eorum

rum innumerabiliter occupat, sic vitam corporis sicut vnum graue inflictum pictori vulnus necat. Hinc videlicet scriptum est: Qui mo-
Eccli 19. dica spernit, paulatim decidit. Qui enim peccata minima flere ac deuitare negligit à statu iustitiæ non quidem repentè, sed partibus totus cadit. Admonendi sunt qui minimis frequenter excedunt, vt solicitè considerent, quià nonnunquã in paruâ deteriùs quã in maiori culpâ peccatur. Maior enim quo citiùs (quià fit culpa) agnoscitur, eò etiam celeriùs emendatur. Minor verò dũ quasi nulla creditur, eò peiùs quò & securiùs in vsu retinetur. Vndé fit plerunque, vt mens assueta malis leui-
bus,

bus, nec grauiora perhorrescat, atque ad quandam autoritatem nequitiæ per culpas nutrita perueniat, & tantò in maioribus contemnat pertimescere, quantò in minimis didicit non timendo peccare. At contrà admonendi sunt, qui se à paruis custodiunt, sed aliquandò in grauibus dimerguntur, vt solicitè seipsos deprehendant, quià dum cor eorum de custoditis minimis extollitur: ad perpetrāda grauiora ipso elationis suæ baratro deuorantur, & dum foris sibi parua subijciunt, sed per inanē gloriam intumescunt, languore intrinsecus victā mentem etiā foràs per mala maiora prosternunt. Admonendi sunt ergò, qui se à paruis

cuſtodiunt, ſed aliquando in grauibus dimerguntur, ne vbi ſe ſtare extrinſecùs æſtimant, ibi intrinſecus cadāt, & iuxtà deſtrictam deſtricti iudicis retributionem, elatio minoris iuſtitiæ via fiat ad foueam maioris culpæ. Qui enim vanè elati, boni minimi cuſtodiam ſuis viribus tribuunt, iuſtè derelicti culpis maioribus obruuntur, & cadendo diſcunt nō fuiſſe proprium quòd ſteterunt, vt mala immenſa cor reprimant, quod minima bona exaltant. Admonendi ſunt vt conſiderent, quod & in culpis grauioribus alto reatu ſe obligant, & tamen plerunq; in paruis quæ cuſtodiunt deteriùs peccant, quià & in illis iniquè faciunt, & in his ſe

ho-

hominibus quod iniqui sunt, tegunt. Vnde fit vt cum maiora mala perpetrant, coram Deo apertæ iniquitatis sint, cum parua bona custodiunt, coram hominibus simulatæ sanctitatis sint. Hinc est enim quod Pharisæis dicitur: Liquantes culicem, camelum autem glutientes. Ac si aperte diceretur: Minima mala discernitis, maiora deuoratis. Hinc est enim quod rursum ore veritatis increpantur, cum audiunt: Decimatis mentam, & anetum, & ciminum, & relinquitis quæ grauiora sunt legis, iudiciũ, misericordiam, & fidem. Neque enim negligenter audiẽdum est, quod cum decimari minima diceret, extrema quidem de oleribus maluit, sed ta-

Matt. 23.

Ibid.

tamen bene olentia memorari, vt profectò ostenderet quià simulatores cum paruæ custodiunt, odorem de se ostendere sãctæ opinionis quærunt, & quãuis implere maxima prætermittunt, ea tamen minime obseruant, quæ humano iudicio longè lateque redoleant.

admonitio XXXV.

Aliter admonẽdi sunt qui bona nec inchoant, atque aliter qui inchoata minimè cõsummant. Qui enim bona nec inchoant, non sunt eis priùs ędificanda quæ salubriter diligant, sed destruenda ea in quibus semetipsos nequiter versant. Neque enim sequuntur quæ inexperta audiunt, nisi priusquam perniciosa sint ea quæ sibi sunt experta,

perta, deprehendant, quià nec leuari appetit, qui & hoc ipsum quià cecidit, nescit: & qui dolorem vulneris non sentit, salutis remedia non requirit. Priùs ergò ostendēda sunt quā sint vana quæ diligunt, & tunc demum vigilanter intimanda quā sint vtilia quæ prętermittūt. Priùs videant fugienda quæ amāt, & sine difficultate postmodum cognoscant amanda esse quæ fugiunt. Meliùs enim inexperta recipiunt, si de expertis quicquid disputationis audiunt, veraciter cognoscunt. Tunc verò pleno voto discunt vera bona quærere, cum certo iudicio deprehēderint, falsa se vacuè tenuisse. Audiant ergò quod bona præsentia & à delectatione

citiùs tranſitura ſunt, & tamen eorum cauſa ad vltionem ſine tranſitu permanſura, quià & nunc quod libet inuitis ſubtrahitur, & tunc quod dolet inuitis in ſupplicium reſeruatur. Itaque eiſdem rebus terreantur ſalubriter, quibus noxiè delectantur, vt dum percuſſa mēs alta ruinæ ſuæ damna conſpiciens, ſeſe in præcipitium perueniſſe deprehēdit, greſſum poſt tergum reuocet, & pertimeſcens quod amauerat, diſcat diligere quod cōtēnebat. Hinc eſt enim quod
Hier. 1 Hieremiæ miſſo ad prædicationem dicitur: Ecce enim conſtitui te hodie ſuper gentes & ſuper regna, vt euellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes, & ædifices, & plantes.

tes. Quià nisi prius peruersa destrueret, ædificare vtiliter recta non posset, quià nisi ab auditorum suorum cordibus spinas vani amoris euelleret nimirum frustra in eis sanctę prædicationis verba plantaret. Hinc est quod Petrus priùs euertit, vt postmodum construat, cum nequaquam Iudæos monebat quid iam facerent, sed de his quæ fecerant increpabat, dicens: Iesum Nazarenum, virum approbatum à Deo, in vobis, in virtutibus, & prodigijs, & signis, quæ per illũ fecit Deus in medio vestri, sicut vos scitis, hunc diffinito consilio & præscientiâ Dei traditũ, per manus iniquorum affigentes interemistis, quem Deus suscitauit solutis doloribus in- Act. 2.

ferni, vt videlicet crudelitatis suæ cognitione destructi, ædificatione sanctæ prædicationis quantò anxiè quærerēt tantò vtiliter audirent. Vnde & ilicò responderunt: Quid ergò faciemus viri fratres? Quibus mox dicitur: Agite pœnitentiam, & baptizetur vnusquisque vestrum. Quæ ædificationis verba profectò contemnerent, nisi priùs salubriter ruinam suæ destructionis inuenissent. Hinc est
Act.9. quod Saulus cum super eum cœlitùs lux emissa resplenduit, non iam quid rectè deberet facere, sed quid prauè fecisset, audiuit. Nam cum prostratus requireret, dicēs: Quis es Domine? respondetur protinus: Ego sum Iesus Nazarenus quem tu persequeris.

queris. Et cum repentè subiungeret: Domine quid me iubes facere? ilicò adiungitur: Surge & ingredere ciuitatem, & ibi dicetur tibi, quid te oporteat facere. Ecce de cœlo Dominus loquēs, persecutoris sui facta corripuit, nec tamen ilicò quæ essent facienda mōstrauit. Ecce elationis eius fabrica iam tota corruerat, & post ruinam suam, humilis ædificari requirebat, & cum superbia destruitur, ædificationis tamen verba retinentur, vt videlicet persecutor immanis diu destructus iaceret, & tantò post in bonis solidior surgeret, quantò priùs funditùs euersus à pristino errore cecidisset. Qui ergò adhuc agere nulla bona cœperunt, à

rigiditate antè suæ prauitatis, correctionis manu euertendi sunt, vt ad statum postmodum rectæ operationis erigantur; quià & idcircò altũ syluæ lignum succidimus, vt hoc in ædificium tegminis subleuemus, sed tamen non repentè in fabricâ ponitur, vt nimirum priùs, vitiosa eius viriditas exsiccetur, cuius quò plus in infimis humor excoquitur, eò ad summa solidiùs leuatur. At contrà admonendi sunt qui inchoata bona minimè consummant, vt cautâ circunspectione cõsiderent, quià dum proposita non perficiunt, etiàm quæ fuerunt cœpta conuellunt. Si enim quod videtur gerendum solicitâ intentione non crescit, etiam quod fuerat

benè gestum decrescit. In hoc quippè mundo humana anima quasi more nauis est contrà ictum fluminis condescendentis, vno in loco nequaquã stare permittitur, quià ad ima relabitur, nisi ad summa conetur. Si ergò inchoata bona fortis operantis manus ad perfectionem non subleuat, ipsa operandi remissio contrà hoc quod operatum est pugnat. Hinc est enim quod per Salomonem dicitur: Qui mollis & dissolutus in opere suo fuerit, frater est sua opera dissipantis. Pro. 18.
Quià videlicet qui cœpta bona districtè non exequitur, dissolutione negligentiæ manum destruentis imitatur. Hinc Sardis Ecclesiæ ab Angelo dicitur; Esto vigilans & Apoc. 3.
con-

confirma cætera quæ moritura erant, non enim inuenio opera tua plena coram Deo meo. Quià ergò plena coram Deo eius opera inuenta non fuerant, moritura, reliqua etiam, quæ erant gesta, prædicebat. Si enim quod mortuum in nobis est ad vitam non accenditur, hoc etiam extinguitur, quod quasi adhuc viuum tenetur. Admonendi sunt etiam vt perpendant quod tolerabilius esse potuisset, rectam viam non arripere, quàm post arreptã post tergum redire. Nisi enim retrò respicerent, ergà cœptum studium nullo torpore languerent. Audiant
2. Pe. 2. ergò quod scriptum est: Melius erat eis non cognoscere viam iustitiæ, quam post ag-

ni-

nitionem retrorsum conuerti. Audiant quod scriptum est: Vtinam frigidus esses aut calidus, sed quià tepidus es, nec frigidus nec calidus, incipiã te euomere ex ore meo. Calidus quippe est qui bona studia & arripit & consummat. Frigidus verò est qui consummanda nec inchoat. Et sicut à frigore per teporem transitur ad calorem, ità à calore quoque per teporem reditur ad frigus. Quisquis ergò amisso infidelitatis frigore, sed nequaquam tepore superato, exardescit vt fuerat, procul dubio calore desperato, dum noxio in tepore demoratur, agit vt frigescat. Sed sicut antè teporem frigus sub spe est, ità post frigus tepor in desperatione. Qui enim

Apoc 3.

nim adhuc in peccatis est, conuersionis fiduciam non amittit. Qui verò post conuersionem tepuit, & spē quæ esse potuit, de peccatore subtraxit. Aut calidus ergo quisque esse aut frigidus quæritur, ne tepidus euomatur, vt videlicet aut necdum conuersus adhuc de se spem conuersionis præbeat, aut iam conuersus in virtutibus inardescat, ne euomatur tepidus, qui à calore quem proposuit, torpore ad noxium frigus redit.

Admonitio XXXVI.

Aliter admonēdi sunt qui mala occulte agunt, & bona publicè, atque aliter qui bona quæ faciunt abscondunt, & tamen quibusdam factis publicè mala de se opinari permit-

mittunt. Admonēdi ſunt qui mala occulté agunt & bona publicé, vt penſent humana iudicia quantâ velocitate euolant, diuina autem quantâ immobilitate perdurant. Admonendi ſunt, vt in fine rerum mentis oculos figant, quià & humanæ laudis atteſtatio præterit, & ſuperna ſētentia quæ & abſcondita penetrat, ad retributionē perpetuam conualeſcit. Dum ergò occulta mala ſua diuinis iudicijs, recta autem ſua humanis oculis anteponunt, & ſine teſte eſt bonū quod publicè faciunt, & non ſine æterno teſte eſt quod latenter delinquunt. Culpas itaq; ſuas occultando hominibus, virtutéſque pandendo, & vnde puniri debeant abſcondentes dete-

detegunt : & vndè remune-
rari poterant detegentes ab-
Mat. 22. scondunt. Quos rectè sepul-
chra dealbata, speciosa exte-
riùs, sed mortuorum ossibus
plena interiùs Veritas vocat
quià vitiorum mala intùs cō-
tegunt, humanis verò oculis
quorundam demonstratione
operum, de solo foris iusti-
tiæ colore blandiuntur. Ad-
monendi itaque sunt ne quæ
agunt recta despiciant, sed ea
meriti melioris credant. Val-
de namque bona sua di iu-
dicant, qui ad eorum merce-
dem sufficere humanos fauo-
res putant. Cum enim pro
recto opere laus transitoria
quæritur, æternâ retributio-
ne res digna vili pretio ve-
nundatur. De quo videlicet
pretio percepto Veritas dicit:
Amen

Amen dico vobis, recepe- Mat. 5.
runt mercedem ſuam. Ad-
monendi ſunt vt conſiderēt,
quià dum prauos ſe in occul-
tis exhibent, ſed tamen exē-
pla de ſe publicè, in bonis o-
peribus præbent, oſtendunt
ſequenda, quæ fugiunt, cla-
mant amanda, quæ oderunt,
viuunt poſtremò alijs, & ſibi
moriuntur. At contrà admo-
monendi ſunt qui bona oc-
cultè faciunt, & tamen qui-
buſdam factis, publicè de ſe
mala opinari permittunt, ne
cum ſemetipſos actionis rec-
tæ virtute viuificant, in ſe a-
lios per exemplum prauæ æſ-
timationis occidant, ne mi-
nus quã ſe proximos dili-
gant, & cum ipſi ſalubrem
potum vini ſorbeant, inten-
tis in ſui conſideratione mē-
tibus

tibus pestiferum veneni poculum fundant. Hi nimirũ in vno proximorum vitam minùs adiuuant, in altero multum grauant, dum student & recta occultè agere, & quibusdam factis ad exemplum de se praua seminare. Quisquis enim laudis concupiscentiam calcare iam sufficit, ædificationis fraudem perpetrat, si bona quæ agit, occultat: & quasi iactato semine germinãdi radices subtrahit, qui opus quod intimandum est non ostendit. Hinc namque in euangelio
Mat. 5. Veritas dicit: Videant opera vestra bona, & glorificẽt patrem vestrum qui in cælis est. Vbi de illâ quoque sententiâ promittitur, quæ longè aliud præcepisse videtur, dicens: At-

Attendite ne iustitiam vestrã faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis. Quid est ergò quod opus nostrum & ità faciendum est ne videatur, & tamen vt debeat videri præcipitur, nisi quod ea quæ agimus & occultanda sunt ne ipsi laudemur, & tamen ostendenda sunt, vt laudẽ cælestis Patris augeamus. Nam cum nos iustitiam nostram coram hominibus facere Dominus prohiberet, ilicò adiunxit: Vt videamini ab eis. Et cum rursus videnda ab hominibus bona opera nostra præciperet, protinùs subdidit: Vt glorificent Patrem vestrum qui in cælis est. Qualiter igitur videnda essent, vel qualiter non videnda, ex sententiarum fine mon-

monstrauit, quatenus operantis mens opus suum & propter se videri non quæreret, & tamen hoc propter cælestis patris gloriam non celaret. Vnde fit plerunque, vt bonum opus & in occulto sit, cum fit publicè: & rursus in publico, cum agitur occultè. Qui enim in publico bono opere non suam, sed superni patris gloriam quærit, quod facit, abscondit, quià solum illũ testem habuit cui placere curauit. Et qui in secreto suo bono opere deprehendi ac laudari concupiscit, & nullus fortasse vidit quod exhibuit, tamen hoc coram hominibus fecit, quià tot testes in bono opere secum duxit, quot humanas laudes in corde quæsiuit. Cum verò

praua

praua æstimatio inquantum sine peccato valet, ab intuẽtium mente non tegitur; cunctis mala credentibus per exemplum culpa propriatur. Vnde & plerunque contingit, vt qui negligenter de se mala opinari permittunt, per semetipsos quidem nulla iniqua faciunt, sed tamen per eos qui se imitati fuerint, multipliciùs delinquũt. Hinc est quod Paulus immunda quædam sine pollutione comedentibus, sed imperfectis tentationis scandalũ suâ hac comessatione mouentibus, dicit: Videte ne fortè hæc licentia vestra offendiculũ fiat infirmis. Et rursum: Et peribit infirmus in tuâ conscientiâ frater, propter quem Christus mortuus est. *Sic* autem

1. Corint 8.
Ibid.

tem peccantes in fratres & percutientes conſcientiā eorum infirmā in Chriſtū peccatis. Hinc eſt quod Moyſes
Leuit 19
cum diceret: Non maledices ſurdo; protinus adiunxit: nec coram cæco pones offendiculum. Surdo quippe maledicere, eſt abſenti & non audienti derogare. Coram cæco verò offendiculum ponere eſt diſcretam quidē rem agere, ſed tamen ei qui lumē diſcretionis non habet, ſcandali occaſionem præbere.

De exhortatione multis adhibenda, vt ſic ſingulorum virtutes adiuuet, quatenus per hanc contraria virtutibus non excreſcant. Cap. II.

Hæc ſunt quæ Præſul animarum in prædicationis diuerſi-

uersitate custodiat, vt solicitiùs cõgrua singulorum vulneribus medicamina apponat. Sed cum magni sit studij, vt exhortandis singulis seruiatur ad singula, cũ valde laboriosum sit vnumquẽque de proprijs sub dispensatione debitæ considerationis instruere, longè tamen laboriosius est auditores innumeris ac diuersis passionibus laborantes vno eodemq; tempore, voce vnius & communis exhortationis admonere. Ibi quippe tantâ arte vox tẽperanda est, vt cum diuersa sint auditorũ vitia, & singulis inueniatur congrua, & tamẽ sibimetipsi non sit diuersa, vt inter passiones medias vno quidem ductu transeat, sed more gladij bicipitis tumo-

res cogitationum carnalium ex diuerso latere incidat, quatenus sic superbis prædicetur humilitas, vt tamen timidis non augeatur metus, sic timidis infundatur autoritas, vt tamen non crescat superbis effrenatio, sic ociosis ac torpentibus prædicetur sollitudo boni operis, vt tamen inquietis immoderatæ licentia non augeatur actionis. Sic inquietis imponatur nodus, vt tamen ociosis non fiat torpor securus. Sic ab impatiẽtibus extinguatur ira, vt tamen remissis ac lenibus non arescat negligentia, Sic lenes accendantur ad zelum, vt tamen iracundis non addatur incendium. Sic tenacibus infundatur tribuendi largitas, vt tamen prodigis effusionis

frena minime laxentur. Sic prodigis prædicetur parcitas, vt tamen tenacibus periturarum rerum custodia nõ augeatur. Sic incontinentibus laudetur coniugium, vt tamen iam continentes non reuocentur ad luxum. Sic continentibus laudetur virginitas corporis, vt tamen in coniugibus despecta non fiat fœcunditas carnis. Sic prædicanda sunt bona, ne ex latere iubeantur mala. Sic laudanda sunt bona summa, ne despiciantur vltima. Sic nutrienda sunt vltima, ne dum sufficere creduntur, nequaquam tendatur ad summa.

De exhortatione quæ vni adhibenda eſt contrarijs paßionibus laboranti. Cap. III.

ET grauis quidem prædicatori labor eſt, in communis prædicationis voce ad occultos ſingulorum motus cauſaſque vigilare, & paleſtrarum more in diuerſi lateris arce ſe vertere; multo tamen acriori labore fatigatur quando vni & contrarijs vitijs ſeruienti prædicare compellitur. Plerunq; enim quis latæ nimis conſperſionis exiſtit, ſed tamen eum repentè triſtitia oborta immaniter deprimit. Curandum eſt itaq; prædicatori, quatenus ſic tergatur triſtitia quæ venit ex tempore, vt non augeatur lętitia, quæ ſuppetit ex cõſperſione

ſione. Et ſic denique lætitia frænetur quæ ex conſperſione eſt, vt tamen non creſcat triſtitia quæ venit ex tempore. Iſte grauatur vſu immoderatæ præcipitationis, & aliquando tamen ab eo quod feſtinè agendum eſt, eum vis præpedit ſubito natæ formidinis. Ille grauatur vſu immoderatæ formidinis, & aliquandò tamẽ in eo quod appetit, temeritate impellitur præcipitationis. Sic itaque in iſto reprimatur ſubitò oborta formido, vt non creſcat enutrita diu præcipitatio. Sic in illo repētè oborta præcipitatio, vt tamen non conualeſcat impreſſa ex cõſperſione formido. Quid autem mirum ſi mentium medici ita cuſtodiunt, dum medici

corporum tanta discretionis arte se temperant, qui non corda, sed corpora medentur? Plerunque enim debile corpus opprimit lãguor immanis, cui languori scilicet obuiari adiutorijs fortibus debet, sed tamen corpus debile adiutorium forte non sustinet. Studet igitur qui medetur, quatenus sic superexistentem morbum subtrahat, vt nequaquam supposita corporis debilitas crescat, ne fortasse languor cum vitâ deficiat. Tantâ ergo adiutoriũ discretione cõponat, vt vno eodémque tempore & languori obuiet & debilitati. Sic ergò medicina corporis indiuisè adhibita seruire diuisibiliter potest, tunc enim vera medicina est, quando sic

per

per eam vitio ſuperexiſtenti ſuccurritur, vt etiam ſuppoſitæ conſperſioni ſeruiatur: cur medicina mentis vnâ eademque prædicatione appoſita, morum morbis diuerſo ordine obuiare non valeat, quæ tantò ſubtilior agitur, quantò de inuiſibilibus tractatur?

Quòd aliquando leuiora vitia relinquēda ſunt, vt grauiora ſubtrahantur. Cap. IIII.

SEd quià plerunque dum duorum vitiorū languor irruit, hoc leuiùs, illud fortaſſe grauiùs præmit: ei nimirum vitio rectiùs ſub celeritate ſubuenitur, per quod feſtiné ad interitum tenditur. Et ſi hoc à vicina morte reſtringi non poteſt, niſi illud

etiam quod existit contrariū crescat, tolerandum est Prædicatori, vt per exhortationem suam artificioso moderamine vnum patiatur crescere, quatenus possit aliud à vicinâ morte retinere. Quod cum agit, non morbum exaggerat, sed vulnerati sui cui medicamentum adhibet, vitam seruat, vt exquirendæ salutis congruum tempus inueniat. Sæpè enim quià ciborum se ingluuie minimè tēperans, iamque penè superatus luxuriæ stimulis premitur, qui huius pugnæ metu territus, dum se per abstinētiam restringere nititur, inanis gloriæ tentatione fatigatur, in quo nimirùm vnum vitium nullatenus extinguitur, nisi aliud nutriatur. Quæ

ergo

ergo pestis ardentius inse-
quenda est, nisi quæ pericu-
losiùs premit? Tolerandum
namque est vt per virtutem
abstinentiæ interim arrogan-
tia contra viuentem crescat,
ne eum per ingluuiem à vitâ
funditus luxuria extinguat.
Hinc est quòd Paulus cum
infirmum adiutorem suum
perpenderet, aut praua adhuc
velle agere, aut de actione
rectâ humanæ laudis retri-
butione gaudere, ait: Vis non Ro 8.
timere potestatem, bonum
fac, & habebis laudem ex il-
lâ. Neque enim ideò bona a-
genda sunt, vt potestas hu-
ius mundi nulla timeatur,
aut vt per hæc gloria transi-
toriæ laudis sumatur. Sed
cum infirmam mentem ad
tantum robur ascendere non

posse pensaret, vt & prauitatem vitaret simul & laudem, prædicator egregius ei, admonendo aliquid obtulit, & aliquid tulit; concedendo enim leuia subtraxit acriora, vt quia ad deferenda cuncta simul non assurgeret, dum in quoddam suum vitium animus familiariter relinquitur, à quodam vitio suo sine labore toleretur.

Quòd infirmis mentibus omnino non debent alta prædicari. Cap. V.

SCiendum verò est prædicatori, vt auditoris sui animum vltrà vires non trahat, ne (vt ita dicam) dum plusquam valet tenditur, mẽtis chorda rumpatur. Alta

ete-

etenim quæque debent multis audientibus contegi, & vix paucis aperiri. Hinc nãque per semetipsam veritas dicit: Quis putas est fidelis dispensator & prudens, quẽ constituit Dominus super familiam suam, vt det illi in tempore tritici mensuram. Per mensuram quippe tritici exprimitur modus verbi, ne cum angusto cordi incapabile aliquid tribuitur, extrà fundatur. Hinc Paulus ait: Non potui vobis loqui quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus, quasi paruulis in Christo, lac vobis potum dedi, non escam. Hinc Moyses à secreto Dei exiens coruscantem coram populo faciẽ velat, quia nimirum turbis, claritatis intimæ arcana non in-

Luc. 7.

1. Corin. 3.

Exod. 34. dicat. Hinc per eum diuina voce præcipitur, vt is qui cisternam foderit, si operire neglexerit, corruēte in ea boue vel asino, pretium reddat, quia ad alta scientiæ fluenta perueniens, cum hæc apud bruta audientium corda non contegit, pœnæ reus addicitur, si per verba eius in scandalum, siue munda siue immunda mens capiatur. Hinc
Iob. 38. ad beatum Iob dicitur: Quis dedit gallo intelligentiam? Prædicator etenim sanctus dum caliginoso hoc clamat in tempore, quasi gallus cā-
Ro. 13. tat in nocte, dum dicit. Hora est iam nos de somno surgere. Et rursum: Euigilate iusti, & nolite peccare. Gallus autem profundioribus horis noctis, altos edere cantus solet.

let. Cum verò matutinum iam tempus in proximo est, minutas ac tenues voces format, quia nimirum qui rectè prædicat obscuris adhuc cordibus aperta clamat, nihil de occultis mysterijs indicat, vt tunc subtiliora quæque de cælestibus audiant, cum luci veritatis appropinquant.

De opere prædicatoris & voce. Cap. VI.

SEd inter hæc ad ea quæ iã superiùs diximus charitatis studio retorquemur, vt prædicator quisquis plus actibus quàm vocibus insonet, & benè viuendo vestigia sequacibus imprimat, vt potius agendo quàm loquendo quo gradiatur ostendat. Quià & gallus

gallus iste quem pro exprimēda boni prædicatoris specie in locutione sua Dominus assumit, cum iam edere cantus parat, prius alas excutit, & semetipsum feriens vigilatiorem reddit. Quia nimirum necesse est vt hi qui verba sanctæ prædicationis monent, priùs studio bonæ actionis euigilent, ne in semetipsis torpentes opere, alios excitent voce. Priùs se per sublimia facta excutiant, & tunc ad bene viuendum alios solicitos reddant. Priùs cogitationum alis semetipsos feriant, quicquid in se inutiliter torpet, solicitâ inuestigatione deprehendant, districtâ animaduersione corrigant, & tunc demum aliorum vitam loquendo componant,

ponant. Priùs punire propria fletibus curent, & tunc quæ aliorum punienda ſunt denuncient, & antequam verba exhortationis inſonent, omne quod locuturi ſunt operibus clament.

Quarta pars qualiter prædicator omnibus ritè peractis ad ſemetipſum redeat.

CAP. vlt.

SEd quia ſæpè dum prædicatio modis congruẽtibus vbertim funditur, apud ſemetipſum de oſtenſione ſui, occultâ lætitiâ loquentis animus ſubleuatur, magna cura neceſſe eſt vt timoris laceratione ſe mordeat, ne qui aliorum vulnera

medendo ad ſalutem reuocat, ipſe per negligentiã ſuæ ſalutis intumeſcat, ne proximos iuuando ſe deſerat, ne alios erigens, cadat. Nam quibuſdam ſæpè magnitudo virtutis, occaſio perditionis fuit, vt cum de confidentiâ virium inordinaté ſecuri sũt, inopinatè per negligentiam moriantur. Virtus namque cum vitijs renititur, quadam delectatione eius, ſibimetipſi animus blanditur. Fitque vt bene agẽtis mens metum ſuæ circunſpectionis abijciat, atque in ſui confidentiâ ſecura requieſcat, cui iam torpenti ſeductor callidus omne quod bene geſſit enumerat, eamque quaſi præ cæteris præpollentem in tumore cogitationis exaltat. Vnde

agitur, vt ante ſtulti iudicis oculos fouea mentis ſit memoria virtutis, quià reminiſcendo quod geſſit, dum ſe apud ſe erigit, apud humilitatis autorem cadit. Hinc Eze. 32.
namque ſuperbienti animæ dicitur: Quo pulchrior es deſcende, & dormi cum incircuncisis. Ac ſi apertè diceretur: Quià ex virtutum decore te eleuas, ipſa tuâ pulchritudine impelleris, vt cadas. Hinc ſub Hieruſalem ſpecie, virtute ſuperbiens anima reprobatur, cum dicitur: Perfecta eras in decore Eze. 16.
tuo, quem poſueram ſuper te dicit Dominus, & habens fiduciam in pulchritudine tuâ, fornicata es in nomine tuo. Fiduciâ quippe ſuæ pulchritudinis animus attollitur,

tur, cum de virtutum meritis lætâ apud se securitate gloriatur. Sed per hanc eandẽ fiduciam ad fornicationem ducitur, quià interceptam mentem cogitationes suæ decipiunt, hanc maligni spiritus per innumera vitia seducendo corrunpunt. Notandum verò quod dicitur, fornicata es in nomine tuo, quia cum respectum mens superni rectoris deserit, laudem protinùs priuatam quærit, & sibi arrogare incipit omne bonum, quod vt largitoris prȩconio seruiret, accepit, opinionis suæ gloriam dilatare desiderat, satagit vt mirabilis cunctis innotescat. In suo ergò nomine fornicatur, quia legalis thori connubium deserens, corruptori

spi-

ſpiritu in laudis appetitu ſub-
ſternitur. Hinc Dauid ait: Pſ. 77.
Tradidit in captiuitatem vir-
tūtem eorum, & pulchritu-
dinem eorum in manus ini-
mici. In captiuitatem ete-
nim virtus, & pulchritudo
in manus inimici traditur,
cum deceptæ menti antiquus
hoſtis ex boni operis elatio-
ne damnatur, quæ tamen vir-
tutis elatio quamuis plenè
non ſuperat, vtcunque ta-
men & electorum animum
ſæpè tentat, ſed tamen ele-
uatus deſtituitur, & deſtitu-
tus ad formidinem reuoca-
tur. Hinc etenim Dauid ite-
rum, ait: Ego dixi in abun- Pſ. 29.
dantia mea, non mouebor
in æternum. Sed quià de con-
fidētiâ virtutis intumuit, pau-
lò poſt quod pertulit, adiun-
xit.

xit. Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. Ac si aperte dicat: Fortem me inter virtutes credidi, sed quantæ infirmitatis
Ps.98. sim derelictus agnoui. Hinc rursum quoque dicit: Iuraui & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ. Sed quia eius virium non erat manere in custodiâ quam iurabat, debilitatem suam protinùs turbatus inuenit. Vnde & ad precis opem repentè se contulit
Ibid. dicens: Humiliatus sum vsquequaque Domine, viuifica me secundum verbum tuum. Nonnunquam verò superna moderatio priusquã per munera prouehat, infirmitatis memoriam ad mentem reuocat, ne de acceptis virtutibus intumescant. Vnde

dè Ezechiel Propheta quotiens ad contemplanda cælestia ducitur, priùs filius hominis vocatur. Ac si hunc apertè Dominus admoneat dicens : Ne de his quæ vides elatione cor subleues, cautus perpende quid es : vt cum summa penetras, esse te hominem recognoscas : quatenus dum vltrà te raperis, ad temetipsum solicitus infirmitatis tuæ freno reuoceris. Vndè necesse est, vt cum virtutum nobis copia blanditur, ad infirma sua mentis oculus redeat, seseque salubriter deorsum permat, ne recta quæ agit, sed quæ agere negligit, aspiciat : vt dum cor ex memoriâ infirmitatis atteritur, apud humilitatis autorem robustus in virtute

tute solidetur. Quia & plerunque omnipotens Deus idcircò rectorum mentes quãuis ex magnâ parte perficit, imperfectas tamen ex paruâ aliquâ parte derelinquit, vt cum miris virtutibus rutilant, imperfectionis suæ tædio tabescant, & nequaquam se de magnis erigant, dum adhuc contra minima innitentes laborant: sed quia extrema non valent vincere, de præcipuis actibus non audeant superbire. Ecce bone vir reprehensionis meæ necessitate compulsus, dum monstrare qualis esse debeat pastor inuigilo, pulchrum depinxi hominem pictor fœdus: aliosque ad perfectionis littus dirigo, qui adhuc in delicto-

rum

rum fluctibus verſor. Sed in huius quæſo vitæ naufragio, orationis tuæ me tabula ſuſtine, vt quia pondus propriũ me deprimit, tui me meriti manus leuet.

FINIS.

TABVLA

Capitulorum libri Pastoralis beati Gregorij

PAPÆ.

Quod

Tabula secunda partis.

 pas-

Tabula Tertiæ partis.

Aliter

Ali-

De

De opere prædicationis & voce. Cap. 6.

Tabula quartæ partis.

Qualiter prædicator omnibus ritè peractis ad semetipsum redeat: ne hunc vel vitia, vel prædicatio extollant Caput vnicum.

LAVS DEO.